

93. Tiistaina 1 päivänä syyskuuta 1992

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

1) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1991 2825

Kertomus n:o 3
Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö
n:o 19

2) Eduskunnan pankkivaltuutusmiesten kertomus vuodelta 1991 2829

Kertomus n:o 2
Talousvaliokunnan mietintö n:o 26

Ensimmäinen käsittely:

3) Ehdotukset laeiksi erikoissairaanhoidon, Helsingin yliopistollisesta keskussairaalaan annetun lain ja kansanterveyslain muuttamisesta 2873

Hallituksen esitys n:o 84
Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö
n:o 20

Pöydällepanoa varten esitellään:

4) Lakivaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksen johdosta laiksi välimiesmenettelystä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 202/1991 vp) ”

S.

5) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksestä laiksi pääkaupunkiseudun rakennusmaamaksusta annetun lain kumoamisesta (HE 94) 2873

S. Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alho, Anttila U., Hacklin, Lax, Liikkanen, Louvo, Morri, Nyby, Näsi, Rehn O., Riihijärvi, Ryyänen, Rönnholm, Röntynen, Savela, Törnqvist, Uosukainen, Urpilainen, Vihriälä ja Vähäkangas.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat U. Anttila, Hacklin, Liikkanen, Louvo, O. Rehn, Riihijärvi, Ryyänen, Röntynen, Savela, Törnqvist, Uosukainen ja Vähäkangas sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Lax, Näsi, Rönnholm ja Urpilainen, tämän kuun 4 päivään sairauden vuoksi ed. Nyby ja yksityisasioiden vuoksi ed. Vihriälä sekä ensi joulukuun 31 päivään sairauden vuoksi ed. Morri.

Namibian parlamentin puhemiehen vierailu

Puhemies: Arvoisat kansanedustajat! Ilmoitan, että Namibian parlamentin puhemies Mosé Penaani Tjitendero on seurueineen saapunut seuraamaan täysistuntoa. Eduskunnan puolesta lausun puhemies Tjitenderon tervetulleeksi eduskuntaan.

Uusia hallituksen esityksiä

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmien ohella viime kesäkuun 12 ja 26 päivältä, viime heinäkuun 8 ja 20 päivältä sekä viime elokuun 21 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 88 sekä 97—118, jotka nyt on edustajille jaettu.

Hallituksen esityksen n:o 86 peruuttaminen

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskunnalle on tasavallan presidentin kirjelmän ohella viime kesäkuun 26 päivältä saapunut samalle päivälle päivätty, edustajille nyt jaettu hallituksen kirjelmä, jolla peruutetaan eduskunnalle annettu hallituksen esitys n:o 86 laiksi lapsilisälain 1 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta.

Työjärjestyksen 54 §:n mukaan on peruutuksen tapahtuessa asian käsittely lopetettava.

Eduskunnan tietoon saatettuja asetuksia

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämisestä 29 päivänä joulukuuta 1967 annetun lain 2 §:ssä säädettyssä tarkoituksessa ovat eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet sanotun lain nojalla 5 päivänä kesäkuuta 1992 annettu

Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslavian liittotasavaltaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä

sekä 20 päivänä heinäkuuta 1992 annettu

Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslavian liittotasavaltaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen 1 ja 2 §:n muuttamisesta.

Nämä asetukset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Eduskunnan tietoon saatettu valtioneuvoston päätös

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin kustannustason nousun ehkäisemisestä eräissä tapauksissa 5 päivänä huhtikuuta 1974 annetun lain 3 §:ssä on säädetty, on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut 25 päivänä kesäkuuta 1992 annettu

Valtioneuvoston päätös sokerin tuontimaksun väliaikaisesta muuttamisesta.

Tämä valtioneuvoston päätös on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 1991

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että valtioneuvoston oikeuskanslerin kirjelmän ohella viime elokuun 31 päivältä on eduskunnalle saapunut kertomus oikeuskanslerin virkatoimista ja lain noudattamista koskevista havainnoista vuodelta 1991. Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 175, 177, 181, 183—185, 187, 189—191, 194—204, 208—217, 219—239, 241—319, 321—337 ja 339. Nämä kysymykset vastauksineen on valtiopäivien ollessa keskeytyneinä toimitettu edustajille.

Edelleen ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 320, 338 ja 340—347. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Puheenvuoron pyyntömenettely

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että täysistunnossa puheenvuoro kulloinkin käsiteltävänä olevaan päiväjärjestyksen asiaan pyydetään kirjallisesti nimilappua käyttäen tai suullisesti paikaltaan seisomaan nousten. Puheenvuoropainiketta

käyttäen tapahtuva koneellinen pyyntö otetaan käyttöön myöhemmin.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1991

Ainoa käsittely

Kertomus n:o 3

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 19

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelu:

Ed. Stenius - Kaukonen : Herra puhemies! Viime aikoina on käyty keskustelua entistä voimallisemmin siitä, että ei pidä hyväksyä 55 vuotta täyttäneiden pääsemistä eläkkeelle. Mielestäni keskustelun käyjät katsovat asiaa vain yhdestä näkökulmasta: eläkejärjestelmän ja nimenomaan yksityisen työeläkejärjestelmän näkökulmasta, mikä sinänsä on tärkeä näkökulma. Mutta se ei riitä asian tarkastelemiseksi kokonaisuudessaan.

Meillä maksetaan eläkkeitä noin 66 miljardia markkaa vuodessa. Se on tietysti varsin suuri summa. Kansaneläkelain mukaisia etuuksia maksetaan 20 miljardia markkaa. Kansaneläkelaitos hoitaa myös työttömyysturvan peruspäivärahan. Nämä etuudet nousevat tänä vuonna runsaasti yli 4 miljardin markan. Mutta kokonaisuudessaan pelkästään työttömyyspäivärahamenot ansioturva mukaan lukien olivat arviolta, kun tämän vuoden budjettia hyväksyttiin, noin 11 miljardia markkaa. Nyt niiden määrä on työttömyyden kasvaessa vuoden aikana noussut jo usealla miljardilla markalla.

Työttömyyspäivärahamenot eivät ole ainoat kustannukset, jotka työttömyydestä aiheutuvat. Työttömyys on yhteiskunnalle varmasti kaikkein kalleinta, puhumattakaan että se aiheuttaa eniten kärsimystä työttömiksi joutuville ihmisille. Tällä hetkellä se koskettaa suoraan, voidaan sanoa, ainakin miljoonaa suomalaista.

Kun nyt on keskusteltu siitä, että yleistä eläkeikärajaa pitää nostaa, hallitus on lähtenyt tekemään ehdotuksia, joilla vaikeutetaan eläkkeelle pääsyä. Niin kuin jo aluksi totesin, tässä ei ole kokonaisuutta ajateltu, kun väitetään, että

eläkkeelle päästäminen tulee liian kalliiksi yhteiskunnalle. Se tulee kalliiksi, mutta niin kuin jo sanoin, ihmisten ja nimenomaan nuorten ja nuorten lapsiperheiden vanhempien työttömyyden pitäminen tulee varmasti kaikkein kalleimmaksi. Silloin ei ole niitä, jotka tulevaisuudessa pystyvät huolehtimaan edes omasta itsestään, jollei nuorille järjestetä työtä.

Tässä yhteydessä haluan tuoda esille ehdotuksen, että luodaan työttömille oma luopumiseläke, 55 vuotta täyttäneille niin palkansajille kuin yrittäjillekin. Onhan meillä nykyin maatalousyrittäjillä luopumiseläke. En suinkaan vastusta sitä vaan pidän maatalousyrittäjien luopumiseläkejärjestelmää järkevänä. Viime kesän aikana Mela ja maatilahallitus ovat lähettäneet yli 50 000 kirjettä suomalais-tiloille nimenomaan luopumiseläkkeestä, jotta maanviljelijät hakisivat luopumiseläkettä. On hyvä, että näin on nuorten viljelijöiden asiaa yritetty edistää ja maatalouden rakennesopeutumista osaltaan viedä eteenpäin. Mutta miksei yhtä hyvin työttömille, jotka ovat palkkatyöstä tai yritystoiminnasta joutuneet vaikeuksiin, voida antaa omaa luopumiseläkettä ja miksei sitä voisi vanhaan tapaan nimittää työttömyyseläkkeeksi? Mutta jos se on vaikeaa, niin nimitetään sitä luopumiseläkkeeksi maatalousyrittäjien tapaan. Tästä järjestelmästä voitaisiin tehdä myös määräaikainen. Laki olisi voimassa määräajan, ja ikäraja pudotettaisiin 55 vuoteen.

Työministeriön selvityksen mukaan yksi työtön aiheuttaa yhteiskunnalle 68 000 markan lisälaskun. Työttömyyseläkkeen nettokustannukset voidaan arvioida noin 40 000 markaksi vuodessa. Tämä ei ole mikään tarkka arvio, mutta yksityisen sektorin eläkejärjestelmien maksamisen työttömyyseläkkeiden keskiarvo oli viime vuoden lopussa 2 986 markkaa, joka tapauksessa alle 3 000 markkaa. Kun siihen lasketaan kansaneläkkeen osuus mukaan, se riippuu kuntaryhmästä ja perhesuhteista, niin kokonaisuus on 3 500—3 800 markan tienoilla keskimäärin. Jos siitä sitten laskee veron pois, voidaan tehdä karkea arvio, että työttömyyseläke olisi noin 40 000 markkaa. Työttömyyseläkkeethän ovat pienempiä kuin esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeet ja yksilölliset varhaiseläkkeet. Näin ollen voidaan jo tästä laskutoimituksesta tehdä johtopäätös, että tämä on huomattavasti halvempaa kuin pitää suurta työttömien määrää yllä, niin kuin hallitus tietoisesti on vaihtoehdoksi valinnut.

Viime heinäkuun lopussa jo työttöminä olevia 55 vuotta täyttäneitä henkilöitä oli vähän vaille 29 000. Koko ajan on sanottu, että 55—64-vuotiaista enää harva on työelämässä mukana. Mutta asiaa voidaan tarkastella myös toisin päin. Näissä ikäryhmissä on runsas 600 000 suomalaista, ja heistä on 233 000 erilaisella eläkkeellä: työkyvyttömyyseläkkeellä, yksilöllisellä varhaiseläkkeellä, työttömyyseläkkeellä tai rintamasotilaseläkkeellä. Kun työttöminä ovat mainitut vajaa 29 000, asia voidaan kääntää toisin päin: Työelämässä on mukana vielä noin 350 000 55—64-vuotiaista henkilöä. Moni heistä olisi valmis luopumaan työpaikastaan nuorten hyväksi, vaikka se merkitsisi heille tyytymistä selvästi vähempään. On esitetty arvio, että esimerkiksi palkkatulot eläkkeelle siirtymisen vuoksi alenisivat keskimäärin 3 500 markkaa kuukaudessa. Minä toivoisin, että hallituksen piirissä tätä asiaa ajateltaisiin uudestaan. Sekin, että nämä 55 vuotta täyttäneet ihmiset jäisivät eläkkeelle, merkitsee heille itselleen uhrasta, mutta he ovat valmiit tekemään tämän uhrauksen nimenomaan sen takia, että nuorille riittäisi työtä.

Toivon, että eduskunta voi, koska hallituksen budjettiesitykseen tätä esitystä ei sisälly, harkita budjetin käsittelyn yhteydessä, että työttömyyseläkkeen ikäraja alennetaan 55 vuoteen. Tärkein näkökulma tässä on tietysti työttömän lähtökohta. Eläkeikää lähenevillekin olisi paljon parempi, että heillä olisi mahdollisuus jo tietää, että toimeentulo on turvattu, eikä olla työvoimatoimistossa kirjoilla. Mutta kun tästä asiasta täytyy tietysti puhua myös kokonaiskustannusten kannalta, niin kuten jo sanoin, näiden ikään-tyneiden työttömien päästäminen eläkkeelle on yhteiskunnalle halvempaa kuin nuorten pitäminen työttöminä.

Herra puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta on mietinnössään kiinnittänyt huomiota Kansaneläkelaitoksen hallintoon. Tässä yhteydessä valiokunta on todennut, että ”hallinnon ja tehtävienjaon uudistamiseen liittyen on myös henkilöstön asema järjestettävä siten, että toisaalta henkilöstön oikeusasema turvataan ja toisaalta tehtävät voidaan hoitaa tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Muutosten yhteydessä on myös otettava huomioon työmarkkinoilla käytössä olevat ja sopimukseen perustuvat yhteistoimintamenettelyt, jotta toimihenkilöt voivat vaikuttaa niihin henkilöstön asemaa koskeviin asioihin, jotka kuuluvat yhteistoimintamenettelyn piiriin. Henkilöstön edustus Kansanelä-

kelaitoksen hallituksessa on toteutettava valiokunnan aikaisempien esitysten mukaisesti.” Valiokunta on tästäkin asiasta kahteen kertaan aikaisemmin esittänyt, että henkilöstön edustus toteutetaan, ja viimeksi edellistä kertomusta käsitellessään nimenomaan ehdottanut valmisteltavaksi Kansaneläkelaitoksen henkilöstön osallistumista laitoksen hallituksen päätöksentekoon.

Kansaneläkelaitoksen valtuutettuna, kun tämä kertomus valmistui jo keväällä, ehdotin, että valtuutetut pyytävät selvitystä Kelan hallitukselta, miten henkilöstön edustus on tällä hetkellä järjestetty, ja tämän selvityksen viime viikolla pitämässämme kokouksessa saimme. Tässä selvityksessä ei viitattu sanallakaan siihen, miten henkilöstön edustus järjestettäisiin Kansaneläkelaitoksen hallituksessa. Kun sitä erikseen kysyin, niin johtaja Pesola totesi, että pitäisihän nyt kansanedustajan tietää, että Kansaneläkelaitoksen hallituksen jäsenet nimittää valtioneuvosto, joten tällaista ei pitäisi ollenkaan valiokunnan lähteä esittämään eikä kansanedustajan lähteä perään kyselemään.

Valiokunta on varmasti tämän ehdotuksen tehdessään tiennyt varsin hyvin, että kansaneläkelaisissa säädetään Kansaneläkelaitoksen hallituksen kokoonpano. Valiokunnan tarkoitus on ollut nimenomaan se, että tämä asia järjestetään niin, että henkilöstön edustus tulee Kansaneläkelaitoksen hallitukseen, mikä vaatii lainmuutosta. Tämän asian varsinainen valmistelu ei sinänsä kuulu Kansaneläkelaitoksen hallitukselle. Se kuuluu tietysti valtakunnan hallitukselle. Kun tämä kertomus annetaan valtuutettujen tiedoksi, niin valtuutettujen on tietysti ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotta eduskunnan tahto toteutuu.

Tässä yhteydessä olen tämän nostanut esille, koska näyttää siltä, että Kelankaan hallitus ei ole valmis toteuttamaan eduskunnan päätöksiä. Tässä jää nyt nähtäväksi se, onko valtakunnan hallitus valmis viemään niitä eteenpäin. Myös tästä asiasta on nyt lausuttu valiokunnan toimesta kolme kertaa. Saa nähdä, sanooko kolmas kerta totuuden vai käykö tässä asiassa samalla tavalla kuin valtiosääntöponnessa, että vaikka eduskunta on kolme kertaa esittänyt presidentin valtaoikeuksien parlamentarisoinnista, niin näyttää nyt siltä, että hallituksella ei ole aikomustakaan ryhtyä toimenpiteisiin eduskunnan tahdon toteuttamiseksi.

On syytä huomauttaa, että kun valiokunnat ja eduskunta tekevät työtään, niin ei eduskunta ole velvoitettu kysymään presidentin kantaa, kun se

hyväksyy lausumia. Eduskunta nimenomaan käyttää lainsäädäntövaltaa, tosin yhdessä presidentin kanssa. Mutta tuntuu siltä, että näitä perustuslain keskeisiä pykälää täytyy ryhtyä uudelleen lukemaan eli sitä, että valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Eduskunta ei todella ole se, jonka tarvitsee käydä kysymässä neuvoja muilta toimielimiltä. Eduskunnan kannattaa tietysti kysyä neuvoa kansalta ja kuunnella, mitä kansa sanoo, mutta sen pohjalta viedä omat päätöksensä eteenpäin.

Se, että eduskunnan arvovalta on mennyt, on kiinni ainoastaan siitä, että eduskunta ei välitä käyttää sitä valtaa, mikä sille kuuluu. Eduskunta nimenomaan ei huolehdi siitä, että ne lausumat ja ponnet, mitä täällä hyväksytään usein yksimielisesti, todella on ollut eduskunnan tarkoitus saattaa voimaan. Toivon, että niin tässä Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen kertomusta koskevassa asiassa oleviin velvoitteisiin kuin myös muihin lausumiin, joita eduskunta on tehnyt, nimenomaan tässä täysistuntosalissa suhtaudutaan vakavasti ja kun edustajat painavat jaa-nappia jonkin lausuman puolesta, he silloin myös tietävät, että ovat tarkoittaneet täyttä totta, kun he ovat tämän lausuman hyväksyneet. Ja eduskunnan itsensä on huolehdittava siitä, että eduskunnan tahto toteutuu. Ehkä tämän kesän aikana käyty keskustelu on hyvä muistutus siitä, että nämä eduskunnan lausumat on tarkoitettu otettaviksi tosissaan eikä niitä ole tehty vain muodon vuoksi.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen puheenvuoronsa loppuosassa pohti nimenomaan lausumien merkitystä. Tässä mielessä toteaisin ed. Stenius-Kaukoselle, että aika iso velvoite on myös erikoisvaliokunnilla seurata, miten ne lausumat etenevät, aivan niin kuin ed. Stenius-Kaukonen puheenvuoronsa alkuosassa totesi näitten Kansaneläkelaitoksen kertomusta koskevien lausumien toteutumisesta. Kysymys kuuluu, että erikoisvaliokunnan pitää itse seurata, millä tavalla ne toiveet ovat toteutuneet, jotka valiokunnassa on yksimielisesti asetettu, ja tarvittaessa ottaa yhteyttä asianomaiseen ministeriöön ja kahdenvälisellä keskustelulla saada asia eteenpäin. Itse ainakin pidän aivan mahdolltomana, että täällä jokin asia ykskaks hyväksyttyisiin. Kyllä valmistelun täytyy tapahtua valiokunnan ja hallituksen toimesta, ja sitten asia menee täällä läpi.

Mutta muuten olen samaa mieltä siitä, että vakavammin pitää suhtautua niihin erilaisiin lausumiin, mitä me täällä yhdessä yksimielisesti hyväksymme.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun työnantaja on taloudellisesti sairas, niin terveitäkin työntekijöitä ajetaan työkyvyttömyyseläkkeelle, ja siinä mielessä on yllättävää, kuten ed. Stenius-Kaukonen toi esille, työkyvyttömyyseläkkeen hakemusten käsittelyhankaluus ja vuosien pompottelu tänäkin päivänä. Kelan valtuustossa tähänkin on viime aikoina kiinnitetty ihan oikein huomiota.

Mutta edustaja puuttui ihan oikein myös erilaisiin eläkejärjestelmiin, lähinnä maatalouden piirissä oleviin luopumiseläkejärjestelmiin, joita tulisi tällaisena aikana myös tarkastella arvioiden, onko kyse maatalouspolitiikasta vai sosiaalipolitiikasta vai tehdäänkö maatalouspolitiikan varjolla tietynlaisia pieniä lottopotteja ja sosiaalipoliittisia paketteja. Hyvänä esimerkkinä tästä ovat mm. maitobonukset. 90 000 litran maidontuotantotasolla tehty bonus johtaa 88 000 markan vuosituloon viiden vuoden ajalta vuosittain tai kerralla lähes 400 000 markan pieneen lottopottiin. Voi kysyä, onko tämä kokonaistaloudellisesti ja tämän hallituksen muuta sosiaalipoliittista toimintaa ja pientä työeläkettä saavien tilannetta ajatellen oikeassa suhteessa. Ei varmasti ole, eli kyllä näitä asioita tulisi tarkastella myös kokonaisuudessaan niukkojen voimavarojen vallitessa.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. S-L. Anttilan puheenvuorosta selviää juuri se, minkä takia tällaiset ponsilauseumat ovat välttämättömiä ja tärkeitä. Valiokunnassa on mahdotonta ryhtyä säättämään lakia, koska se vaatii pitkälistä valmistelua monissa asioissa. Sen takia tapa, millä valiokunta voi saattaa asian eteenpäin, on se, että se tekee lausunnon, jossa se edellyttää, että hallitus ryhtyy valmistelemaan valiokunnan kannan mukaisesti jotakin lainsäädäntöasia. Eduskunnalla ei ole sellaista virkamiehistöä, jonka työn perusteella kaikki erilaiset yksityiskohdat voitaisiin ottaa aina huomioon. Juuri tässä tarkoituksessa tämä lausumamenettely on erittäin tärkeä.

Mutta haluan vielä korostaa, että on eduskunnasta itsestään kiinni, haluaako se viedä ne eteenpäin. Valitettavasti oma kokemukseni monta kertaa on se, että päivän selväkin asia,

jonka valiokunta on yksimielisesti hyväksynyt, menee eteenpäin vasta vähintään viiden vuoden jankutuksen jälkeen. Joka syksy kysytään ministeriön edustajilta, mitä he ovat tehneet valiokunnan ponnen toteuttamiseksi. Aina keksitään verukkeita, miksi asiaa ei ole lähdetty viemään eteenpäin. Mutta ei tämä ole mistään muusta kiinni kuin siitä, onko eduskunta todella tarkoittanut, että nämä asiat hoidetaan, vai antaako se virkamiehille ja hallitukselle mahdollisuuden venyttää ja vanuttaa asioita niin, että ne loppujen lopuksi eivät koskaan etene. Meistä tämä on kiinni, ja sen takia tämä ponsimenettely on erittäin tärkeä. Toivon, että eduskunta todella jatkossa huolehtii, että se, mitä se lausuu, on myös todeksi tarkoitettu.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen kertomus on kertomus siitä, miten laitosta on hoidettu ja millä tavoin sen hallinnossa olevat kansanedustajat ovat valvoneet sitä, että kaikki on hoidettu lakien ja asetusten mukaan. Useinhan siinä hämärtyy se, mitä valiokunnassa olen koettanut viime vuosina oikaista, että kansanedustajat eivät hallinnossa lähinnä aseta uusia lainsäädäntötehtäviä itselleen, vaan huolehtisivat siitä, miten Kansaneläkelaitos käytännössä toteuttaa jo hyväksytyt lait. Tämä on yksi tärkeä lähtökohta, ja sitten on tietysti koko eduskunnan tehtävä valvoa, miten siinä yhteydessä täällä hyväksytyt ponsit käytännössä toteutetaan.

Mutta kun nyt säästöistä hyvin paljon puhutaan, niin toivoisin, että Kansaneläkelaitoksen valtuutetut ottaisivat selvitetäväkseen, miksi meillä maatalousyrittäjien asioita erittäin hyvin hoitavan Kansaneläkelaitoksen lisäksi on Maatalousyrittäjien eläkelaitos. Nyt kun ruvetaan näitä säästöjä katsomaan, niin mitä merkitystä Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella on Kansaneläkelaitoksen rinnalla? Minusta pitäisi nyt tässä päästä siihen, että Maatalousyrittäjien eläkelaitos mahdollisimman nopeasti lakkautetaan. Jos sillä on joitakin sellaisia tehtäviä, jotka jäisivät hoitamatta, niin kyllä Kansaneläkelaitoksen organisaatio nämä varmasti hoitaa. Toivon, että valtuutetut tämän asian johdosta mahdollisimman nopeasti ryhtyvät asian vaatimiin toimenpiteisiin.

Ed. Zyskiewicz: Herra puhemies! Olen täällä aikaisemmin Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen kertomuksen yhteydessä kiinnittänyt

huomiota niihin valtiontaloudellisiin säästöihin, joita voitaisiin saada aikaiseksi suosimalla lääkkeiden korvausjärjestelmässä edullisia ns. rinnakkaislääkkeitä, joita Suomenkin markkinoilla tällä hetkellä jonkin verran on. Kyse on siis lääkkeistä, jotka ovat samoja kuin nämä, sanoisinko, merkkilääkkeet, mutta merkkilääkkeiden patenttien mentyä umpeen on voitu tehdä samoja lääkkeitä eri nimillä ja myydä näitä huomattavasti edullisemmin.

Kun tästä käytiin keskustelua, niin täällä tuntui vallitsevan laaja yksituumaisuus siitä, että tähän asiaan tulisi kiinnittää huomiota ja katsoa, minkälaisia säästöjä tätä kautta voitaisiin aikaansaada. Tuon jälkeen sosiaali- ja terveystoimistiossa on jouduttu etsimään uusia ensi vuoden budjettiin liittyviä säästöjä mm. terveydenhuollon alueelta, mutta vielääkään ei olla valmiita kajoamaan lääkkeiden korvausjärjestelmään ehdottamallani tavalla. En ymmärrä, minkä vuoksi tähän ei mennä. Lähes kaikissa muissa Länsi-Euroopan maissa edulliset rinnakkaislääkkeet on otettu huomioon korvausjärjestelmässä. Ruotsissa tämä ns. viitehintajärjestelmä tulee voimaan ensi vuoden alusta.

Suomessa on arvioitu, että tällä järjestelmällä voitaisiin säästää noin 200 miljoonaa markkaa vuositasolla yhteiskunnan varoja, ilman että potilas siitä kärsii penniäkään. Päävastoin potilaskin hyöttyy, koska omavastuuosuus on tietysti pienemmästä lääkkeen hinnasta pienempi kuin suuremmasta lääkehinnasta.

Toivon, että jossain sopivassa yhteydessä sosiaali- ja terveysvaliokunta paneutuisi tähän asiaan ja laittaisi vauhtia hallitukseen, joka näköjään ilmeisesti eri painostusryhmien aktiivisen toiminnan johdosta ei ole ollut halukas tähän kysymykseen puuttumaan.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kun ed. Zyskiewicz edellisen kerran puhui tästä asiasta, niin tulin erinomaisen vakuuttuneeksi siitä, että ed. Zyskiewicz on erinomaisen hyvin perehtynyt tähän asiaan, harkinnut asiaa, hankkinut tietoa ja päätenyt oikeaan johtopäätökseen. Hämmästelän kauheasti sitä, että hän hallituspuolueen merkittävänä, tänä kesänäkin julkisuudessa hyvin laajasti esiintyneenä kansanedustajana ei ole pystynyt vaikuttamaan hallituksen sisällä siihen, että hänen loistava ajatuksensa olisi toteutunut todellisuudessa. Minä näen tässä vain merkin siitä, että hallitus on hiljalleen romahtamassa, kun hyvät ehdotukset eivät mene eteenpäin.

Ed. Koskinen: Herra puhemies! Kun täällä ed. Zyskowitz toisti vanhoja säästöesityksiä, joita olen aikaisemminkin kannattanut, niin kannatan nytkin. Mutta samalla muistuttaisin toisesta säästökohteesta, johon tavallaan ed. Stenius-Kaukonenkin viittasi: Luopumiseläkkeen saajat saavat täysimääräisesti kansaneläkkeen lisäosan. Luopumiseläke ei vaikuta kansaneläkkeen lisäosaan niin kuin käytännöllisesti katsoen kaikki muut eläkkeet. Minkä takia täytyy olla tällainen järjestely, että yksi rälssi on suojattu eläketulossa, niin että saa tavallaan kaksinkertaista eläkettä poiketen muista eläkkeensaajista? Tämä edelleen sinne seuraavaan budjettiriiheen, johon toivottavasti ed. Zyskowitz myös osallistuisi.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Tätä rinnakkaislääkkeiden hyväksymistä on käsitelty sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, vaikka ei tässä mietinnössä, niin muissa yhteyksissä. Mehän olemme sairausvakuutuslain muutoksia käsitelleet tänäkin vuonna valitettavasti useamman kerran, kun hallitus on aina esittänyt leikkauksia väärästä kohdasta. Myöskin Kelan valtuutetuissa näitä on käsitelty. Nyt jokin lääketehdas on kutsunut ainakin sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemaan omia näkemyksiään tästä asiasta, niin että mielenkiintoista on kuulla, mihin lääketieteellisyys on tässä ryhtynyt.

Viittaisin myöskin siihen, että tähän asiaan pääsemme ottaman kantaa, kun käsittelemme hallituksen esitystä n:o 118, jossa nyt jo esitetään muutettavaksi lääkelakia: "Ehdotuksen mukaan korvauksen perusteeksi otettavan kohtuullisen tukkuhinnan vahvistaisi sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva lääkekorvauslautakunta. Valmistetta ei korvattaisi sairausvakuutuslain nojalla, jos sille ei ole vahvistettu korvausperusteeksi hyväksyttyä hintaa." Mielenkiinnolla odotan tämän käsittelyn alkamista valiokunnassa, jolloin saamme selvityksen, ottaako tämä kantaa rinnakkaislääkkeiden käyttöön. Käsitykseni mukaan tämä liittyy siihen.

Ed. Zyskowitz: Arvoisa herra puhemies! Kiitän ed. Pulliaista ystävällisistä sanoista. Vaikka olen hallituspuolueen kansanedustaja, on täysin legitiimiä pyrkiä myös vaikuttamaan eduskunnan kautta eikä pelkästään oman puolueen eduskuntaryhmän kautta. Olen pyrkinyt tässä asiassa toki vaikuttamaan myös suoraan hallitukseen. Olen tästä asiasta keskustellut mm.

ministeri Viinasen, ministeri Huuhtasen ja kansliapäällikkö von Hertzenin kanssa.

Se, että asia ei ole mennyt eteenpäin, osoittaa, että tässä valtakunnassa on muitakin vaikutusvaltaisia voimia kuin allekirjoittanut. Nämä voimat eivät ole yhtä innostuneita uudistuksesta kuin minä. Mutta, edustajat Pulliainen ja Koskinen, lupaan jatkaa ponnistuksia ni tässä asiassa.

Ed. Skinnari: Herra puhemies! Voin ed. Zyskowitzille todeta, kun hän on ollut todella aktiivinen tässä lääkeasiassa, ja se on todennäköisesti ainoa asia, mikä hallituksessa on kokoomuksen listalta toteuttamatta, että hallituksen viime vuoden kertomuksen yhteydessä tämä hänen ja meidänkin tärkeänä pitämä lääkeasia otetaan esille. Koetetaan sitten yhdessä katsoa, mitä me voimme tehdä tämän asian ja myös tämän hallituksen osalta, johon eivät kokoomuksenkaan kynnet tunnu pystyvän.

Mutta toivon myös, että tässä säästämisasiassa Maatalousyrittäjien eläkelaitos otetaan kokoomuksessa esille. Ellei muuten saada tietoa, miksi se on tarpeeton, niin voi kysyä sen entiseltä johtajalta, nykyiseltä kauppa- ja teollisuusministeriltä Pekka Tuomistolta, mihin kaikkeen sitä laitosta tarvitaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Eduskunnan pankkivaltuusmiesten kertomus vuodelta 1991

Ainoa käsittely

Kertomus n:o 2

Talousvaliokunnan mietintö n:o 26

Puhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 26.

Keskustelu:

Ed. Loukoski: Herra puhemies! Talousvaliokunta käsitteli viime kevään aikana varsin perusteellisesti Suomen pankkien nykyistä tilannetta. Osittain tämä tapahtui valiokunnan omasta aloitteesta ja osittain pankkivaltuusmiesten vuodelta 1991 antaman kertomuksen pohjalta.

Valiokunnan oma-aloitteinen pankkitilanteen käsittely tapahtui niin, että valiokunta esitti kymmenkunta kirjallista kysymystä mm. valtiovarainministeriölle, oikeusministeriölle, Pankkiyhdistykselle ja pankkitarkastusvirastolle sekä Suomen Pankille.

Kysymykset oli laadittu kartoittamaan ajan-kohtaisia pankkialan ongelmia. Niihin saaduilla vastauksilla oli ja on edelleenkin tarkoitus luoda pohjaa pankkilainsäädännön, erityisesti pankkien valvonnan, kehittämiseksi. Valvonnan kehittäminen ei ole mikään itsetarkoitus, vaan sen avulla tulee voida vastaisuudessa lisätä pankkien tervettä kilpailukykyä ja nykyistä tehokkaammin torjua riskikeskittymiä rahalaitosten piirissä.

Havainnollisella tavalla olemme nimittäin nähneet, että riskikeskittymien synnyttämä taloudelliset vaikeudet luotonantajan puolella johtavat helposti koko ongelmavyöhyden kaatamiseen yhteiskunnan vastuulle. Näiltä ilmiöiltä tulee vastaisuudessa pystyä välttymään. Tässä suhteessa pankkivaltuusmiesten kertomus vuodelta 1991 on sekin mielenkiintoista luettavaa. Valtuusmiesten kertomuksesta saa, niin kuin valiokunta mietinnössään toteaa, varsin hyvän kuvan sekä taloudellisesta kehityksestä kertomusvuonna että erityisesti pankkitoiminnan vaikeuksien kasautumisesta.

Kertomuksessa on jokseenkin seikkaperäisesti selostettu mm. Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin joutuminen Suomen Pankin haltuun. Valiokunta toteaa mietinnössään, että jo 1980-luvun loppuvuosina oli nähtävissä selkeitä merkkejä talouden kääntymisestä laskuun. Teollinen tuotanto ja vienti olivat jatkuvasti vähentyneet suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kotimainen kysyntä oli pitänyt korkeasuhdannetta yllä, valittavasti vain velkapääoman turvin. Vaihtotaseen alijäämän kasvu oli ollut koko ajan selkeä merkki epäterveestä kehityksestä.

Yleistä talouspoliittista taustaa vasten oli ymmärrettävissä, että pankkeja varoitettiin liiallisesta luotonannosta, jonka vakuuksiakin voitiin epäillä riittämättömiksi. Erityisesti tuolloin oli kiinnitetty huomiota arvopaperikaupan nopeaan paisumiseen ja kaupankäyntiin liiaksi luottopääoman turvin. Varoitavat viestit eivät toisaalta menneet perille pankkien taholla. Toisaalta taas rahamarkkinoiden vapautuminen olisi ilmeisestikin vaatinut korkopoliitiikan vapauttamista. Tässä suhteessa pankkien taholta tulleet varoitukset ja vaatimukset eivät menneet perille poliittisella taholla.

On syytä palauttaa mieliin eduskunnassa käyty keskustelu peruskoron oikeasta tasosta suhteessa markkinakorkoihin. Sitä keskusteluahan käytiin tässä samassa salissa aina talouspoliittisen debatin yhteydessä koko vuosi 1991. Tuolloin tehdyistä virheratkaisuista kannetaan nyt vastuuta ja maksetaan hintaa, joka tuntuu suorastaan kohtuuttomalta esimerkiksi kansalaisten perusturvan takaamisen ja työllisyyden hoitamisen tarpeisiin nähden.

Valiokunnalle selvitettiin kertomuksen käsittelyn yhteydessä seikkaperäisesti ja havainnollisesti, kuinka Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin johtoa oli varoitettu löysästä luotonannosta ja riskien kasaamisesta epävarmojen vakuuksien varaan. SKOP oli ollut Suomen Pankin ja pankkitarkastusviraston erityistarkkailussa jo vuodesta 1989 alkaen. Tarkkailuun joutuminen ja varoituksetkaan eivät kuitenkaan SKOPia pelastaneet. Pankkitarkastusviraston vaatiessa SKOPin johdolta selvityksiä mm. ylisuureen riskinottoon olivat vastaukset ensin vältteleviä. Kysymysten tullessa yksityiskohtaisiksi ja selvityspyyntöjen terävämmiksi ne pyrittiin torjumaan vastakysymyksillä siihen tapaan, että mihin lainkohtaan tällainen kysymys perustuu, tai huomautuksilla SKOPin suuntaan harjoitettavasta suoranaisesta noitavainosta.

Esimerkit pankin suhtautumisesta osoittavat havainnollisesti, että nykyistä selkeämpiä säännöksiä tarvitaan pankkitarkastuksen toimintavaltuuksien määrittämiseksi. Samoin näyttää välttämättömältä selkiyttää niitä vastuita, joita pankkien johtolimillä on niiden ottaessa tietoisesti ja, mikä tärkeää, varoituksista huolimatta, liiallisia riskejä.

Valiokunta toteaa mietinnössään pankin johdon vastuun rajoittuvan huonosti menneestä liiketoiminnasta lähinnä yksittäisen työsuhteen päättymiseen. Tätä seurausta valiokunta ei pidä riittävänä ja esittääkin harkittavaksi suoranaisia lainsäädännöllisiä toimia vastuukysymysten selkiyttämiseksi nykyisestäään.

Valiokunta käsitteli varsin perusteellisesti myös tilannetta, joka Suomen Pankissa on syntynyt SKOPin haltuunoton jälkeen. (Ed. Mietintä: Ei ole enää!) SKOPin omistajana Suomen Pankki on eräällä tavalla osapuoli pankkitoiminnassa, yhden liikepankin omistaja. Omistus sopii huonosti Suomen Pankin asemaan kaikkea pankkitoimintaa valvovana ja ohjaavana viranomaisena. Valiokunta huomauttaa mietinnössään, ettei Suomen Pankilla kuitenkaan ollut vaihtoehtoja SKOPin suhteen, vaan keskus-

pankki joutui ottamaan SKOPin omistukseensa. — Kun puhun omistajaroolista, puhun tietenkin kertomusvuoden tapahtumista. (Ed. Miettinen: Aivan!)

Harkittaessa omistuksesta vapautumista valiokunta pitää tärkeänä, että vapautuminen tapahtuu mahdollisimman nopeasti ja tavalla, joka mahdollisimman vähän rasittaa Suomen Pankin tai veronmaksajien kukkaroa. (Ed. Miettinen: Järkevä kannanotto!) Sama kannanotto koskee myös SKOPin yhteydessä Suomen Pankin haltuun joutunutta yritystoimintaa, mm. Tampella-konsernia. Siitäkin olisi vapauduttava tavalla ja aikana, jolloin julkiset kustannukset koko operaatiosta jäävät mahdollisimman vähäisiksi.

SKOPin haltuunoton yhteydessä valiokunta joutui perehtymään myös Suomen Pankin toimintavaltuuksia koskeviin säädöksiin mm. siltä osin, mikä koskee Suomen Pankin oikeutta omistaa osakkeita. Valiokunta ei ryhtynyt tarkoin tutkimaan säädösten tulkintaa, mutta totesi, että SKOPin haltuunoton yhteydessä Suomen Pankin toimenpiteet olivat oikeutettuja mm. siihen nähden, millaisia vahinkoja suuren liikepankin kaatumisella olisi ollut koko Suomen pankki- ja talousjärjestelmää ajatellen.

Hallitus on luvannut syksyn aikana uudistaa pankkitarkastuksen organisaation mm. siltä osin, missä asemassa pankkitarkastusvirasto on ja minkä muotoisena pankkitarkastusorganisaatio yleensäkin toimii vastaisuudessa.

Kun rahoitustoiminnan valvonta on keskeinen osa pankkitoiminnan kehittymisen ohjausta, valiokunta on lausunut muutamia periaatteita toivomansa kehityksen suunnasta:

Valiokunnan mielestä rahoitustarkastuksen on vastaisuudessa voitava käyttää hyödykseen muissa organisaatioissa olevaa tietoa ja sen on oltava kiinteässä yhteistyössä etenkin Suomen Pankin kanssa.

Valiokunta korostaa rahoitustarkastuksen itsenäisyyden tarvetta niin, että varsinkin tarkastusraporttien laatiminen on kaikista muista tahtoista riippumatonta ja vain tarkastajien harkintaan perustuvaa työtä. Valiokunta on siis pitänyt tärkeänä, että tarkastushavainnot välittyvät selaisinaan ilman ulkopuolisia vaikutteita edelleen niille päätöksentekijöille, jotka raporteista tekevät johtopäätöksiä. Raporttien materiaalin sisältö ei siis saa olla mikään laajojen piirien neuvottelun kohde.

Rahoitustarkastuksen asemaa uudelleenjärjesteltäessä on pidettävä huoli sen tiedonsaannin ja resurssien riittävydestä. Toisaalta on ehdot-

tomasti turvattava, niin kuin jo edellä totesin, tarkastustoiminnan riippumattomuus.

Valiokunta on käsitellyt mietinnössään myös ns. finanssitavaratalojen syntymisen suotavuutta. Pankkivaltuusmiesten kertomuksessa todetaan finanssiryhmäkomitean selvittäneen asiaa ja päätyneen myönteiseen kannanottoon finanssitavaratalojen syntyyn nähden. Komitea on kuitenkin asettanut varsin tiukkoja toiminnan erillisyyttä, vakavaraisuutta, riskien hallintaa ja kilpailua sekä asiakkaiden suojaa koskevia ehtoja. Valiokunta on mietinnössään puolestaan korostanut kilpailun kehittämisen tarvetta ja huomauttanut, ettei Suomen muutenkin keskittymään pyrkivillä rahoitusmarkkinoilla saa syntyä sellaisia rahoituskeskittymiä, jotka tosiasiaa poistavat kilpailun ja lisäävät riskien kasaantumista.

Kertomuksen käsittelyn yhteydessä valiokunta kertasi vielä tapahtumat, jotka liittyvät Suomen markan sitomiseen ecuun. Aina tähän saakka julkisuudessa on käyty keskustelua, oliko oikein sitoa Suomen markka silloisella kurssilla eurovaluuttaan. Valiokunta toteaa mietinnössään, ettei Suomessa ollut syntynyt sellaista laajaa vakauttavaa yksituumaisuutta talouspolitiikan hoidosta, joka olisi antanut mahdollisuuden markan arvon turvalliseen alentamiseen ecuun nähden. Päinvastoin markan arvon alentaminen ecupäätöksen yhteydessä ilman muita turvatoimia olisi ilmeisesti johtanut levottomuuden lisääntymiseen Suomen valuuttamarkkinoilla. Siksi tehty päätös oli niissä olosuhteissa ja markan vakautta vaalittaessa oikea.

Myöhempi ajautuminen devalvaatioon ja talousvaikeuksien syveneminen eivät valiokunnan mielestä poista talouspolitiikalta vaatimusta asettaa tavoitteensa EY:n talous- ja rahaliiton vaatimusten täyttämiseksi. Pitkäaikainen sitoutuminen vakaaseen talouspolitiikkaan ns. Emukriteereiden mukaisesti on välttämätöntä, jos Suomi haluaa säilyttää asemansa kehittyvien ja kilpailukykyisten kansantalouksien joukossa.

Lopuksi valiokunta on käsitellyt mietinnössään myös pankkivaltuutettujen asemaa. Valiokunta on kiinnittänyt asiaan huomiota aikaisemminkin eri yhteyksissä ja toteaa nyt, etteivät valtuutettujen kaikki tehtävät näydyt olevan täydessä sopusoinnussa keskenään. Suomen Pankin toimintaa valvovana organina valtuutetuilla ei tulisi olla asianosaisasemaa pankkitoiminnan millään sektorilla. Näin on kuitenkin helposti käymässä, kun pankkivaltuutetut muodostavat nykyisellään valtion vakuusrahaston hallinto-

neuvoston. (Ed. Miettinen: Lain mukaan!) — Epäilemättä lain mukaan. Eivät valtuutetut lait-
tomuuksia tee, mutta, ed. Miettinen, rooleissa on
korjaamisen varaa. Tämä on nimenomaan halli-
tuksen ja eduskunnan tehtävä. — Valiokunta
kiinnittää mietinnössään huomiota siihen, että
hallituksen tulisi asia tutkia ja harkintansa jäl-
keen antaa korjaavat esitykset eduskunnalle
niin, että päästään ikään kuin selville vesille ja
tämä asianosaisasema poistuu.

Luvassa olevan rahoitustoiminnan valvontaa
koskevan uudistuksen yhteydessä on syytä pank-
kivaltuutettujen asema käydäkin perusteellisesti
läpi ja noudattaa valiokunnan mietinnössään
hyväksymiä periaatteita.

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Her-
ra puhemies! Tämä talousvaliokunnan puheen-
johtajan puheenvuoro oli erittäin hyvä, ja se
tapa, millä hän on uuden valiokunnan puitteissa
ryhtynyt näitä asioita hoitamaan, on paljon
parempi kuin aikaisempien pankkivaliokuntien
rooli.

Kyllähän tämä tilanne monessa mielessä ta-
vattoman pelottava on. Suomessa yllättävän
vähän on kiinnitetty huomiota siihen, miten
Yhdysvalloissa tässä samassa asiassa kävi: 4 600
säästöpankkia oli vuosikymmenen alussa 80-
luvulla ja niistä 1 800 fuusioitui muihin pankkei-
hin, 400 teki konkurssin. Kaikki tämä tapahtui
siitä huolimatta, että Yhdysvaltain hallitus Suo-
men hallituksen tapaan panosti 80-luvulla yhe-
teensä noin 500 miljardia tähän kaikkeen, siis
500 miljardia Yhdysvaltain dollaria, ja perusti
vakuusrahaston tapaisen rtc-komitean, jonka
tehtävänä oli lunastaa näitä pankkien haltuun
jääneitä kiinteistöjä. Tällä hetkellä niitä on myy-
mättä vielä 150 miljardin USA:n dollarin edestä.

Norjan tie on ollut sama kuin Yhdysvaltojen
tie, ja Suomeen otetaan tämä sama malli, jossa
pohjaa tai kattoa ei ole näköpiirissä.

Surullista tässä asiassa on se, mihin talousva-
liokuntakin on puuttunut sosiaali- ja terveysva-
liokunnan tavoin: Kun valtion varat eivät tule
tähän riittämään, työeläkejärjestelmä otetaan eri
systeemien kautta avuksi tähän, jolloin työeläke-
rahastot, noin 130 miljardia, tulevat erilaisilla
paperiyhtiöillä tähän järjestelmään tavalla tai
toisella mukaan. On vaarallista, ellei eduskunta
tässä asiassa — pankkien valvonnassa se
epäonnistui täydellisesti — pidä varaansa.
Tässä mielessä on hyvin tärkeää, että talousva-
liokunta ja toisaalta myös sosiaali- ja terveysva-
liokunta tekevät sen, mikä nykyisten lakien mu-

kaan on käytännössä mahdollista. Esimerkiksi
työeläkerahastojen tilanne on se, että yllättävän
heiveröinen on tämä päätöksentekojärjestelmä,
jossa yhden ministeriön yhden osaston tehtäväk-
si tämä jää.

P u h e m i e s : Istuntokauden aluksi muistu-
tan edustajia vastauspuheenvuoron sisällön
luonteesta.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Olisin mielelläni moittinut ed.
Louekoskea jälkiprofeetallisuudesta, kun hän
ikään kuin sivullisen äänellä puhui niistä virheis-
tä, joita hänen edeltäjänsä Liikasen hänen itsen-
sä aikana tehtiin hallituksessa ja joiden pohjalta
nyt näistä surkeuksista myöskin pankkivaltuus-
miesten kertomuksen perusteella keskustellaan.
Sitten minä huomasin, että hänhän on tämän
valiokunnan puheenjohtaja. On tietysti ymmär-
rettävää, että silloin on puhuttava tavallaan
vastoin tahtoaan näistä asioista.

Tarkoitukseni oli oikeastaan puhua muusta,
jos herra puhemies sallii. Äsken hän huomautti
tämästä asiasta, mikä oli aivan oikein, että pysytään
asiassa vastauspuheenvuorossa.

Ed. Louekoski puhui siitä, että annettiin luot-
toa pankeista ilman vakuuksia. Olisi ollutkin
hyvä, jos olisi annettu ilman vakuuksia, mutta
kun otettiin takaajaksi sellaisia yksityisiä henki-
löitä, joilla ei ollut minkäänlaisia perusteita ta-
kaajan asemaan, ei ollut mitään muuta kuin
pieni palkka, otettiin takaajiksi pankkien osalta
vastoin yleistä käytäntöä. Nyt sadat, ehkä 1 000,
ehkä 2 000 köyhää ihmistä, joilla on muutaman
tuhannen markan kuukausipalkka, maksaa lo-
pun ikäänsä näitä takuuvetoitteitaan esimer-
kiksi sukulaistensa veloista. Se oli suurempi
virhe. Jos olisi annettu kokonaan ilman vakuuk-
sia, niin silloin asia olisi toisin, mutta tämä tapa,
mitä pankeissa noudatettiin, aiheuttaa tänä päi-
vänä suuria inhimillisiä kärsimyksiä. Varatto-
mat ihmiset ovat henkilökohtaisessa takuussa
koko loppuelämänsä.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa
herra puhemies! Ilmeisesti on niin, että pankit
voivat yhtä hyvin kuin niiden asiakkaat, eli jos
asiakkaat voivat hyvin, niin silloin pankitkin
voivat hyvin ja päinvastoin.

Tämä ed. Louekosken ja myöskin talousvalio-
kunnan mietintö on varsin mielenkiintoinen si-
nä mielessä, että tässä todetaan aivan oikeutetus-
ti, että jo 80-luvun loppupuolella oli nähtävissä,

mihin ollaan menossa. Huomattiin, että teollisuuden osuus bkt:sta oli aivan liian pieni, viennin osuus oli liian pieni, vaihtotase kasvoi, ja tämä ns. bkt:n kasvu omassa maassa perustui kotimaiseen kysyntään, joka taas perustui ulkomaiseen velkaantumiseen.

Nyt tietenkin herää kysymys, minkä takia ei silloin ryhdytty tositoimiin. Tässäkin vain sanotaan ja ed. Louekoskikin totesi, että varoitettiin, mutta ei ryhdytty toimiin. En voi olla viittaamatta hallitusohjelmaan. Kyllä hallitus on ainakin yhdessä asiassa onnistunut, kun se on ottanut keskeiseksi tehtäväkseen nostaa teollisuuden osuuden bkt:sta, kiinnittänyt huomiota ennen kaikkea vientiyritysten kilpailukykyyn, vaihtotaseen alentamiseen jne.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Louekoski kiinnitti puheensa loppupuolella huomiota valtuutettujen tehtävään eli asianosaisasemaan pankkitoiminnassa. Kiitoksia, tämä oli erittäin tärkeä huomautus, koska pankkivaltuutetut toimivat tällä hetkellä vakuusrahaston hallituksena, mutta pitäisi mennä paljon pitemmälle. Miksi pankkivaltuutetut toimivat yksityisen pankin hallintoneuvostossa? Yksi valtuutettu on jo eronnut. Onko eronnut SDP:n edustaja yksityisen tai sanotaan nyt valtion pankin hallintoneuvostosta?

Toinen asia. Ed. Louekoski puheessaan samoin kuin valiokunta mietinnössään toteaa, että 80-luvun lopussa näkyi jo tämä taloudellinen laman tulo ja pankkeja varoitettiin. Ed. Louekoski, jos te varoititte pankkeja, niin miksi ihmeessä te ette ministerinä varoittanut eduskuntaa ja omia kansanedustajianne? Siitähän se vika johtuu eli virheellisestä talouspolitiikasta, jota harjoitettiin 80-luvun lopussa ja 90-luvun alussa.

Toinen asia on, että nyt kärsitään siitä, että pankit tulevat veronmaksajien holhoukseen eli veronmaksajat joutuvat pankkeja tukemaan. Mutta näette, että tämä ei pelkäästään riitä, vaan kohta tulevat vakuutuslaitoksetkin. Onko tietoa, mikä on tilanne vakuutuslaitoksissa? Jos ne vielä kaatuvat meidän päällemme, niin Suomi saa sanoa halleluja koko olemassaololleen.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Louekoski aivan oikein kiinnitti huomiota pankkien valvontaan, mutta ehkä ei puuttunut kaikkein olennaisimpaan asiaan. Myöskään tässä valiokunnan sinänsä hyvässä mietinnössä siihen ei ole puuttuttu.

Olennaista mielestäni koko rahoitustarkastuksen valvonnan tehostamisessa olisi se, että meidän pitäisi pystyä puuttumaan jonkin pankin virheelliseen strategiaan. Meillähän 80-luvulla erityisesti SKOP, pieni keskuspankki, lähti hakemaan kasvua hinnalla millä tahansa. Tämä ajatus ajettiin läpi organisaation. Johtoa kaikilla tasoilla palkittiin pelkäästään kasvusta. Tämä virhestrategia olisi pitänyt pystyä katkaisemaan pankkitarkastustoiminnalla ja rahoitustoiminnan tehokkaammalla valvonnalla ajoissa. Tämä on jatkoa varten mielestäni erittäin keskeinen asia. Nykyinen tietotekniikka myös tarjoaa aika hyvät mahdollisuudet valvoa tätä asiaa selkeästi paremmin kuin tehtiin 80-luvulla.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä esittelin talousvaliokunnan mietinnön, jos havaitsite. Talousvaliokunnan mietintö näistä keskeisistä pankkitoimintaa koskevista asioista, jotka ansiokkaassa valtuusmiesten kertomuksessa on tuotu esille, on yksimielinen. Minusta se on aika tärkeä havainto. Toisin sanoen on olemassa pohjaa sille, että mainittuihin puutteisiin tulee korjauksia. Valiokunta kuitenkin ei esimerkiksi lainsäädäntötyössä tai pankkien valvonnassa itse ole välittömässä toimeenpanovastuussa. Uskon, että viesti on mennyt riittävästi hallitukselle valiokunnan ja eduskunnan odottaessa korjauksia näissä kysymyksissä.

Mitä tulee edellisen hallituksen virheisiin ja minun virheisiin aivan erityisesti tuon hallituksen jäsenenä, niin minä olen ehkä liian monta kertaa jo syyllisyyteni tunnustanut. Puolustukseksi kuitenkin on sanottava, että kun tässä samassa salissa ja tuolta samalta paikalta poikkeuksetta jokaisessa talouspoliittisessa puheenvuorossa edellisen eduskunnan aikana näitä varoituksia annoin, eivät ne menneet perille. Ne eivät menneet perille. Ainoa ryhmä, joka ei näitä varoituksen sanoja kuullut, on ed. Ukkolan ryhmä, jota edellisessä eduskunnassa muistamani mukaan ei ollut.

Mitä tulee tietoihin vakuutusyhtiöiden tilasta, talousvaliokunta on parhaillaan kutsumassa asiantuntijoita perehtyäkseen pankkien tämän hetken tilanteeseen ja, mikä tärkeätä, vakuutusyhtiöitten taloustilanteeseen. SKOPin kehitystä muuten, arvoisat kansanedustajat, pyrittiin katkaisemaan, mutta niin kuin puheenvuorossani sanoin, vastaus pankin taholta oli, että alkää nyt ihmeessä harjoittako noitavainoa yksittäistä pankkia kohtaan.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä puuttui pankkitarkastuksen ongelmiin ja puutteisiin. Tähän astihan on ollut niin, että pankit ovat itse asiassa itse päättäneet pankkitarkastuksen järjestämisestä, siitä miten niitä valvotaan. Pankit ovat itse sopineet siitä, miten niiden vakuusrahastot järjestetään, millä tavalla ne rahoitetaan. Ja sitten on osoittautunut, että tämä tarkastusjärjestelmä, josta pankit ovat keskenään sopineet, ei ollutkaan riittävä. Sillä ei ollut resursseja, sillä ei ollut valtuuksia, eivätkä pankkien vakuusrahastot myöskään pystyneet kattamaan niitä riskejä, joita pankit olivat ottaneet.

Edustajakollega aikaisemmin sanoi, että pankit voivat hyvin silloin, kun asiakkaat voivat hyvin. Minusta siihen kiteytyykin eräs koko pankkijärjestelmän ongelma. Kysymys kuuluu tällä hetkellä vakavasti: Voiko suomalainen pankkijärjestelmä niiltä pohjilta, joille se on rakennettu, ylimalkaan toimiaakaan silloin, kun taloudessa menee huonosti, vai onko se kerta kaikkiaan rakennettu niin, että se pystyy toimimaan vain nousukautena ja hyvinä aikoina? Sille on annettu ne vapaudet, jotka tässä markkinataloudessa yritystoiminnan keskeiselle osalle on annettu, ja sitten on osoittautunut, että se ei pysty niitä vapauksiaan oikein käyttämään eikä vastuuta ottamaan.

Ed. M i e t t i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ala-Nissilän virittämään pankkitarkastuskeskusteluun lisäyksenä totean, kun hän peräänkuulutti yhteiskunnan suurempaa osallistumista pankkien valvontaan, että varmasti, niin kuin täällä on todettu, itse pankkitarkastustoiminnassa on puutteita, joita ollaan korjaamassa, mutta Suomen Pankilla keskuspankkina ei ole suoranaista käskyvaltasuhdetta yksittäisiin pankkeihin. Myös pankkitarkastustoiminnan vastuut ja velvollisuudet ovat rajalliset.

Niin kuin talousvaliokunnan pankkivaltuusmiesten kertomuksesta vuodelta 91 antamasta mietinnöstä käy ilmi, kyllä keskuspankki ja pankkitarkastusvirasto pyrkivät kuitenkin SKOPin tapauksessa puuttumaan asioihin kaikin käytettävissä olevin keinoin. Mutta niin kuin täällä on kuultu, ei uskottu noita sanoja. Kysynkin, missä oli pankin oman operatiivisen johdon vastuu ja moraali ja ennen kaikkea sen oman tilintarkastuksen ja hallintoneuvoston työskentelyssä mukana olevien vastuu ja moraali tässä asiassa ja asiantuntemus, kun annettiin asioiden

rönsyillä tavalla, joka johti SKOPin tulemiseen Suomen Pankin syliin, mistä nyt on päästy tosin irti.

Eli yhteiskunnan mahdollisuudet ovat rajalliset. Kyllä tässä toiminnassa mukana olevien yksittäisten organisaatioitten ja henkilöitten viime kädessä ja heidän moraalinsa varaan jää, missä ja kuinka pitkälle mennään. SKOP toimi täysin vastoin annettuja ohjeita niin kuin tästä kertomuksestakin käy selkeästi ilmi.

Ed. K o r h o n e n : Herra puhemies! Ensinnäkin ed. Miettiselle voisi todeta, ja palaankin puheessani siihen myöhemmin, että ei käytetty niitä keinoja. Se on varmaan nyt olennaisina asia, josta pitää käydä keskustelua. Tähän talousvaliokunta on esittänyt vaihtoehtoja. Toivoa sopii, että hallitus ne huomiot ja esitykset myös toiminnassaan ottaa huomioon.

Mietinnössä ja pankkivaltuusmiesten kertomuksessa käydään läpi talouden kehitystä ja syitä ja lähinnä sitä, miksi olemme nyt tässä tilanteessa. Täydennyksenä siihen voisi huomauttaa, että tilanne olisi huomattavasti parempi, jos hallitus olisi päättänyt viime keväänä devalvoida eikä vasta ajautua devalvaatioon väkisin marraskuussa. Hallittuun devalvaatioon olisi myös kuulunut elvytys, ei sellainen elvytys, kuin tällä hetkellä suoritetaan, joka ei näy eikä vaikuta, vaan jolla katetaan menneiden aikojen laskuja. Mikäli näin olisi menetelty, olisi nyt talouden elpyminen pidemmällä eikä varmasti olisi ehditty vajota näin syvälle, mihin nyt on jouduttu. Myös pankkikriisi olisi huomattavasti lievämpi, kun kotitaloudet ja yritykset olisivat hieman paremmin selviytyneet lainojensa hoitamisesta.

Tilanne on se, että Ahon hallitus on valinnut väärän linjan ja se on ajanut sitä linjaa ja vienyt sen niin pahaksi, että ulospääsyä ei tästä ole, ei ainakaan helppoa. Ja mikä pahinta, moni yritys ehtii kaatua vielä, ennen kuin Ahon valitsema elinkeinopoliittinen savuavien raunioiden politiikka tuottaa tulosta.

Toisaalta, eivät kai pankitkaan syyttömiä tähän tilanteeseen ole. On pakko kysyä, missä olivat, silloin kun toimenpiteitä tarvittiin, pankkitarkastusviraston ja Suomen Pankin toimenpiteet. Ne toimivat hyvin pitkälle niin kuin hidas-tetussa filmissä. Silloin kun toimintaa olisi pitänyt olla, toiminnot lakkasivat. Hyvä veli -kirjelmöintiin, johon valiokunnan puheenjohtaja viittasi, suhtauduttiin yliolkaisesti ja välittämättä ponnettomasti esitetyistä varoituksista. Se osoit-

taa joko pankkilakiemme heikkoutta tai valvontajärjestelmän, jonka niitä pitäisi toteuttaa, heikkoutta, resurssien riittämättömyyttä tai yksinkertaisesti aivan puhdasta ammattitaidotto- muutta.

Talletuspankkilaissa sekä liikepankkilaissa ja yhtiöjärjestyksissä on säännökset ja määräykset, mitä pitää tehdä ja mitä huomioida pankkeja johdettaessa. Yksi keskeisimmistä määräyksistä, mitä eduskunta on korostanut säätäessään pankkilakeja, on aivan selvä kielto keskittää pankin luotonantoa pankin vakavaraisuuden vaarantavalla tavalla. SKOPin tapaus on selvin osoitus siitä, että omistusrajoituksia koskevista säännöksistä ei välitetty käytännössä yhtään mitään. Kun toiminta siis on ollut kiellettyä, käymättä läpi vastuukysymyksiä pankin sisällä, on todettava, että pankkitarkastusvirasto on ollut tehoton ja toimimaton. Pankkitarkastusviraston olisi nimenomaan pitänyt ehkäistä luottojen keskittyminen.

Pankkitarkastusvirastosta annetun lain 1 §:n mukaan viraston tehtävänä on valvoa, että liikepankit toimivat lakien, asetusten sekä viranomaisten antamien ohjeiden ja määräysten mukaan. Pankkitarkastusvirastolla on tarkastusoikeus, joka on erityisesti tarkoitettu käytettäväksi silloin, kun riskit kasaantuvat tai on mahdollisuus muihin ongelmiin. Virastolla on lain 6 §:n mukaan oikeus kieltää valvottavan liikepankin johtokunnan päätöksien täytäntöönpano, jos päätös on ristiriidassa lain tai asetuksen kanssa.

SKOPin johtokunnan tekemät päätökset myöntää Tampellalle liikaa luottovaroja vaaransivat selvästi pankin vakavaraisuuden. Miksi pankkitarkastusvirasto ei silloinkaan vielä, kun SKOP maksoi luotoistaan Suomen Pankille ns. sakkokorkoa, kieltänyt luottopäätösten täytäntöönpanoa tai ryhtynyt todella toimenpiteisiin pankin tilan korjaamiseksi?

Tässä on ollut esimerkkinä SKOP, mutta pankkitarkastusvirasto saa suoraan lain nojalla myös liikepankeilta jatkuvaa tietoa ja raportteja. Miten siis on mahdollista, että järjestämättömiin luottojen määrät ovat kymmeniä miljardeja ilman, että niihin on aikaisemmin reagoitu mitenkään ja voimakkaammin? Esittikö pankkitarkastusvirasto tutkimuksien suorittamista saamiensa tietojen pohjalta? Miksi annettiin luottojen kohdentua väärin ja miksi ei ryhdytty toimenpiteisiin, kun selvästi pankki tai pankit eivät noudattaneet luotonannon ja takaussitoumusten antamisen rajoittamista koskevia ohjeita?

Mielestäni johtopäätökset ovat aivan selvästi negatiivisia siitä, miten Suomen Pankki ja pankkitarkastusvirasto käyttivät toimintavaltuuksiaan ja eri mahdollisuuksiaan pankkitoiminnan karatessa aivan villiksi.

Mikäli valiokunnan mietintö haudataan ilman hallituksen todellista halua kuten pelkään johonkin ö-mappiin, ei ole edes toivoa siitä, että pankkitoiminta tervehtyy. Kun laskua seuraa nousu, pelkään opetusten unohtuneen niiltä, jotka peliä pyörittävät edelleen.

Toinen asia, johon haluan kiinnittää huomiot, on ns. finanssitavaratalot. Valiokunta korostaa aivan oikein, ettei pankkien ja vakuutusyhtiöiden yhteistoiminta saa johtaa pienen maamme rahoitusmarkkinoilla sellaisiin keskittymiin, joilla vaarannetaan tosiasiallista kilpailua tai jotka johtavat riskikeskittymiin.

Tästä herää aivan luonnollinen kysymys: Miten ja kuka niitä pystyy valvomaan, saati estämään todella suurien riskien syntymisen? Kun aikaisemmin puheenvuorossani kävin lyhyesti läpi pankkien valvontaa ja sen onnistumista, joka oli jos nyt ei ole aivan surkea niin ei kaukanakaan siitä, tuntuvat finanssiryhmitymät tätä taustaa vasten aivan mahdottomilta.

Toinen seikka, joka oleellisesti liittyy tähän, on vastatuuli, jonka sai kilpailulainsäädännön yhteydessä nimenomaan tällaisia tapauksia varten esittämämme fuusiovalvontaoikeus kilpailuvirastolle. Sen tarkoitus oli nimenomaan toimia tilanteissa, joissa on vaara sellaisiin keskittymiin, jotka rajoittavat tervettä ja aitoa kilpailua. Tämä ehdotus ei saanut hallituspuolueiden kannatusta, joten meillä ei ole lainsäädännöllä asetettu mitään valvontaoikeutta eikä mahdollisuutta puuttua keskittymisien syntymiseen.

Arvoisa puhemies! Suomi on sukeltamassa tällä hetkellä happilaitteita liian syvälle ja liian pitkäksi aikaa. Luottotappioiden määrät kasvavat päivä päivältä. Syksyllä on lopullisesti tiedossa, mikä on niiden hinta. Korkotaso ei laske näillä toimenpiteillä, joita hallitus esittää, lähellekään riittävästi, jotta yritykset selviäisivät.

Kotitaloudet, joilla on rasisiteena työttömyys ja hallituksen leikkaukset toimeentulostaan, ovat tulossa myös aivan selviämisen rajoille. Työttömyysjaksojen 500 päivän rajat alkavat täytyä yhä useammilla, ja silloin kun raja täyttyy ja tulotaso romahtaa, tulevat pankkilainojen hoitokulut aivan ylivoimaisiksi. Seuraukset ovat

pankkitoiminnan kannalta tulosta yhä huonommaksi tekeviä, mutta olennaista on koko yhteiskunnan rakenteiden lähteminen sortumaan. Yksilöt ja perheet eivät kestä enää tässä sukelluksessa mukana oloa.

Pankkien pelastaminen ei yksinomaan enää riitä. Kansantalous on myös saatava pyörimään. Viennin rinnalle on otettava sisäisen kysynnän elvyttäminen työllisyyttä lisäämällä. Jos näin ei tapahdu, hallitus ei näe metsää puilta. Sen toimet ovat ns. säästöjen ja kansalaisten toimeentulon osalta täysin ristiriitaisia. Säästäessään se ajaa ihmiset työttömiksi, työttömät turvautumaan sosiaaliturvaan ja työssä olijat maksuvaikeuksiin. Tämä on tällä hetkellä aivan järjetöntä markkinavoimien ohjaamaa politiikka, jossa päätöksenteko annetaan voimille, jotka eivät tunne eivätkä halua tuntea vastuuta koko yhteiskunnasta.

Pankkitoiminnan uskottavuus vaatii pikaiset selvitykset vastuukysymysten ja toimenpiteiden osalta. Ei enää riitä, että päivä päivältä seurataan tiedotustilaisuuksia, joissa kerrotaan, että taas löytyi joku miljardi tai sata miljoonaa luototappioita tai järjestämättömiä luottoja.

Herra puhemies! Voi sanoa, että pankkitarkastusvirasto on nukkunut täydellistä ruususenunta minkään häiritsemättä sen holveissa ollutta rauhaa. On pakko toivoa, että hallitus, ei nyt niin hyvä hallitus mutta hallitus kuitenkin, kävisi pikkuhiljaa suutelemassa meidän virastomme hereille ja samalla kysäisisi, miten on tullut nukuttua työn ääressä.

Ed. L i n n a i n m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Korhonen totesi, että pankkitarkastusvirasto on ollut tehoton ja toimeton, niin haluamatta nyt puolustella pankkitarkastusvirastoa haluan todeta, että pankkitarkastusvirastosta on useassa yhteydessä eduskuntaan vedottu lisäresurssien saamisen puolesta. Näitä lisäresursseja on myös monissa esimerkiksi pankkivaliokunnan ja talousvaliokunnan kannanotoissa korostettu, että tarvetta on, mutta valitettavasti budjetissa ei ole katsottu mahdolliseksi antaa tarvittavia lisäresursseja.

Sitten tähän devalvaatiokysymykseen, joka ed. Korhosen mukaan olisi pitänyt suorittaa ecukytkenän yhteydessä. Uusi hallitus toimintansa aloittaessaan oli valinnut vakaana markan politiikan, oli valinnut linjansa. Olisi ollut täysin tämän politiikan vastaista ryhtyä devalvoimaan. Siitä olisi ollut seurauksena kasvanut ulkomaan

velka, pitkien korkojen nousu ja kotimarkkinoilla toimivien yritysten kaatuminen.

Ed. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Linnainmaalle voin todeta, että minä ymmärtäisin aivan täydellisesti, jos se olisi ollut resurssikysymys, ettei olisi ollut tietoa eikä olisi ollut mahdollisuuksia. Mutta kun tieto oli, oli mahdollisuudet, oli myös lainsäädäntö näitä mahdollisuuksia toteuttaa, niin ei se nyt resursseista varmaan enää voi olla kiinni. Se, riittääkö tutkimustoimintaan ja muuhun riittävästi resursseja, mihin talousvaliokunta kiinnitti huomiota, on varmaan tosiaasia, ja silloin pitää miettiä näitä yhdentymisiä, mutta näissä tapauksissa ei ainakaan ymmärtäkseni ole resursseista ollut kiinni. Se on ollut kiinni halusta puuttua.

Ed. M ä k i - H a k o l a : Herra puhemies! Kun lähes kaksi vuotta on toistettu toistamisen jälkeen sanontaa, että Suomen talous on kriisissä, toivoisi voivansa jo aloittaa esityksen muunkinlaisella ilmauksella. Sen sanomista ei kuitenkaan voi väistää, kun puhutaan rahapolitiikasta ja pankkien tilasta tai pankkivaltuusmiesten kertomuksesta, sillä kriisi ei ole vain joistakin osatekijöistä johtuva. Kaikki talouspolitiikan lohkot ovat vaikeuksissa. Ajateltakoon vaikka valtiontaloutta tai kuntien taloutta. Muistettakoon eläkekassat ja vakuutuslaitokset, työttömyyskassat ja rahalaitokset ja nyt myös ammattijärjestöt.

Sormella osoittelijoita ja syyttelijoita ja jopa ilkkujiakin riittää. Kysytään, miksi tehtiin silloin niin ja niin, miksi ei tehty näin ja näin, vähän niin kuin äskeisessäkin puheenvuorossa. Joku kansanedustaja vaati vielä kesäkuussa jopa Suomen Pankin johtoa valtakunnanoikeuteen vastamaan ns. virheellisistä päätöksistä. Jotkut näytävät haluavan lisää sijaissyylisiä.

Pankkivaltuusmiesten kertomuksesta antamassaan lausunnossa talousvaliokunta kuitenkin toteaa, että "1980-luvun loppuvuosina oli nähtävissä merkkejä, jotka saattoivat viitata talouden kääntymiseen laskuun. Teollinen tuotanto ja vienti olivat jatkuvasti vähentyneet suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kotimainen kysyntä oli pitänyt korkeasuhdannetta yllä. Tämä oli kuitenkin tapahtunut liiaksi velkapääoman turvin. Erityisesti ulkomainen velkaantuminen oli nostattanut esiin varoittavia puheenvuoroja muun muassa Suomen Pankin taholta." Tuo on arvokkaasti todettu yksimielisessä valiokunnan mietinnössä.

Näitä merkkejä ei kuitenkaan kovassa talouden vauhdissa haluttu huomata. Maassamme vallitsi taloudellinen vauhtisokeus, eivätkä vauhtisokeudelta välttyneet maailman tunnetuimmat futurologitkaan. Maassamme vieraili vuoden 1989 lokakuussa Helsingin Sanomien suhdanneseминаarissa professori Naisbitt. Hän on yksi maailman tunnetuimmista ja kysytyimmistä tulevaisuuden ennustajista, joka sai kuuluisuuden mm. vuonna 1985 ilmestyneen kirjansa *Megatrends* ansiosta. Siis niinkin myöhään kuin vajaat kolme vuotta sitten Naisbitt Suomessa totesi näin: "Uljäs uusi 90-luku tekee väijäämättä tuloaan. Muuttoliike kaupungeista maalle voimistuu. Maailmaa kohtaa ennenkokematon hyvinvointi." Hän jatkoi: "Kaikki synkkien talousnäkömyönten maalaajat ovat perin juurin väärässä. On koittamassa uusi maailmantalouden nousukausi. Sen vertaista ei ole ennen koettu." Näin arvioi vajaa kolme vuotta sitten yksi maailman tunnetuimpia tulevaisuuden tarkkailijoita maailman asemaa, jossa Suomi on varsin kiinteästi tänä päivänä mukana.

Kun tällaisia näköaloja esitettiin, ei ole ihme, että pienemmät profeetat seurasivat perässä. Kyllä on pakko todeta, ettei aikaa ole vielä kahta vuottakaan, kun SDP:n puheenjohtaja vaati vuotuista työaikaa lyhennettäväksi viikolla. (Min. Kanerva: Koko puoluekin vaati vaalikampanjassaan!) — Kyllä, aivan näin! — Esitettiin myös kannanottoja, että esimerkiksi kehitysapumäärärahojen osuus olisi nostettava 1 prosenttiin bruttokansantuotteesta jne. Tällaisia mielipiteitä kuului vähän eri puolilta, eri poliittisilta suunnilta. Arvaan, että näistä mielipiteistä tänään hyvin mielellään ollaan vaiti.

Kahden vuoden takainen oppositio keskustan johdolla rynkytti budjetin salpoja auki ja onnistuikin, vaikka tuolloin olivat jo talousvaliokunnan mainitsemat laskukauden merkit selvästi nähtävissä. Nämä taustatiedot on syytä palauttaa muistiin nyt, kun "veikkohuovismainen" jälkiviisuus alkaa maistua yhä imelämmältä.

Muutamiin ajassa esitettyihin väitteisiin, mielipiteisiin ja vaatimuksiin on tässä syytä lyhyesti puuttua.

Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankista valiokunta toteaa: "Koska pankki ei omin voimin pystynyt selviytymään ongelmistaan, SKOP:n ottaminen riskeineen ja rasitteineen Suomen Pankin haltuun syksyllä 1991 oli välttämätön toimenpide koko Suomen pankkijärjestelmän luotettavuuden säilyttämiseksi." Tämän toteamuksen huomioiminen on hyödyllistä ainakin

niille, jotka alun alkaenkin vaativat SKOPin asettamista konkurssiin. He arvioivat, ettei toimenpiteellä olisi juuri sen kummempia haittavaikutuksia tai menetyksiä kuin esimerkiksi Wärtsilä Marinen konkurssilla.

Ensiksi on todettava, että konkurssilla olisi Suomen luottokelpoisuuden kannalta ollut suoraan katastrofaaliset vaikutukset nimenomaan SKOPin konkurssiin asettamisen osalta. Suomihan ei nykyään enää itse määrää talouspolitiikastaan. Se on antanut ja antaa yhä kiihtyvällä nopeudella päätösvaltaansa ulkomaisille rahoittajille.

Olen täällä usein varoittanut velkaantumisvauhdista ja esittänyt numeroita, joiden esittämistä on jopa pääministeri pitänyt vastuuttomana. Nyt nuo luvut budjetin viime riihen jälkeen ovat osoittautumassa jopa alakanttiin arvioituiksi. Valtion ulkomainen nettovelka oli Suomen Pankin 27.8.1992 tiedotteen mukaan kesäkuun lopussa 76 miljardia. Se ylittää jo vuodenvaihteessa 100 miljardia. Suomen kansantalouden koko ulkomainen nettovelka taas ylitti heinäkuussa jo 200 miljardia. Valtion budjetista katetaan tänä ja ensi vuonna kolmannes velalla ja siitä on puolet ulkomaista. Talousvaikeuksiemme takia ulkomaiset luotot lyhentyvät ja niiden korko kohoaa vastaavasti.

Jos ulkomailla olisi SKOPin mahdollisen konkurssin seurauksena syntynyt käsitys, että yleensäkin lainapääomat eivät ole Suomen rahalaitoksissa turvassa, olisi välttämättömien pääomien saanti ehtynyt. Raha olisi maassamme tänään todella kireällä ja korkotaso sen mukainen. Näin ollen, huolimatta siitä että SKOPin aiheuttamat menetykset ovat suoraan skandaalinomaisia, ei varsinaista vaihtoehtoa ollut.

Tässä yhteydessä on todettava, että lähinnä vain USA:ssa, kuten täällä todettiin, on pankkeja voitu päästää konkurssiin. Maalla on siihen jollakin tavoin ollut varaa, koska se on taloudellisesti hyvin pitkälle omavarainen eikä niin kiipeästi mm. viennistä ja tuonnista riippuva kuin monet muut maat.

Muun muassa Norjan ja Ruotsin pankit kamppailevat samojen vaikeuksien kanssa kuin Suomenkin, aivan vastaavan suuruisten taloudellisten vuorten edessä. Ei näilläkään ollut varaa päästää pankkeja konkurssiin, vaan valtio on ottanut kriisiin joutuneet hoiviinsa. Vieläpä Japani joutui noin pari viikkoa sitten valtion tukipaketilla estämään pankkien romahtamisen ja keskeyttämään pörssin syöksynomaisen las-
kukierteen.

Konkurssivaatimukset ovat jatkuneet verenhimoisilla esityksillä, että pieniä pankkeja sitten ainakin on pantava konkurssiin. On sanottu, että se on niille aivan oikein, niitä pitää rangaista, koska ne maksavat liian korkeita korkoja.

On sanottava, että sama, mitä olisi seurannut SKOPin konkurssista, pätee myös tällä kertaa kaikkiin rahalaitoksiin, pieniinkin. Meillä ei ole varaa herättää epäluottamusta maamme rahajärjestelmää kohtaan. On myös todettava, että eivät saatavat mihinkään häviä, joku maksaa ne konkurssissakin. Jos oletetaan, että tavallisten tallettajien varat turvattaisiin konkurssissa, mihinkäs siinä muuhun nojattaisiin kuin valtion rahakirstuun?

Mutta pankilla on "tavallisten tallettajien" lisäksi muitakin velkojia, joiden menetyksiä ei ehkä ajateltaisikaan korvattaviksi. Olisi liikkeitä, yrityksiä, kuntia, toisia pankkeja, vakuutusyhtiöitä, jopa valtiokin. Kenellepä muille näiden menetykset kiertyisivät lopuksi tässä taloudellisessa tilanteessa kuin ns. tavalliselle veronmaksajalle? Joka suunnalla taloudellisessa elämässä näyttäivät kassat olevan tyhjiä. Varmaa olisi myös, että konkurssissa pankista velkaa saaneiden saatavia alettaisiin vaatia takaisin. Entäpä jos näillä ei olisikaan, millä maksaa? Siinä menisi huoneistoja, maatiloja, yrityksiä, omakotitaloja. Tätä kai ei kukaan halua.

Vaatimukseen, että ylikorkeiden korkojen saajilla ei tulisi olla sataprosenttista talletusten turvaa, on suhtauduttava vakavasti. On esitetty, että korvaus voisi olla sataprosenttinen tietyn suuruiseen talletusrajaan saakka, sen jälkeen sijoitus oli riskisijoitus. On myös esitetty, että huippukorkoiset talletukset katsottaisiin kokonaan riskisijoituksiksi, joilla ei tulisi olla suojaa lainkaan. Useissa maissa on tällainen raja olemassa. Onkin luultavaa, että johonkin vastaavanlaiseen järjestelmään tullaan meilläkin tulevaisuudessa menemään. Se aika ei ole kuitenkaan nyt. Maamme talous on tänä päivänä niin riippuvainen talletuspääomasta ja luottamuksesta Suomen rahajärjestelmän kestävyys, että tässä tilanteessa ei ole mahdollista synnyttää uusia levottomuuden aiheita tallettajien keskuudessa.

Korot ovat korkeat, se on tosiasia. Ne ovat tappavan korkeat monille yrityksille ja yksityisillekin. Suomen Pankkiin ja hallitukseen on kohdistettu vaatimuksia, että asia on korjattavissa säännöstelyllä tai — sama sana, synonyymi — sääntelyllä. Ne, jotka näin puhuvat, eivät tiedä, mitä puhuvat.

Tutustuin äskettäin liikepankin diileritoimintaan. Kymmenet välittäjät olivat yhteydessä Lontoon, New Yorkin, Hongkongin, Singaporen jne. pörssiin. Rahaa myytiin ja ostettiin, kuultiin tarjoukset ja vastatarjoukset, tehtiin ratkaisuja ja tehtiin nopeita ratkaisuja. Tv-monitori näytti kuvaa maailman rahamarkkinoitten tärkeimmistä tapahtumista, ja kellot näyttivät eri aikavyöhykkeiden aikaa. Kun tuota katsoo, käy selväksi, miten mahdotonta on nykymaailman aikana estää pääomien liikkeitä. Kun vanhan arabiviisauden mukaan kullalla lastattu aasi ylittää korkeimmatkin muurit, niin mikä estää tietokonepäätteiden napinpainalluksen? Säännöstelyyn palaaminen tietäisi paluuta ns. mustan tai harmaan rahan kauteen, luvattomiin pääomaliikkeisiin ja laillisen rahansaannin vaikeutumiseen. Säännöstelyn ajat ovat ohitse menneet, ja niihin ei ole paluuta.

Jopa ministeritasolta on myös katsottu, että tallettajien varat makaavat tuottamattomina pankeissa korkeaa korkoa kasvamassa. Käsitys on lievästi sanoen omalaatuinen, muistuttaa jollain tavalla Aku Ankan Roope-setää. Eihän talletukselle voi maksaa korkoa, ellei joku sitä rahaa pankista lainaa. Näin pääomat joka tapauksessa rasvaavat myös talouden ja elinkeinoelämän rattaista.

Herra puhemies! Korkea korkotasomme on kiistämätön ongelma, suuri ongelma onkin. Se on kuitenkin seurausta muista ongelmista, se on osin seurausta maailmantalouden vaikeuksista, se on seurausta valtion, kansantalouden ja yksityistenkin velkaantumisesta. Korkotason laskeamiseen ei enää ole keinotekoisia tapoja. Sitä ei korjata säännöstelyllä, sitä ei voi päättää suoraan hallinnollisilla toimilla, ei rangaisten eikä palkiten, sitä ei korjata devalvoiden eikä inflaatiota pyörittäen. Nämä keinot ovat bensiinin kaatamista liekkeihin.

Hallinnollisilla ja poliittisilla toimilla siihen kyllä välillisesti voidaan vaikuttaa, mutta noiden keinojen on kohdistuttava syihin eikä seurauksiin. Se vaatii hallitukselta ja eduskunnalta valtiontalouden kuntoon panoa. Tervehdyttämistä hän ei ole vielä kunnolla edes aloitettu. Se vaatii vastuuta paitsi valtion myös kuntien päättäjiltä, se vaatii yhteisvastuuta työmarkkinajärjestöiltä.

Kun on kyseessä pankkivaltuusmiesten kertos, niin todettakoon lopuksi, että pankkivaltuusmiesten tehtävänä on lakien ja säännösten mukaan pitää huolta Suomen markan arvosta ja rahajärjestelmän vakaudesta. Siihen ei kuulu devalvaatio. Siihen kuuluu taistelu inflaatiota

vastaan. Vakaa markka takaa talouden tervehdyntymisen. Muita tähän tulokseen johtavia vaihtoehtoja ei, herra puhemies, ole.

Ed. L u t t i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mäki-Hakola paheksui sitä, että täällä esitetään jälkiviisaita kannanottoja siitä, mitä on tapahtunut, ja esittää näkemyksensä, että itse asiassa kaikki ovat tähän kehitykseen yhtä lailla syyllisiä. Mielestäni näin ei kuitenkaan tilanne ole. Sitä osoittavat mm. lahtelaisen pankinjohtajan, toimitusjohtaja Timo Setälän haastattelulausunnot, jotka hän on antanut Etelä-Suomen Sanomille 30 päivänä viime kuuta. Minä kerron muutaman sitaatin. Tämä Päijät-Hämeen Säästöpankin eläkkeelle jäänyt toimitusjohtaja toteaa mm. näin:

"Säästöpankit uhmasivat yksissä tuumin Suomen Pankin pääjohtajan Rolf Kullbergin ohjeita yli vuoden ajan kevästä 1989 kesään 1990. Kullberg vaati luotonannon rajoittamista, mutta säästöpankit vain lisäsivät höyryä. Tilanne karkasi kuitenkin käsistä. Luotot ovat muuttuneet ongelmiksi, ja nyt Setälä myöntää kernaasti, että Kullbergia olisi pitänyt kuunnella. Hänen mielestään ei ole ollut oikein lukea Kullbergin viaksi pankkien nykyistä kurjuutta." Edelleen tämä toimitusjohtaja toteaa: "Syy oli se, että ruvettiin tekemään jotain, mitä ei hallittu, hän myöntää. Se, mitä ei hallittu, olivat pelaaminen osakkeilla ja kiinteistöillä. Myöhemmin säästöpankit olivat tottelemattomia eivätkä kuunnelleet Suomen Pankin varoituksia liiasta luotonannosta." Edelleen hän toteaa: "SKOPin hallintoneuvostossa tehtiin kaikki päätökset yksimielisesti, annettiin tuki toimivalle johdolle, ja he kantavat siitä vastuun." Tämä on ainoa pankinjohtaja, joka toteaa julkisesti, että näin on käynyt.

Kyllähän SKOP on tässä kurjuudessa kaikin pahin esimerkki, mitä voidaan kuvitella. Kaikki eivät ole samanlaisessa vastuussa.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mäki-Hakola puhui sellaisella innolla ja tarmolla, että ajattelin hänen nimenomaan toivovan vastauspuheenvuoroja. Käytän sellaisen, mutta on varsinainen syy myös vastauspuheenvuoron käyttämiseen.

Nimittäin, ed. Mäki-Hakola, sanoitte puheenvuoronne lopussa esimerkiksi näin, että ei voi hallinnollisin toimenpitein korkoasioita päättää. Miten te sitten selitätte sen, että hallitus ja Suomen Pankki keväällä tekivät päätöksen pe-

ruskorian korottamisesta? Miksei vastaavan kaltaista päätöstä voi tehdä sitten koron alentamisesta? Hallinnollisia päätöksiä nämä molemmat ovat.

Varsinaisesti pyysin puheenvuoron sen mielestäni virheellisen väitteen johdosta, jonka ed. Mäki-Hakola esitti puheenvuoronsa alkupuolella. Kun te kerroitte ulkomaalaisesta asiantuntijasta ja eräistä suomalaisista ehdotuksista, te sanoitte, että nyt sellaiset puheet halutaan unohtaa. En minä tiedä, minkä vuoksi ne pitäisi unohtaa, varsinkin kun, ed. Mäki-Hakola, hyvin tiedätte, että teidän ja edeltäjänne johtama pankkivaltuusto, entiset pankkivaltuusmiehet, on koko ajan ollut kokoomuksen johdossa. Sinipuhallituksessa kokoomus esitti johtavaa roolia, ja kuka nyt voisi väittää, ettei tämän hallituksen aikana kokoomuksella olisi kaikki langat käsissään? Tämän kaiken voi nyt todeta, sanoa ja osoittaa, että kokoomus on erittäin suuresti vastuussa siitä, ettei esitettyjä, niin kuin te nyt sanoitte, neuvoja, ohjeita ja varoituksia ole aikoinaan otettu huomioon.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mäki-Hakola sanoi, että tällä hetkellä ei ole mahdollista mennä siihen järjestelmään, johon hallituskin pyrkii, että suuret säästöt olisivat riskisijoituksia. On pakko mennä. Nykyinen järjestelmä ja jatkuva katteeton tuki pankeille on kestänyt. Tiedätkö te, mitä on tapahtunut pankkimailmassa sen jälkeen, kun hallitus antoi aivan katteettoman ehdottoman lupauksen, että pankkijärjestelmä pidetään pystyssä joka ikisessä tilanteessa? Pankinjohtajista on tullut vieläkin kelvottomampia ja vieläkin halpamaisempia kuin he tähän saakka ovat olleet: Panevat yrityksen nurin 400 000 markan velkojen takia, jolloin tulee 150 uutta työtöntä.

Toinen asia: Aivan varmasti niin ed. Mäki-Hakola kuin asiasta kirjoittavat toimittajatkin ymmärtävät, että ei ministeri Hannele Pokka niin tyhmä ole, kun hän puhuu lähdeverotileillä tuottamattomina makaavista rahoista ettei tiedä, että ne menevät tuotantoon ja sitä kautta elinkeinoelämää. Mutta kysymys on siitä, millä hinnalla ne menevät ja mikä on säästäjän saama tuotto. Koskaan Suomessa ei säästämällä ole saanut näin hirvittävää tuottoa kuin tällä hetkellä saa. Tähän on jokin järki löydettävä. Säästäjän kannalta rahat todella makaavat tileillä. Mitään ei tarvitse tehdä rahojen eteen, jotta tuotto tulee. Ei tarvitse lainata ystävälle, kun hän perustaa yrityksen ja työpaikkoja, ja sitä

kautta saisi rahoille katteen ja tuoton. Rahat säästäjän kannalta makaavat siellä tileillä.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mäki-Hakolan puheenvuoron johdosta on ensiksi todettava, että siinä hän on erityisen oikeassa, kun hän sanoo, että kun kahden kolmen vuoden takaisia ja hieman sitä vanhempia ennustajia on seurattu, on ilman muuta ainakin vääriä ennustajia seurattu. Se ei kuitenkaan tilannetta paranna, jos muistellaan, mitä silloin tapahtui.

Sen sijaan sen voi tänä päivänä jo sanoa, että tänä päivänä jälleen me olemme hairahtumassa sellaiseen yhden asian uskoon, jota me tulemme neljän viiden vuoden päästä tapahtuvassa keskustelussa aivan samalla tavalla muistelevaan kuin menneitä päätöksiä tänä päivänä. Mielestäni tämä usko hairahtuu juuri siinä, että me olemme markkinavoimiin ja erityisesti rahamarkkinoilla heliborsidonnaisuuteen haksahdumassa oikein pahan kerran. Meillä päivittäin tehdään uusia pankkien välisiä kauppoja sijoitustodistuksilla, mm. heinäkuussa sillä tavalla, että eniten kauppoja tehtiin heinäkuun 30 päivänä — 4,6 miljardia — ja pienin kauppasumma uusia sijoitustodistuksia välitettiin 13 päivänä heinäkuuta: 380 miljoonaa. Siis aivan minimaalisen pientä rahaliikkeiden määrää me seuraamme, tuijotamme silmät sokeiksi joka päivä kolmen kuukauden heliborkorkoa ja kokoonnumme jopa kriisikokouksiin tekemään kaikkea muuta yhteiskuntapolitiikkaa koskevia asioita.

Kun tänä päivänä kuitenkin raha- ja korkomarkkinat ovat vielä sellaiset, että mm. yleistalletusten määrästä, joka on noin 260 miljardia markkaa, on edelleen peruskorkosidonnaisia noin 170 miljardia ja kuuluisia heliborsidonnaisia lainoja on vain noin 20 miljardia, toivoisin, että sokeus alkaisi vähitellen ainakin pienentyä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mäki-Hakolalla on tapana käyttää puheenvuorot varsin reippain sanakäantein. Tässä suhteessa äsken käytetty puheenvuoro ei ollut pettymys. Se oli hyvin reipasta sanailua ja tilanteiden läpi käymistä. Siinä oli varmasti paljon hyvin oikeata.

Mutta minusta hänen puheenvuoronsa jäi kesken. Se jäi kesken sillä tavalla, että siitä jäivät eräällä tavalla loppuhuipennus ja toimenpidehdotukset kokonaan pois. Siinä jäi juuri kertomatta se, mihin ed. Korva äsken viittasi, että

mainitut heliborit ovat edelleen pyörineet noin 16 prosentin paikkeilla, pinnassa, pikkuisen alle tällä hetkellä, ja sen päälle tulevat pankin provisiot sun muut. Tällä korkotasolla olevilla lainoilla pitäisi nyt yritystoimintaa jne. hoitaa. Juuri ed. Mäki-Hakolan puolueen luulisi olevan erityisen huolissaan tästä asiasta. Mutta eipäs ollut ed. Mäki-Hakola äskeisessä puheenvuorossaan. Ei ollut mitään reseptiä, millä tavalla konkurssiuhan alaisia yrittäjiä ja heidän yrityksistään voitaisiin tällä hetkellä auttaa. Ei myöskään ollut mitään tulevaisuuden ennusteita, kuinka lähitulevaisuudessa tulee käymään. Siis ei mitään lohdutusta, ei mitään keinoa, ei mitään apua.

Silloin kun näin on, toistan sen, minkä jo aikaisemmin tänä päivänä eräässä vastauspuheenvuorossani totesin. Tämä johtaa siihen, että hallitus jättää paikkansa.

Ed. M ä k i - H a k o l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensiksi ed. Luttiselle: Se oli hyvä puheenvuoro. Juuri näin on. Meillä oli varoittajia, ja pääjohtaja Kullberg oli yksi näistä. Mutta meillä oli vauhtisokeus eikä näitä uskottu. Tilanne on aivan sama kuin on Pohjoismaissa ja joka paikassa muuallakin. Ei tämä ole poikennut millään tavalla niistä.

Ed. Laineelle totean vain, että hän on marxilaisen säätelyjärjestelmän uskollinen poika, hän on edelleenkin sitä. Hänen puheenvuoronsa on tietysti katsottava tätä taustaa vasten. Olen huomannut, että hän on ollut innokas Brezhnevin puolustajakin vielä viime kevätkauden aikana.

Ed. Ukkolalle sanon — aika yllättävän puheenvuoron muuten ed. Ukkola käytti — että olisi tavattoman hyvä, että tallettajien rahoja olisi meillä vielä enemmän rahalaitoksissa. Vain se auttaisi korkojen alentamisessa, ja siitähän on kysymys. Korot nyt nousevat. Siis aina sen, mistä on kova kysyntä, hinta nousee. Puheenvuoronne oli täysin nurinkurinen, ed. Ukkola.

Ed. Pulliaiselle totean, että esitin kannanottoni, millä tavalla tulee edetä. Monenlaisia kannanottoja on esitetty: ed. Laineen tyyliin säätelyä, säätelyä ja ministeri Väyrysen tyyliin säätelyä, säätelyä. Se asia on valmiiksi keskusteltu mm. Suomen pankkivaltuusmiehissä. Sitä tietä ei voi edetä.

Haluan todeta edelleenkin ed. Pulliaiselle, että hän ei myöskään esittänyt mitään muuta keinoa kuin sen, mitä me yritämme kaikin keinoin toteuttaa, eli järkevän talouden ja vakaan markan politiikan, jossa edetään vähän kerrallaan

terveeseen suuntaan. Me emme tästä asiasta millään pienillä väliaikaiskeinoilla eteenpäin pääse.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Toivoisin, että ed. Mäki-Hakola puhuisi omista nimissään eikä koko pankkivaltuuston nimissä, koska muuten hän antaa väärää todistusta.

Asiaan, josta ed. Mäki-Hakola vastasi ed. Laineelle, haluan huomauttaa, että kokoomus on ollut viisi vuotta hallituksessa. Suurin piirtein saman ajan markkinavoimat ovat saaneet toimia vapaasti. Mikä on tulos? Suomessa on tapahtunut täydellinen romahdus. Koskaan aikaisemmin tuotanto ei ole laskenut näin paljon. Koskaan aikaisemmin ei ole tehty näin paljon konkurssseja. Koskaan aikaisemmin korot eivät ole olleet näin korkealla. Koskaan aikaisemmin ei ole ollut näin paljon työttömiä. Kokoomus kantaa täyden vastuun siitä viiden viime vuoden politiikasta, josta tämä on seurausta. Tämän takia me emme, ed. Mäki-Hakola, voi jättää keskustelua teidän esittämienne näkemysten varaan. Teidän näkemyksenne tunnetaan tuloksistaan. Tässä mielessä minä haluaisin teidänkin keskittyvän enemmän tekoihin puheiden sijasta.

Pääjohtaja Kullbergillä oli täysi mahdollisuus vaikuttaa siihen, että rahaa ei olisi jaettu yhteiskunnassa niin löysäkätisesti kuin sitä annettiin. Tarvittiin vain kassavarantotalletusten koron nostamista, tarvittaessa revalvaatio aikaisemmin, jos haluttiin estää SKOPin tapaisten pankkien liiallinen luotonanto. Mutta sitä ei tehty, mitä Suomen Pankin johtokunnalta silloin vaadittiin. Myös ed. Mäki-Hakola pankkivaltuusmiehenä on ollut vaatimatta sellaisia sellaisia tekoja, joita silloin olisi pitänyt tehdä. Me muistamme naisbittejä ja muita esitelmöitsijöitä, jotka ottivat 60 000 markkaa puolen tunnin esitelmästä. Halvemmallakin olisi saanut esitelmöitsijöitä, jotka olisivat antaneet oikeita neuvoja, mutta te olitte silloin, ed. Mäki-Hakola, vapaan markkinatalouden huumemiesten porukassa sitä huumetta vaatimassa, joka on ajanut Suomen perikatoon.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En malttanut olla pyytämättä vastauspuheenvuoroa ed. Mäki-Hakolan puheen johdosta. Ihan niin kuin hän ei mitään olisi oppinut koko runsaan vuoden politiikasta. Aivan niin kuin magnetofoni toistaisi sitä samaa fraasia, että tärkeintä on inflaation alas painami-

nen, tärkeintä on vakaan ja vahvan markan puolustaminen. Siis tärkeintä on deflatorinen politiikka, joka tarkoittaa sitä, että poliittisena valintana valitsee myös jättäjätyöttömyyden ja konkurssisuman. Esimerkiksi Saksassa on tällä hetkellä inflaatio 4,5 prosenttia, pitkät markkinakorot 9,75, reaalikorot 5 prosenttia, Suomessa reaalikorot yli 11 prosenttia. Onko mitään järkeä, että täällä harjoitetaan monetaristisempaa ja paavillisempaa politiikkaa kuin paavi itse? Minä en ymmärrä tällaista toistoa. Se on älyllistä epärehellisyyttä ja erittäin köykäistä puhetta.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan ed. Seppäselä huomauttaa, että sitä ideologiaa toteuttamalla, jota hän on edustanut ja saarnannut, on yksi maailmanvalta viime vuoden aikana hajonnut ja nimenomaan taloudellisista syistä. Se on joustamatonta säätelytaloutta. Me hoidamme Suomessa porvarillisella pohjalla porvarillisen talousjärjestelmän perusteella joustavasti asioita ja muutoksia tarpeen mukaan tapahtuu. Ed. Esko Seppäsen edustama linja on tuhoavaa politiikkaa. Minä ihmettelen, että hän on neuvomassa, mitä meidän tulisi tehdä.

Ed. Tuomioja: Herra puhemies! On mielenkiintoista, että pankkivaltuuston puheenjohtaja aloittaa puheenvuoronsa tunnustamalla uskoneensa väärin profeettoihin. Oleellistahan ei nyt niinkään ole se, että profeettoja löytyy jokaiseen lähtöön. Olisi oikeampaankin osuneita profeettoja, mutta ehkä on terveellinen opetus se, että kannattaa vähemmän uskoa profetioihin ja käyttää enemmän tervettä järkeä, jopa kuuluisaa talonpoikaisjärkeä, jos sellaista vielä keskustasta löytyisi.

Talousvaliokunta toteaa mietinnössään, että vastaisuudessa talouspolitiikan tavoitteena Suomessa on oltava EY:n talous- ja rahaliiton vaatimusten täyttäminen. Näin täytyykin olla, jos uskomme Suomen EY-jäsenyyden toteutuvan sellaisessa Euroopan unionissa, jollaiseksi sitä Maastrichtin sopimuksessa on kaavailtu. Tämä ei kuitenkaan ole lainkaan varmaa. Ratkaiseva puheenvuoro on muutaman viikon päästä ranskalaisilla äänestäjillä. Jos muut EY:n jäsenmaat ja komissio uskoivatkin voivansa vielä pelotella tanskalaiset kosmeettisesti parannellun Maastrichtin sopimuksen taakse, tulisi ranskalaisen "ei" sopimukselle olemaan sille myös kuolinisku. Toisaalta on myös huomattava, että vaikka Maastrichtin sopimus vielä hyväksyttäi-

siinkin, ei ole suinkaan varmaa, että siihen sisältyvä raha- ja talousliitto Emu tulisi toteutumaan läheskään sellaisessa 90-luvun loppuun tähtäävässä aikataulussa kuin tuo sopimus edellytti. On jopa mahdollista, että Emu ei kaavaillussa muodossaan lainkaan tule toteutumaan.

Monissa maissa epäillään, että eurovaluutta ecun myötä rahapolitiikan valta siirtyy kokonaan Saksan Bundesbankille, mutta Emun tulevaisuuden kannalta vielä vakavampaa on se, että Saksassa itse Bundesbank on hyvin epäilevällä kannalla koko hankkeeseen nähden ja voimistuva saksalainen kansalaismielipide suhtautuu yhtä lailla siihen epäilevästi. Saksa haluaa säilyttää veto-oikeuden siihen, tuleeko se mukaan kolmanteen vaiheeseen eli yhteisen valuutan luomiseen vai ei, sen oikeuden, jonka Englanti Maastrichtissa jo itselleen nimenomaisesti varmistui. Näin ollen saman tosiasiallisen veto-oikeuden tulevat silloin saamaan kaikki EY:n jäsenmaat.

Kaavaillun valuuttaliiton puolesta voidaan esittää loogisesti moitteettomia ja teoreettisesti kauniita perusteluja. Näihin tuntuu Suomessa, ainakin Suomen Pankissa, uskottavan niin voimakkaasti, että epäilyt valuuttaliiton suhteen haluttaisiin liki kriminalisoida. Kuitenkin kriittinen tarkastelu sen suhteen, miten teoreettisesti sinänsä kiistattomat hyödyt valuuttaliitosta tulevat eri alueiden ja EY-jäsenmaiden kesken jakaantumaan, on meillä tekemättä. Ilmeistä on, että tällainen tarkastelu saattaa antaa Suomen kannalta vähemmän rohkaisevia tuloksia.

Olemassa olevan Euroopan valuuttayhteistyön eduksi on ennen muuta mainostettu sitä, että se tuo mukanaan rahaolojen vakavuuden. Samaa vakautta on myös Suomi omalta osaltaan hakenut yksipuolisella ekukytkennällä. Valitettavasti tilanne kuitenkin on se, että koko valuuttayhteistyön epäuskottavuus on synnyttänyt valtavia, koko kansantaloutta heiluttavia markkinahäiriöitä ei ainoastaan Suomessa vaan Ruotsissa kuin myös monissa EY:n jäsenmaissa. Sen seuraukset näkyvät itsestään korkeina reaalkorkoina ja valuuttayhteistyöhön vannovien keskuspankkien ja hallitusten ajamana menoleikkauksina ja työttömyyttä kasvattavana deflaatiopolitiikkana.

Näillä näkymin kustannukset Suomelle lauantavina korkoina ja suurtyöttömyytenä tulevat nousemaan sietämättömiksi odotellessamme rahaliiton joskus toteutuessaan mahdollisesti mukanaan tuomia etuja ja hyötyjä.

EY:n sisämarkkinat synnyttänyt yhteinäisasiakirja ja Maastrichtin sopimuksessa kaaavailtu talous- ja rahaliitto pohjautuvat molemmat 80-luvulla länsimaissa vallinneeseen monetaristiseen ortodoksiaan. Ellei sen uskonkappaleita nyt menestyksellä haasteta, ei EY:n syventäminen millään modifioidullakaan Maastrichtin sopimuksella tule olemaan sen enempää mahdollista kuin toivottavaakaan. Jos Emun kolmannesta vaiheesta halutaan pitää kiinni, on vähimmäisvaatimuksena oltava silloin sen, että siihen liittymisen velkaantumis- ja rahanarvokriteereitä täydennetään vaatimuksella, ettei rahaliittoon liittyminen ole mahdollista, jos asianomaisen maan työttömyysaste ylittää 1,5 prosenttiyksiköllä EY:n keskiarvon. Tämä ei tietenkään helpota rahaliiton aikaansaamista, mutta ainakin se estää sen, että työttömyyttä käytettäisiin keinona rahataloudellisen tasapainon saavuttamiseksi, kuten nyt tapahtuu.

On syytä vakavasti pohtia sitä, miten kestävää on politiikka, jossa Suomi sitoutuu viimeistä piirtoa myöten Emun kriteereihin tilanteessa, jossa emme ainakaan kymmeneen vuoteen pääse nauttimaan sen tuomista hyödyistä ja jossa valitun politiikan sosiaaliset kustannukset päivä päivältä kasvavat ja raunioittavat hyvinvointi-Suomea.

Rahaliittoon kytkeytyminen on osa yksipuolisen markkinahakuista ja markkinauskoista talouspolitiikkaa, jonka onnistumisen pahimpana esteenä ovat nk. markkinavoimat. Juuri kasinotalouden krapulan kanssa kamppaileva Suomi on parhaita esimerkkejä siitä, miten nämä nk. markkinavoimat saattavat olla markkinatalouden pitkän aikavälin terveen kehityksen pahin vihollinen. Mutta aivan yksiselitteisesti eivät Suomen Pankki ja hallitus markkinatalouteen kuitenkaan usko. Yhdenkään aikaisemman hallituksen aikana ei Suomessa ole tällä tavoin laajennettu markkinataloudelta suojattua kansantaloutta kuin nyt Esko Ahon kaudella. Koko pankkisektorin ajautuminen veronmaksajien varoilla konkurssiriskeiltä ja virheittensä seurauksista vapautetuksi kansantalouden sektoriksi on uskomaton luku kansantaloutemme historiassa. Juuret ovat 80-luvun kasinotalouden päättömyyksissä, joiden suhteen sen enempää silloinen hallitus kuin Suomen Pankkikaan eivät ole vaille vastuuta.

Oleellista on kuitenkin nyt se, että hallituksen talouspolitiikka vain syventää kriisiä ja kasvattaa pankkituen tulevaa tarvetta. Vieläkään emme tiedä, mitä tämä kaikki tulee kansalaisille

maksamaan. Sen vain tiedämme, että tähän asti päätetty pankkituki ei tule vielä alkuunkaan riittämään, vaan eduskuntaa tullaan varmasti vielä syksyn kuluessa vaivaamaan uusilla miljarditukiaisten myöntämisillä. Siitäkin ajasta, jolloin tämä talousvaliokunnan mietintö on laadittu, ovat tilanne ja näkemykset tulevasta kehityksestä oleellisesti muuttuneet synkempään suuntaan. (Ed. Louekoski: Valitettavasti!)

Pankkijärjestelmää ei voi päästää romahtamaan, mutta löysäehtoista pankkitukea ei tule enää jatkaa. Pankkitoiminnan riskit, niin tallettajien kuin pankkien omat riskit, on jaettava tasaisemmin siten, etteivät ne kokonaisuudessaan jää viime kädessä veronmaksajien kontolle, kuten nyt on tapahtumassa. Tilanteen vaatimat uudet tukitoimet tulee kuitenkin suunnata ensi sijassa pankkien vaikeuksissa olevien yritysasiakkaiden ja velkaantuneiden kotitalouksien tukemiseen esimerkiksi korkotuen avulla. Samoin ostamalla pankkien käsiin joutuneita asuntoja vuokra-asunnoiksi asuntorahaston kautta voidaan helpottaa asuntopulasta ja lamasta kärsivien ihmisten tilannetta sekä keventää myös pankkien asemaa.

Julkisen pankkituen ehtoja on vastaisuudessa tiukennettava. Tuella ei saa pienimmässäkään määrin pyrkiä syväjäädyttämään nykyisiä markkinaosuuksia tai omistusrakenteita. Pankkisektorin tervehdyttäminen varmasti edellyttää sitä, että näissä tapahtuu huomattaviakin muutoksia. Pankkien vakavaraisuuden tukemiseen tähtäävän pankkituen on tapahduttava siten, että julkinen valta tulee sitä vastaavalla määrällä täysivaltaisen omistajan asemaan. Tämä omistus on luonnollisesti väliaikaista, ja siitä voidaan luopua markkinaehdoin aikojen jälleen parannuttua.

Edellä esitetyn perusteella ehdotan, herra puhemies, että perusteluissa eduskunta lausuisi seuraavaa:

”Eduskunta toteaa, että pankkien rahamarkkinoiden vapautuessa tekemät virheet ja pankkien puutteellinen valvonta ovat johtaneet koko pankkisektorin vakavaan kriisiin.

Eduskunta katsoo, että rahamarkkinoiden häiriötön toiminta ja vakaus on turvattava kaikissa olosuhteissa. Pankkien vakavaraisuus on pyritty varmistamaan mittavalla julkisella tuella. Pankkien toimintakelpoisuutta voidaan turvata myös helpottamalla pankkien vaikeuksissa olevien yritysasiakkaiden ja velkaantuneiden kotitalouksien asemaa. Jos pankkien suoraan tukeen tarvitaan vielä lisää julkisia varoja, on niiden

myöntämisen ehtoja tiukennettava ja lähdeettävä siitä, että julkinen panostus pankkien omaan pääomaan antaa täysivaltaisen omistajan oikeudet. Tukitoimet pankkien hyväksi eivät saa olla esteenä pankkisektorin tervehdyttämiseen liittyville markkinaosuuksien ja omistusrakenteen muutoksille.”

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tuomioja puheensa alkuosassa esitti odotuksen, että Euroopan talous- ja rahaunioni Emu ei tulisi ehkä koskaan toteutumaan. Tämä on hyvin mielenkiintoinen toteamus SDP:n eduskuntaryhmän varapuheenjohtajalta, kun sitä projisoidaan siihen, mitä Suomen Pankin pääjohtaja Sirkka Hämäläinen totesi keskikesällä. Hänhän lausui julki, että kukaan ei saa epäillä tällaista asiaa. Meidän kaikkien täytyy siihen vakaasti uskoa. Jos me emme tätä uskoamme julista, niin heliborit heilahtavat ylös. Niin taas heilahtivat heliborit ylös.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tuomioja käsitteli Suomen rahapolitiikkaa ja sen kytkeytymistä Euroopan valuuttaunioniin. Tässä salissa ansaitsisi kyllä enemmänkin keskustelua tämä asia ja näiden asioiden kytkentä sikäli, että kyllä nyt näyttää täysin selvältä, että jos Euroopan valuuttaunioni syntyy ja sen seurauksena läntiseen Eurooppaan tullaan hyväksymään yksi kiinteä rahan arvo, niin se johtaa pitkän päälle ensinnäkin siihen, että läntisellä Euroopalla on muuhun maailmaan nähden yksi yhteiskuntapolitiikan keino käytettävänä vähemmän. Minusta läntinen Eurooppa ei voi muulle maailmalle sitä etua antaa.

Toinen seikka on sitten se, mikä pitäisi nähdä myös Euroopan talousalueen sisällä, eli se, että mitä itsenäisemmäksi rahapolitiikka ja Euroopan pankkien asema tehdään, sitä alisteisemmaksi kaikki muu yhteiskuntapolitiikka kussakin maassa tulee käymään. Me olemme tämän näkökohdan kyllä jättäneet tässä salissa autuaasti unohtuksiin. Muistelen vain sitä intoa, millä vaadittiin Maastrichtin sopimuksen kaikkien kohtien julki tulevaa hyväksymistä lähes kaikissa eduskuntaryhmissä. (Ed. Jaakonsaari: Se oli pääministeri Aho!) Myös keskustan eduskuntaryhmän enemmistö oli sitä mieltä.

Ed. Björkenheim (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tuomioja oli sitä mieltä, että pankkien tukemisen vaihtoehtona

pitäisi tukea suoraan yrityksiä ja kotitalouksia. Tämähän on aika yleinen suhtautuminen asioihin, että paheksutaan pankkitukea, joka tukee pankkeja, kun tuki pitäisi ohjata suoraan kohteeseensa. Mutta totuushan on se, että pankin kautta ohjattu raha poikii noin kymmenkertaisen rahamäärän ja kymmenkertaisen luotonantomahdollisuuden nimenomaan juuri yrityksille ja kotitalouksille, joten suoraan annettuna tuo raha olisi paljon pienempi.

Sittenhän on tietysti niin, että valtio ei voi valita, kuka saa tukea, mikä yritys jää henkiin ja mikä tapetaan, vaan nämä rahathan kuitenkin pitää minun mielestäni ohjata pankin kautta, (Ed. Halonen: Pankki päättää, mikä tapetaan!) koska pankki sitten on se, joka näistä vastaa ja ottaa vakuuksien pohjalta riskin.

Mitä pankeille annettuihin löysiin rahoihin tulee, niin nythän on odotettavissa vielä tänä vuonna pankeille yhteenlaskettuna miljardin tappiot, joten pelkään joudun niin kuin ed. Tuomioja sitä, että tukea joudumme vielä jostakin pankeille puristamaan.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tuomioja käytti hyvin mielenkiintoisen puheenvuoron, mutta mielestäni se ei ollut kaikilta osin looginen. Hän hämmästeli sitä, mistä johtuvat korkeat korot, ja teki Euroopan rahaliitosta ja pyrkimisestä Euroopan rahaliittoon syyllisen korkeisiin korkoihin. Tietysti voidaan sanoa, että eräs perussy syy tämän päivän kansainvälisiin korkeisiin korkoihin on siinä, että sosialismi on romahtanut ja sitä kautta Itä-Euroopassa ja entisissä sosialistisissa maissa on erittäin suuri pääoman tarve uusia investointeja varten.

Mutta Euroopassa erityisesti toinen keskeinen syy on se, että on esiintynyt epävarmuutta siinä suhteessa, toteutuuko rahaliitto, sekä Tanskan kansanäänestyksen kautta että myös tulossa olevan Ranskan kansanäänestyksen kautta. Tämä toteutumattomuuden pelko on juuri se tekijä, joka aiheuttaa korkojen nousua. Mitä uskottavampaa on, että rahaliittoon päädytään, sitä alhaisemmiksi korot muodostuvat. Siinä suhteessa tietysti tuki rahaliitolle olisi kaikilta osin toivottavaa, jos halutaan korkoa alas päin.

Haluan myös korostaa sitä, että jos kävisi niin, että Ranskassa kansa äänestäisi "ei" ja se johtaisi siihen, että rahaliitosta luovuttaisiin ajatuksena, tämä merkitsisi sitä, että kaikkiin Euroopan maiden korkoihin tulisi entistä suurempi devalvaatiolisa, ja se huomattavasti nostaisi kor-

koja siltä tasolta, millä ne ovat tänä päivänä. Siitä syystä tällainen tilanne ei ole toki missään tapauksessa toivottava.

Kun täällä myös eräissä puheenvuoroissa todettiin, että devalvaatio on käyttökelpoinen toimenpide sopeuttamiseksi, niin haluan korostaa sitä, että ei ole pitkäkäköä aikaa siitä, kun julkistettiin tulos, jossa verrattiin mm. Saksan ja Englannin talouksia. Todettiin, että Englanti on devalvaatiotalous, mutta devalvaatiotkaan eivät ole pelastaneet Englantia, vaan devalvaatiot ovat pitkällä tähtäimellä kansantalouden syöpä, joten tässä suhteessa on tarkoituksenmukaista, että päästään rahaliittoon, jonka puitteissa kunkin maan talouden täytyy sopeutua pienin askelein. Se, että meillä on johdonmukainen tasapainoinen talouspolitiikka, merkitsee kai juuri, että ei päädytä sellaiseen tilanteeseen kuten Suomessa nousukauden jälkeen: tämän päivän suureen työttömyyteen ja epätasapainottomuuteen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessa on tällä hetkellä kolme suurta vaaraa: dementia, devalvaatio ja direktiivit. Tuntuu siltä, että ed. Tuomioja ei ole minkään näiden kannalla, koska hän uskalsi varsinkin puheensa alkuosassa hyvin ajatuksia herättäviä arvioita esittää. Harvoin olen voinut yhtä paljon ed. Tuomiojan ajatuksiin yhtyä kuin hän tässä toi esille. Silti valitettavasti, jos tässä pitäisi taas tulevaisuutta arvioida, mikä tietysti jää viiden vuoden päästä suureen häpeään, niin arvioisin kuitenkin, että kaikesta huolimatta sekä Euroopan unioni että rahaliitto muodossa tai toisessa sittenkin suhteellisen vahvana tulevat toteutumaan, mitä kaikkea se sitten näille raukoille rajoille asti saattaakin tuottaa.

Mitä tulee ed. Tuomiojan ja joihinkin aikaisempiin puheisiin, niin hyvinvoinnin luominen sittenkin tulee ja sen tulee tulla vain työstä, ei rahan liikkeistä. Minusta tämä periaatelähtökohta kannattaisi tässäkin talossa käydä vielä aika moneen kertaan läpi.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Björkenheim tuntui ymmärtävän, että vasemmalla oltaisiin sitä mieltä, että pankkijärjestelmää ei pelasteta, vaan että annetaan sen mennä ja rahat suoraan yrityksille.

Minä en ainakaan sitä kantaa edusta, mutta olen sitä mieltä, että vastikkeetta pankeille ei pidä rahaa antaa, niin kuin on tehty viime kevään ratkaisulla. Silloin jo lähdin siitä, että kun annetaan rahaa, valtiolle on saatava osakkeita pankeista, sillä vain omistus takaa sen, että päästään valvomaan asioita ja vaikuttamaan siihen, miten pankit jatkossa toimivat ja miten ne valtion veromarkkoja käyttävät. Minä en usko siihen, että pankkitarkastusta tehostamalla tai hyvillä ohjeilla tai toivomuksilla pankkien käyttäytyminen pitkällä tähtäimellä muuttuu. Vain omistus antaa siihen mahdollisuuden. Kun valtion rahaa pannaan kiinni, niin valtion pitää saada myös vaikutusvaltaa, ja vain osakkeet sitä antavat. Tässä suhteessa meidän kantamme on hyvin selvä.

Ed. Tuomioja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Björkenheimille totean, että pankkien vakavaraisuuteen tehdyt sijoitukset olivat tarpeen siksi, kun ne olivat menettäneet keinottelussa omaa pääomaansa sillä tavoin, että sitä oli vahvistettava, jotta luottokantaa ei vedettäisi sisään. Mutta edelleen on miljardimäärä järjestämättömiä luottoja ja uhka siitä, että luottotappiot kasvavat. Tätä voidaan lievittää silloin, jos on kysymys muutoin periaatteessa terveestä yritystoiminnasta, jota nämä tappajakorot ovat uhkaamassa, tai kotitalouksista, jotka joutuvat aivan kohtuuttomaan asemaan. Jopa hallitus on tämän tunnustanut ja etsii, tosin aivan liian vähäisessä määrin, keinoja, jotta tähän voitaisiin vastata. Mistään yleisestä tuesta yrityssektorille tietenkään ei voi olla kysymys.

Ed. Sasille totean vain, että hän vaatii meitä uskomaan Emuun, jotta korot tulisivat alas. Tähän totean vain, että jos meidän kaikkien usko olisi riittävän vahva, niin kaikkihan me kävelisimme vetten päällä.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi todisti, että korot ovat korkealla, koska sosialismi romahti niissä maissa, joissa sitä oli. Tämähän pitää sisällään sen, että sosialismin olemassaolo piti korot alhaisina niissä maissa, joissa sitä ei ollut. Tältä osin näen ed. Sasin siis vaativan sosialismia maapallolle, että saataisiin korot alas. Pidän sitä kyllä sängen mielenkiintoisena näköalana tässä ideologisessa keskustelussa jota kokoomus tällä hetkellä käy. (Naurua)

Mitä tulee tasapainon vaatimiseen, varoitin ed. Sasia ja hänen puoluetovereitaan siitä, min-

kä jo lordi Keynes Englannissa havaitsi 1930-luvulla. Jos pyritään vain tasapainoon, mitä vakuuksia me saamme siitä, että se tasapaino ei toteudu väärällä tasolla? Tässä tapauksessa näyttää nyt siltä, että tapahtuu juuri se, mistä Keynes varoitti. Meillä toteutuu tasapaino tämän hallituksen toimenpiteiden seurauksena alle 90 prosentin työllisyyden tasolla. Se on sellainen yhteiskunnallinen tavoitetasapaino, jota kapitalistinenkaan yhteiskunta ei kestä sen takia, että se pitää sisällään niin paljon yhteiskunnallista pahoinvointia. Tämän takia toivon, että porvaripuolueet lähtisivät tarkistamaan talousoppejaan, että ei pyrittäisi vain tasapainoon, vaan pyrittäisiin sellaiseen tasapainoon, jossa työllisyys on 96—98 prosentin tasolla eli talouspoliittisin toimenpitein pyrittäisiin takamaan tasapaino toisella tasolla kuin mihin te sen nyt ajatte.

Ed. Björkenheim (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totuushan on tietysti se, että hallitus tällä hetkellä valmistelee erilaisia lakiesityksiä, jotka juuri tähtäävät siihen, että rahalla voitaisiin auttaa suoraan ahdinkoon joutuneita sekä yrittäjiä että yksityisiä. Kauppa- ja teollisuusministeriöhän suunnittelee tällaisen korkotukilainan mahdollisuutta nimenomaan yrittäjille. Oikeusministeriössähän on tekeillä velkajärjestelylaki, jonka me vielä saamme, joten kyllä tätäkin puolta hoidetaan eikä ainoastaan pankkien kautta ojenneta rahaa.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tuomiojalle haluan todeta, että kyse ei ole pelkästään uskosta silloin, kun puhutaan Emun vaikutuksista korkotasoon. Yksinkertainen logiikka on, että niin kauan kuin devalvaatio on mahdollinen, devalvaatio on riskitekiä joka realisoituu koroissa. Jos devalvaation pelko on jossain määrin kohtuullinen, se merkitsee sitä, että korot ovat selvästi korkeammalla kuin olosuhteissa, joissa devalvaatiota ei tarvitse pelätä. Mielestäni tämä logiikka on täysin pettämätön.

Mitä tulee ed. Seppäsen puheenvuoroon, voin häntä lohduttaa, että en todellakaan vaadi Suomea siirtymään sosialismiin. En ole tehnyt sellaista talouspoliittista lehmänkäänöstä kesän aikana kuin ed. Seppänen, vaan olen ilmeisesti hänen kanssaan talouspoliittisesti melko samoilla linjoilla. En vaadi missään tapauksessa mitään velkaelvytystä, vaan olen sitä mieltä, että säästämisen linja ja se, että avointa sektoria kasvate-

taan, on ainoa tie, jolla Suomi voi päästä vähitellen kasvuun.

On totta, että tällä hetkellä Suomen talous ei ole tasapainossa. Ed. Seppänen on siinä täysin oikeassa. Haluan kuitenkin muistuttaa siitä, että kun ajatellaan tasapainoa työllisyyden osalta, niin tasapainottava tekijä on palkkataso kussakin maassa. Tietysti tässä suhteessa jos kyetään tänä syksynä esimerkiksi tekemään nollatasoinen ratkaisu pitkäksi aikaa, uskon, että se antaa edellytyksiä sille, että tuo tasapainoton työllisyystilanne korjaantuu vähitellen. Jos reaali-palkkataso laskisi, merkitsee se sitä, että näissä olosuhteissa voidaan entistä enemmän työllistää henkilöitä ja tätä kautta työllisyys paranee. Uskon, että ammattiyhdistysjohtajat myös ymmärtävät sen, että palkkataso ja työllisyys ovat toistensa pareja ja tätä kautta voidaan tasapainottamista toteuttaa siten, että työllisyystilanne meillä vähitellen paranee.

Työministeri K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Pankkivaltuusmiesten kertomuksen osalta otan tarkastelukulman, joka lähinnä pankkijärjestelmän tukemista tutkailee työllisyyden hoidon näkövinkkelistä ja pankkikriisiä siitä vinkkelistä, mitä työllisyyden hoito siihen on omalta osaltaan tuomassa.

Arvoisa puhemies! Varsin kaukana, ehkei ajallisesti mutta asiallisesti, on se vaihe, jolloin pankit vielä antoivat luottoa jopa alemmalla korkotasolla kuin itse maksoivat omasta uudesta rahoituksestaan. (Ed. Louekoski: Onneksi on kaukana!) Velanhoitovaikeudet tietysti ovat heijastuneet sitten pankkeihin ja sitä kautta yhteiskuntaan tavattoman monella erilaisella tavalla, niin että nk. järjestämättömien luottojen ja nol-lakorkoisten luottojen ja takausten määrä on kasvanut rajusti ja saavuttanut jo vuodenvaihteen tietämällä yli 42 miljardin markan tason. Itse asiassa ennen luottotappioitten kirjaamista luku oli kai jopa tätäkin suurempi, on puhuttu, että marraskuun lopussa jopa 47 miljardin markan tasolla. On selvää, että nämä järjestämättömät luotot nyt omalta osaltaan rasittavat pankkien korkokatetta vuositason useitten miljardien markkojen verran.

Talletuspankkikonsernien liiketulos muodostui vuonna 91 lähes 5 miljardia markkaa tappioliseksi, vaikka kassavarantovelvoitteen alentaminen tuki pankkien kannattavuutta noin 800 miljoonalla markalla. Erilaiset tekijät kuten verot huomioon ottaen ja kait muutkin satunnaiset erät siihen mukaan lukien tilivuoden tappio oli

yli 7 miljardin markan tasoa. Pankeilla oli kulu-
van vuoden alussa omaa pääomaa siinä määrin, että niiden vakavaraisuus vaivoin ylsi 10 prosentin tasolle. Kuitenkin tietysti kaikissa pankkiryhmissä vakavaraisuus oli yli 8 prosentin tasolla.

Meidän ohuiden rahoitusmarkkinointemme takia kiinteistösiioitukset ovat poikkeuksellisen epälikvidejä tässä vaiheessa, ja yksi ongelma on tietysti pankkien haltuun vakuutena tullut omaisuus, jota pankit ennen pitkää joutuvat tietysti myöskin käsistään myymään.

Vakavaraisuusnormin lähestyminen pakottaa pankit suhtautumaan äärimmäisen suurella varovaisuudella luottojen ja takausten antamiseen. Koska pankkitoiminta luonteeltaan perustuu tietysti luottamukseen, pankit eivät voi sallia vakavaraisuuden laskua yleisesti hyväksyttyjen normien alapuolelle. Näin sen vuoksi, että kansainvälisen jälleenrahoituksen hinta ja saatavuus riippuvat ratkaisevasti tietysti pankkien vakavaraisuustasosta.

Mitä taseen supistamiseen ja työllisyyteen tulee, niin on sanottavissa, että lievimmässä muodossaan taseen supistaminen käy päinsä pankkien keskinäisiä sitoumuksia vähentämällä ja yleisölle suunnatun uuden luotonannon kasvua hyllyttämällä. Erittäin todennäköistä kuitenkin joka tapauksessa näyttää olevan se näissä olosuhteissa, että luotonantoa joudutaan nettomääräisesti supistamaan. Bruttokansantuotteen kasvu jäisi kahtena peräkkäisenä vuotena noin prosenttiyksikön pienemmäksi kuin mihin muutoin päästäisiin, jos pankit pyrkisivät 1 miljardin markan pääomavaatimuksen kevennykseen supistamalla omaa luotonantoaan. Samalla, arvoisa puhemies, työllisyyden määrä olisi osapuilleen 20 000 pienempi kuin ilman tällaista luotonannon supistamista.

Järjestämättömien saatavien kasvu on hidastumassa, se on tietysti hyvä, mutta niiden määrä koko pankkisektorissa lienee jo kuitenkin huikassa 50—60 miljardin markan haarukassa. Ja luottotappioita kirjautunee yli 10 miljardin markan tason, ehkäpä viimeisin oikea arvaus lienee 12 miljardin markan seutuvilla. Kun pankkien oma pääoma on noin 55 miljardia markkaa, merkitsee tämä kai noin 20 prosentin pudotusta omiin pääomiin. Puhutaan dramaattisista luku-sarjoista.

Kymmenisen vuotta takaperin varmaan jokainen on erilaisissa seminaareissa kuullut, kuinka kerrottiin runsain esimerkein, millä tavoin yritykset saattoivat parantaa merkittävästi tuloksiaan alkamalla harjoittaa reaalityoutensa,

siis tuotantonsa, rinnalla tehokasta varainhallintaa ja varainsijoitustoimintaa. Meille kerrottiin, että nimikirjoituksella kyetään tekemään yritykselle enemmän tulosta kuin koko sellutehdas vuoden aikana. Kun samaan aikaan reaalityöläisellä meni kohtuullisen hyvin, keskimääräinen kasvu oli runsaan 3 prosentin tietämillä, alettiin vielä puhua sen jatkeeksi siitä, kuinka voitiin jalostaa arvopapereiden lisäksi myös kiinteistöjä. Kunnes sitten tuli musta maanantai ja kaikki alkoi puhjeta. Mennyt on syöksen kitaan Tampellaa, on mennyt SKOPia, Manconia, Bensovia, yksityishenkilöitä ja pitkä lista muita.

Japanilaiset ovat ottaneet käyttöön mielestäni kuvaavan ilmaisun puhuessaan yhdistelmätaantumasta, jolla tarkoitetaan reaalityöläisyyden taantumassa yhtäaikaista paperitalouden romahtamista. Jos takavuosien hyvinä aikoina Suomesta käytettiin nimitystä Euroopan Japani, niin tässä yhdistelmätaantumassa on sama kyseenalainen kunnia koitumassa valitettavasti meille, ei tietysti vain meille suomalaisille. Täällä puhuttiin jo äsken Norjan tapauksesta, jossa pankkien lisäksi ovat kaatumassa myöskin vakuutusalan yritykset. Toivottavasti tässä suhteessa me emme seuraa Norjan viitoittamaa tietä, vaikka siitäkin on jo syytä huolta kantaa, sillä pahimmassa tapauksessa me olisimme polttamassa myös eläkerahojamme. (Ed. Stenius-Kaukonen: Johan niitä menee!) Ruotsi on tulossa kovaa vauhtia perässä, mikä ei yhtään tässä letkassa meitä ole lohduttamassa. (Ed. Seppänen: Sekin sai porvarihallituksen!)

Pörssiyhtiöiden pörssiarvosta on sulanut viimeisen kahden vuoden aikana yhteensä 100 miljardia markkaa. On mielenkiintoista, että tämä pörssiyhtiöitten arvonsulaminen on suunnilleen sama summa, jonka liikepankkien luotonanto on supistunut viimeisen vuoden kuluessa.

Ulkomaiset investoinnit ovat aikanaan panneet Suomenkin talouselämässä pyöriä pyörimään, hankkeita liikkeelle. Nyt eduskuntaan tuleva hallituksen esitys ulkomaalaisten oikeudesta omistaa osakkeita ja kiinteää omaisuutta antaa mahdollisuuden elvyttää maata yksityissektorin nurkasta. Pankkien pörssiarvo on enää vajaa 4 miljardia markkaa, kun taseet lienevät korjattuinkin parinsadan miljardin markan tasossa. Toisin sanoen siitä Deutsche Bank saisi varsin pienellä rahalla valmiin pankkiverkoston itselleen halvalla Pohjolasta. Halvalla ei ole kuitenkaan pakko myydä. Näin ollen nyt kannattaisi vakavasti harkita joidenkin mielenkiintoisten

palojen myymistä ulkomaalaisille; sitä kautta saadaan maahan muutakin ulkomaalaista rahaa kuin se, mitä ministeri Viinanen on lainaamassa.

Pankkijärjestelmän vakauden palauttaminen on meillä välttämätöntä. Rahoitusjärjestelmän turvaaminen on meidän talouspolitiikkamme ja talousjärjestelmämme peruskysymyksiä. Ilman edes jotenkuten toimivaa pankkijärjestelmää lammasta nouseminen on ilman muuta mahdotonta. Tämä on huomattu myös Suomen rajojen ulkopuolella, mm. Yhdysvalloissa ja Norjassa, missä valtio on vahvasti mukana nostamassa pankkijärjestelmää alhosta. Pankkijärjestelmän pelastaminen maksaa suomalaisille veronmaksajille miljardeja markkoja. On erittäin helppoa tehdä rinnastuksia pankkituen suuruuden ja sen suhteen, mihin muuhun vastaavaa rahaa voisi käyttää. Tämä antaa verrattoman tilaisuuden kerätä irtopisteitä poliittisissa keskusteluissa.

Kovin heppoisin perustein on näemmä tehty ehdotuksia siitä, että muutaman pankin voisi mallin vuoksi päästää konkurssiin. Pankin konkurssi ei kuitenkaan ole sama asia kuin yrityksen konkurssi tällaisessa yhteiskunnassa. Pankkikonkurssin seuraukset ovat paljon laajemmat kauttaaltaan. Sen kustannukset veronmaksajalle on varsin tarkkaan kuitenkin laskettu. Käsitykseni siitä seurattuani on se, että pankkikonkurssi on veronmaksajalle varsin kallis vaihtoehto, joka tapauksessa ehdottomasti kalliimpi kuin pankkien tukeminen. Pankin konkurssia seuraa automaattisesti pankin myöntämien lainojen irtisanominen, enkä haluaisi nähdä niitä asuntovelallisia ihmisiä, joiden laina erääntyy maksettavaksi jo seuraavana päivänä.

On myös tehty ehdotuksia, että pankkituki tulisi suunnata suoraan yrityksille, ja siihen on tässä keskustelussa myös viitattu. Vaikka ymmärränkin, että näin voi ajatella, ei kannata kuitenkaan unohtaa sitä, että viimekeväisellä tukipäätöksellä turvattiin se, että monen kymmenen miljardin lainat yrityksille ja yksityisille kotitalouksille jäivät irtisanomatta. Näin ollen pankkituki on siis vaikuttavaa yritys- ja kotitaloustukea samanaikaisesti. On ajateltava, että pankkien tukeminen on tänä päivänä vaikuttavuudeltaan tehokkaampaa kuin suora yritystuki. Mitään pyhää opinkappaletta tämän taakse ei tietysti sinänsä voi sisältyä. Valtion tuskin kannattaa itselleen ottaa pankkien roolia yhteiskunnassa.

Valtion kannattaa kuitenkin tarkoin seurata, miten pankit käyttävät saamaansa tukea ja luotamusta ja miten tuki suunnataan. Pankkituki ei

saa johtaa siihen, että se mahdollistaa yhä kovemman kilpailun talletusmarkkinoilla, ja pankkien pönkittäminen ei saa johtaa myöskään nouseviin korkoihin tahi lisääntyviin konkursseihin.

Saattaa olla näinä aikoina varsin kerettiläistä väittää, että pankkien tukeminen on myös viime kädessä työllisyyden hoitoa. Näin kuitenkin asian vilpittömästi koen. Pankkijärjestelmän lopullinen romahtaminen tekisi täysin toivottomaksi edes yritykset kohentaa työllisyystilannetta. Mikäli viime keväistä pankkipakettia ei olisi tehty, on vaikea arvioida, kuinka suureen konkurssi-aaltoon se olisi Suomessa johtanut kymmenien miljardien lainojen irtisanomisen myötä. Se olisi merkinnyt todennäköisesti vähintään kymmeniätuhansia, mutta, arvoisa puhemies, jopa katusinuneroista lukua työttömiä lisää tähän maahan.

On paikallaan tässä yhteydessä myöntää valitettavasti vääriksi ennusteet, joita olin täällä puoli vuotta takaperin optimistina esittämässä ja toivomassa. Katsoin, että työttömyyden huippu olisi Suomessa tuossa yhteydessä jo saavutettu, ja nojasin tietysti arvioissani moniin toisistaan riippumattomiin asiantuntijalähteisiin. Näin ei kuitenkaan tapahtunut. Pahoitellen vilpittömästi antamaani vääriä todistusta ja odotusta. Työttömyyden kasvu on yllättänyt kaikki tuntemani asiantuntijatahot. Näyttää myös siltä, että työttömyys säilyy varsin korkealla tasolla lähimmän tulevaisuuden läpi. (Ed. Jaakonsaari: Mitä hallitus tekee?)

Vaikka yritystoiminnan elpyminen alentaa työttömyyttä parhaimmalla tavalla, niin sen lisäksi meidän on tietysti yhdessä täällä tehtävä kaikki sen hyväksi, että tässä suhteessa kykenisimme saamaan parempaa ja kestävämpää tulosta aikaiseksi. (Ed. Seppänen: Tehkää pari ehdotusta!) — En minä ole syyttämässä oppositiota siitä, että se olisi vaihtoehdotonta linjaa tässä suhteessa edustamassa. Ei toki. Olen ainakin sellaisen vaihtoehdon nähnyt ja siitä oppositiolle täysi tunnustus. Se vaihtoehto on lisävelkaantumisen tie. (Ed. Louekoski: Ei pidä paikkaansa!)

Oma vaihtoehtoni ja hallituksen vaihtoehto on toinen. Me emme voi velkaongelmaa ratkaista lisävelalla. Tämän on varsin realistisesti ymmärtänyt myös vasemmistoliiton kunnianarvoisa herra kansanedustaja, joka valtiovarainministerin kanssa käy parhaillaan antoisaa dialogia istuntonsalissa. Velan lisäämiselle ei ole mahdollisuuksia. (Ed. Kalliomäki: Joka viikko

miljardi lisää!) Myöskään työllisyyden kestävä hoitoa ei voida, puhemies, rakentaa lisävelkaantumisen varaan. Lisävelka nostaa entistään korkoja, se on tappamassa yrityksiä, se on lamaannuttamassa investointeja ja tätä kautta ehdottomalla varmuudella heikentämässä työllisyystilannetta.

Arvoisa puhemies! On sanottu, että markkinat johtavat suomalaista yhteiskuntaa. Eivät ne sitä tee. Ne reagoivat kuitenkin meidän tekemiimme ratkaisuihin, haluamme me sitä tahi emme.

Arvoisa puhemies! Ed. Tuomioja esittää hyväksyttäväksi perusteluissa pontta, jota en käy tässä yhteydessä toistamaan. Haluan kuitenkin ottaa siitä yhden asian esille, joka tekee mielestäni mahdottomaksi ponnin hyväksymisen. Muutoin yhdyn sinänsä asenteeseen, jonka mukaan tuen myöntämisessä pitää olla tarkka ja ehtojen pitää olla tiukat. Mutta haluan myös kysyä samalla, miten näitä ehtoja nykyisestä pitäisi käytännössä tiukentaa, jotta ei jouduttaisi ojasta allikkoon. Tässä sanotaan, että "on lähdettävä siitä, että julkinen panostus pankkien omaan pääomaan antaa täysivaltaisen omistajan oikeudet". Tässä yhteydessä sanoisin, mitä tulee julkiseen panostukseen omaan pääomaan ja siihen, että se antaisi täysivaltaisen omistajan oikeuden, että tällöinhän siis se etuoikeus, joka pääomajoituksen korolla osinkoon verrattuna on, käytännössä hävitettäisiin. Ihmettelen, jos sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on tässä yhteydessä tätä esittämässä.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Puutun siihen osaan ministeri Kanervan puhetta, joka koski pontta ja ihmettelystä korkojen saannin etuoikeudesta voittovarojen muuhun jakoon nähden. Meillä on täällä hallituksen esitys n:o 116, jossa nimenomaisesti hallitus esittää lainsäädäntöä niin muutettavaksi, että sijoituksista pankin omaan pääomaan korkoa ei tarvitsisi maksaa. Järjestelmä on jo menossa siihen suuntaan, mitä ministeri Kanerva sanoi. Sen takia ponsi on juuri tämän päivän ajankohtainen asia. Valtion täytyy jollakin tavalla turvata saatavansa, ettei tuki ole täysin vastikkeetonta.

Kyllä ministereiltä silmien ohi menee monia esityksiä, joiden kaikkia yksityiskohtia ei tulla, mutta tämä on nyt sattumalta niin keskeinen poliittinen kysymys, että se pitää jokaisen valtioneuvoston jäsenen tuntea. Kysymys on miljardeista.

Keskustelussa on nyt puhuttu siitäkin, kuinka monesta miljardista. En ryhdy, kun ennustajalahjoja ei ole, arvuuttelemaan. Voisi sitä sillä tavalla arvailla, että ensi vuoden loppuun mennessä toinen mokoma siihen nähden, mitä tämän vuoden lisämenoarviossa ja vakuusrahaston kautta pankkien tukeen on käytetty. Toivottavasti olen väärässä ja summa on paljon pienempi.

Mitä tulee siihen, että sosialidemokraatit olisivat esittäneet vaihtoehtona velkaohjelmaa, hallitus velkaantuu joka viikko vaikka kuinka paljon. Kysymys on siitä, mihin sitä velkaa otetaan. Otetaanko pelkkien vahinkojen korjaamiseen vai tehtäisiinkö jotakin?

Eilen rakennusalan työeläkekassan tilannetta selviteltiin ajankohtaislähetyksessä televisiossa. Se oli havainnollinen esimerkki. Sitä kautta tulee kulumaan lähiaikoina yli 2 miljardia pelkkään olemiseen. Uskon, että ministeri Kanervan kanssa olemme yhtä mieltä, että parempaakin käytöä olisi; käytettäisiin tekemiseen.

Ed. J a a k o n s a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On arvokasta, että työministeri Kanerva osallistuu eduskunnan syksyn työn käynnistyttyä tähän tärkeään työllisyyttä koskevaan keskusteluun, joka käydään pankkivaltuusmiesten kertomuksen ympärillä. Mutta se, että hallitus syyttää oppositiota lisävelkaantumisesta, on sama asia todellakin kuin se, että varas huutaa: "Ottakaa varas kiinni!" Hallitus tunnustusti velkaantuu ja velkaannuttaa miljardin viikokvauhtia.

Mutta se, mistä sosialidemokraattinen vaihtoehto lähtee, on nimenomaan se, että se summa käytettäisiin valikoivaan harkittuun elvytykseen, ajatus mitä myös joku aika sitten ministeri Kanerva yritti saada hallituksessa läpi, mutta ei onnistunut. Aiennettaisiin liikenne-, ympäristö- ja monia muita tulevaisuuden kannalta välttämättömiä investointeja ja tällä tavalla saataisiin pyörät pyörimään, jotta tulevaisuudessa myös kasvava ja hälyttävästi kasvava velka voitaisiin maksaa. Kyllä tämä hallitus tulee jäämään historiaan varsinaisena tuhlaajapoikahallituksena, ja vaihtoehto siinä suhteessa on juuri päinvastainen. On kummallinen kestäväite se, että oppositio velkaannuttaa. Sillä saattaa lyhyellä tähtämellä menestyä ja yhden yön voittoja hankkia, mutta kriittistä tarkastelua tuo väite ei kestä.

Ed. T u o m i o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sen ohella että ministeri Kaner-

van todella kannattaa useammin kuunnella oppositiota, koska, niin kuin hän nytkin joutui tunnustamaan, me olemme olleet valitettavasti näissä synkemmissä arvioissamme useimmiten oikeassa, niin sen ohella ministerin kannattaisi myös vähän tarkemmin kuunnella hallitusta tai ainakin lukea oman hallituksensa esitykset. Niissä olisi ollut vastaus tähän oman pääoman kysymykseen, josta jo ed. Louekoski puhui.

Kun tämä tuki täällä oli, me jo silloin esitimme epäilyämme, että se ei tule silloin hallituksen esittämässä muodossa onnistumaan, ja niinhän on nyt käynyt. Silloin ministeri Viinanen esitti itse asiassa ainoana argumenttina sitä vastaan, että ei olisi menetelty kuten jo silloin esitimme eli että tuki on annettava oman pääoman, siis täysivaltaisen omistuksen ehdoin, että kyllä se olisi hyvä asia, mutta kun pankit eivät suostu. No, eivät ne suostu, jos tämä hallitus on esittämässä ja on kyse heidän itse ideoimisestaan näkemyksistä. Jos heikko hallitus ei pysty tällaista asiaa hoitamaan, niin sekä on vain yksi osa sen konkurssijulistuksesta.

Mitä tulee velkaantumiskierteeseen, johon hallitus on Suomen johtanut, niin se on kyllä itse itsensä ja ennustuksia toteuttava. On totta, että sen vaihtoehdon, jota me olemme esittäneet, pelivara koko ajan päivä päivältä supistuu siksi, että hallitus laiminlyö etsikkoaikansa ja koko ajan toteuttaa politiikkaa, joka supistaa sitä väistämätöntä elvytysvaraa, jota me nyt tarvitsimme, jotta meidän tuleva velanmaksukykyämme olisi parempi. Me voimme vain ajatella, kuinka paljon parempi tilanne olisi, jos olisi vuoden verran käytetty sitä mittavaa velkaa elvytykseen eikä kulutusmenojen ylläpitämiseen, jota hallituksen politiikka on ollut ja joka on ollut tällaista näennäissäästöä. Kun hallitus pakottaa opetusministeriön, opetustoimen, vähentämään opiskelupaikkoja, yhtä lukiopaikkaa kohti säästetään 20 000 markkaa. Se maksaa 120 000 markkaa kasvavina työttömyysmenoina.

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toistan edelleen sen, minkä aikaisemminkin, että hallituksen kannattaisi kyllä pelolla perehtyä siihen kehitykseen, mikä Yhdysvalloissa kymmenessä vuodessa oli. Siellä 500 miljardia Yhdysvaltain dollaria pantiin palamaan. Lopputulos oli erittäin surkea säästöpankkijärjestelmän kannalta, ja samaten valtion komitea Suomen vakuusrahaston tavoin otti kiinteistöjä haltuunsa. Ainoa, joka siinä voitti,

oli huutokaupan pitäjä. Norjan tilanne on aivan vastaava. Nyt on ihan samanlainen avoin vekseli annettu pankeille ilman minkäänlaista velvoitetta.

Kukaan ei tiedä mitä yritysjohtajat, joilla sitä rahaa on, näillä rahoilla tekevät, koska paljon paremman, varman tuoton saa sillä, että pitää rahat jossakin muualla, sen sijaan että ne panisi työllistämiseen. Työttömästä ei tarvitse maksaa sosiaaliturvamaksuja. Se merkitsee esimerkiksi työeläkejärjestelmälle 6 miljardin markan menetystä tänä vuonna. Kaikki, mitä hallitus tällä hetkellä tekee, enemmänkin tukee sitä, ettei tarvitse tehdä mitään. 400 000 ihmistä makaa kotona odottamassa, että saisi tehdä jotakin tai tarvitsisi tehdä jotakin. Tässä mielessä hallituksen linja kaikilta osin ja mm. työministeriön viimeaikaiset esitykset, ovat johtamassa siihen, että ihmisten tarvitsee odottaa kuusi kuukautta, jotta he voivat tehdä jotakin. Yrittäjän täytyy olla kuusi kuukautta työttömänä, että saisi starttirahan. En minä oikein tiedä, mihin tämän tyyppinen toiminta perustuu.

Tämä tilanne hyödyttää aika monia, erityisesti niitä, joilla on 150 miljardia markkaa yhteensä korkeakorkoisilla tileillä. Esimerkiksi Luxemburgista kerrottiin, että KOPin ja SYPin tärkeimmät asiakkaat ovat tällä hetkellä yksittäiset Suomen kansalaiset eivätkä enää yritykset.

Ed. Hä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanervan puheenvuoro oli hyvin mielenkiintoinen. Se oli tilanneanalyysi suomalaisesta taloudesta pankkituominnasta lähtien. Se oli monelta osin oikea mutta ehdottomasti liian optimistinen. Se oli vähintäänkin yhtä optimistinen kuin ministerin työllisyysennusteet ovat aiemmin olleet. Järjestämättömien luottojen määrä on huomattavasti suurempi, kuin ministeri eduskunnalle esitti, huomattavasti suuremmat tappiot ovat tulossa pankkitoiminnasta, kuin ministeri esitti. Ministerin ja hallituksen käsissä on hyvin nopeasti aikapommi, joka on räjähtämässä.

Se, mitä ministerin puheenvuorosta puuttui: Siitä puuttui kokonaan strategia, näkemys, millä tämän aikapommin räjähtäminen estetään, millä estetään se, että pankkien paheneva kriisi ei tule vaatimaan lisää varoja, miten hallitus on ylipäänsä aikonut pankkikriisin jatkuvan rahantarpeen rahoittaa ja millä tavalla hallitus aikoo saavuttaa edes markkinavomien luottamuksen

tässä kriisissä. Kansan luottamuksen se on jo menettänyt.

Työministeri K a n e r v a : Puhemies! Tässä yhteydessä vain totean lyhyen kaavan mukaisesti sen, että sitten ajan ennen kesälomille lähtöä sosialidemokraattien linja on siis muuttunut keväisestä siinä suhteessa, että lisävelkaantumista ei työllisyyden hoitoon tarvita. Tämä oli keväällä se linja, jota sosialidemokraatit edustivat. Olen ollut ja olen edelleen valikoivan elvytyksen kannalla, johon valikoivan elvytyksen linjaan myöskin tulee valtion ensi vuoden kolmas lisäbudjetti rakentumaan reilun 600 miljoonan markan lisäinvestoinnilla nimenomaan aktiivisen työvoimapolitiikan hoitamiseen. Se on juuri sitä valikoivaa elvyttämisen linjaa, jolla me haluamme pitää terveitä työpaikkoja ja työllisyyttä kohdallaan. On hyvä, jos sosialidemokraatit ovat tässä peruskysymyksessä tulleet myöskin sille kannalle, että ulkomaista velkaa lisäämällä ei voida edetä, vaan on kyettävä karsimaan niitä valtion kulutusmenoja, joista täällä on muutamia esimerkkejä esitetty. Tässä suhteessa tietysti edellytykset yhtenäisen linjan löytämiseen myöskin eduskunnassa työllisyysasioiden hoidon osalta parantavat yhteisiä mahdollisuuksiamme päästä parempiin tuloksiin kuin tähän saakka on tapahtunut.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelemme eduskunnan pankkivaltuusmiesten kertomusta vuodelta 91. Ministeri Kanerva taitavana politiikan taktikona käytti tilaisuutta hyväkseen korjatakseen aikaisempia käsityksiään valtakunnan työttömyystilanteen kehittymisestä. Hän on varmaan kuullut, että eräät tahot suunnittelevat jotakin välikysymystä tästä aiheesta. Näin hän pääsee toteamaan, että korjasinhan minä virheen.

Varsinainen sanomani tähän keskusteluvaiheeseen on se, että täällä hallituspuolueista sekä ministeritaho että hyvin merkittävät vaikuttajatahot ovat käyttäneet puheenvuoroja ja yhdessäkään puheenvuorossa, lukuun ottamatta ministeri Kanervan äskeistä puheenvuoroa, jossa todettiin esitetyn 600 miljoonaa markkaa valikoivan elvytykseen, ei ole esitetty minkäänlaista finanssi- tai talouspoliittista ohjelmaa, ei mitään. Kun ajatellaan meidän markkinahuumaamme ja markkinamekanismissamme, nythän juuri tässä tilanteessa markkinoiden pitäisi reagoida erittäin voimakkaasti ja heliborien mennä aivan huippu-

lukemiin, kun hallitus tarjoaa täällä käytännöllisesti katsoen nollaa.

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Budjetti, joka julkaistaan perjantaina, on hallituksen talouspoliittinen ohjelma, joka on hyvin ajankohtainen ja harkittu. Minä olisin toivonut, että sosialidemokraatit olisivat tuoneet tänne silloin vaihtoehtobudjetin, jotta meillä olisi hyvä keskustelupohja, kun puhutaan talouspolitiikasta. (Ed. Jaakonsaari: Vaihtoehtobudjetti tulee!) — Siitä olemme tyytyväisiä, jos tulee.

Te sosialidemokraatit ette pidä siitä, että teitä syytetään siitä, että te haluatte ottaa lisää lainaa. Esittämällä vaihtoehtobudjetin voitte todistaa, miten rahoitetaan, ellei oteta lisää lainaa, ja mistä vähennetään. Jos on vaihtoehtobudjetti olemassa — mikään ei estä sitä, että vihreätkin esittävät oman — niin saamme analysoivampaa ja parempaa poliittista keskustelua aikaan.

Minä luen ed. Tuomiojan ehdottamasta ponnesta, että ”pankkien toimintakelpoisuutta voidaan turvata myös helpottamalla pankkien vaikeuksissa olevien yritysasiakkaiden ja velkaantuneiden kotitalouksien asemaa”. Minusta on hyvä tietää, miten ja mistä rahat otetaan, koska tähän ei voida myöskään ryhtyä ilman rahaa minun ymmärtääkseni. Minusta on hyvä, että resepti saman tien annetaan, kun tehdään suosituksia lisämenoista, elikkä tällä tavalla voidaan minusta saada rakentavampaa poliittista keskustelua tässä talossa aikaan.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanerva ilmoitti, että 600 miljoonaa tullaan esittämään työllisyyden hoitoon. Tämä on nappikauppaa verrattuna niihin ongelmiin, mitä meillä nyt on.

Puheenvuorossaan ministeri myöskin sanoi, että nyt ulkomaiset yritykset voivat tulla tänne pelastamaan tilannetta. Kysyisin puolestani ministeriltä: Mitä hallitus on tehnyt, että suomalaiset yritykset eivät sijoittaisi entistä enemmän ulkomaille? Nettosijoitukset olivat noin 4 miljardia markkaa, ja määrä oli kasvanut entisestään. Miten te saatte yritykset luottamaan siihen, että Suomessa kannattaa vielä yrittää?

Ed. Hämäläinen esitti oikeastaan saman kysymyksen, miten hallitus aikoo säilyttää markkinavoi-
mien luottamuksen. Tänä päivänä kun on kuul-
lut uutisia, on saanut siihen vastauksen. Suoma-
laiset yritykset pelkäävät tätä hallitusta enem-
män kuin jopa entisen Neuvostoliiton seuraajaa,

nykyistä Venäjää. Eikö tästä nyt, ministeri Kanerva, pitäisi vetää johtopäätös, kun ei kukaan luota tähän hallitukseen enää? Sen, että oppositio ei luota hallitukseen, te olette tienneet. Me olemme yrittäneet mittauttaa hallituksen luottamuksen tässä salissa monta kertaa. Mutta kun se, jonka eteen te ilmoitatte toimivanne, pelkää teitä enemmän kuin mitään muuta, niin eikö nyt olisi aika vetää johtopäätös ja erota?

Työministeri K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Ei maassa massapsykoosin varassa ole enenkään tehty päätöksiä, ei varsinkaan sen massapsykoosin varassa, jota eduskunnan parlamentaarinen oppositio tilastoja vääristämällä esittää. Näin ei ole tarkoitus nytkään menetellä.

Mitä tulee työllisyyden hoitoon, uskon, että tältä osin meillä on mahdollisuus monia kertoja palata tähän kysymykseen tässä salissa, ja toivon, että näin tapahtuukin. Mutta, arvoisa puhemies, kun sanotaan, että 600 miljoonaa esimerkiksi ei ole mitään, niin minä ihmettelen kansanedustajan käsityksiä rahan merkityksestä tässä maassa ja kansalaisten kannalta katsottuna. On huomattava, että hieman sitä ennenkin on käytetty rahaa työllisyyden hoitoon tilanteessa, jossa valtion budjettia ollaan supistamassa: noin 8 miljardia markkaa, joilla tämän hallituksen toimikauden aikana on kyetty luomaan työpaikka tai koulutuspaikka 250 000 suomalaiselle. (Ed. Hämäläinen: Kuinka moni on jäänyt paitsi?) Tällä hetkellä 100 000 suomalaista on meidän toimenpiteittemme ansiosta saanut työtä tai koulutusta, tietysti niillä ratkaisuihin, joihin lainsäädäntö antaa mahdollisuuden. Lainsäädäntöä pitää tietysti kyetä parantamaan ja joustavoittamaan, ja sitäkin eduskunta pääsee syksyn aikana käsittelemään.

Ed. Kalliomäki (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Norrback peräsi vaihtoehtoja hallituksen budjetille tilanteessa, jossa hallitus itse on kesäkuun jälkeen tehnyt noin 2—3 vaihtoehtoista budjettia, ja veikkaan, että vielä on tulossa esimerkiksi keskustan eduskuntaryhmältä oma korkovähennyksiä koskeva vaihtoehtobudjetti.

Mutta pyysin vastauspuheenvuoron ministeri Kanervan puheenvuoroon, koska ministeri Kanerva hallituksessa ilmeisesti sovitun operaation pohjalta jälleen kerran, minusta kylläkin aloksmaisesti, toi esiin kärjistyksen sosialidemokraattien talouspolitiikan linjavaihtoehdosta niin, että se olisi jokin velkaelvytysvaihtoehto.

Me olemme pitkin kevättä, pitkin kesääkin, jolloin eri suunnissa ollaan lomilla oltu, kertooneet, että meillä on selkeä vaihtoehto. Se on vaihtoehto sekä hallituksen toimintatavoille että sen talouspolitiikalle.

Siteeraan sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän infossa hyvän aikaa sitten kertomaa linjausta, jossa todetaan, että vaihtoehto on ensinnäkin yhtenäinen, kansalliset voimavarat kokoava hallituspolitiikka, jolla aikaansaadaan kestävä talouden vakautusratkaisu. Toiseksi tälle perustalle on rakennettava työllisyyttä tukeva ja velkakierteen katkaiseva talouden tervehdyttämisohjelma, jonka oleellisia osia ovat säästöt ja hintoja ja kustannuksia alentavat ratkaisut sekä kohdennetusti investointeja vauhdittavat elvyttävät toimet, joiden rahoitus keskeisesti tällä hetkellä joudutaan järjestämään budjetin sisäisin siirroin ilman ulkomailta otettavaa velkaa. Tämä johtuu siitä, että hallituksen politiikka on ajanut Suomen tilanteeseen, jossa velanotto ei ole mahdollista.

Tuo vaihtoehto on toki torjuttu hallituksen taholta hyvin tylysti ja ennalta sen tarkemmin sitä ajattelematta ja siihen järkevästi puuttumatta; joten ei tupata, kun ei tykätä ja kunnallisvaalit ratkaiskoon jatkoon.

Työministeri K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä totean uudelleen, että olen sikäli syksyn avaukseen tyytyväinen, että ed. Seppäsen johdolla sosialidemokraatit ovat tulleet ulos nurkasta todetessaan, että ulkomainen velkaelvytys ei enää tule kysymykseen kansantaloudessamme. Se on hyvä pohja jatkaa yhteisten linjojen etsimistä.

Mitä tulee vaihtoehtobudjettien esittämiseen, niin olen pettymyksekseni havainnut aiemminkin tämän hallituksen toimikauden aikana, että sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän vaihtoehtojen esittäminen on vähän kuin hämäläisten marssi. Se tulee todennäköisesti aikaisempaa vauhtia noudattaen joskus ensi talven tienoilla nähtäväksi.

Ed. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Kanervan aikaisemman puheenvuoron johdosta viittaan ensinnäkin siihen, mitä ed. Kalliomäki totesi. Sosialidemokraattien kevään ohjelmassa puhuttiin kyllä muutaman miljardin elvytyspaketista, johon tarvittaessa voitaisiin ottaa velkaakin. Se oli nimenomaan tällainen keynesiläinen investointeihin ohjattu elvytystarve, joka olisi voinut jo siinä

tilanteessa kääntää lamaantumisen normaalimpiin nousukierteisiin. Mutta hallitus on itse ottanut kevään jälkeen 15—20 miljardia markkaa velkaa, eikä ainuttakaan osaa siitä ole käytetty kohdennettuun investointien käynnistämiseen, tuotannon lisäämiseen, työpaikkojen lisäämiseen. Tässä on se meidän eromme.

Kun velkaelvytyksen nimikkeeseen käyttämisen demarien talouspolitiikasta on epäoikeutettua, paljon oikeutetumpaa on hallituksen talouspolitiikan linjasta puhua velkatainnutuksesta tai velkajäädytyksenä, koska siihen se johtaa, kun ei tavallaan pakosta velkaantumista käytetä kuitenkaan kansantalouden pysyvän kapasiteetin kasvattamiseen ja tuotantokyvyn lisäämiseen. Tässä se ero on. Eikä tämä velkaelvytysleimakirveen käyttö varmaan enää mene perille muutoin kuin kaikkein laiskimmissa toimittajissa, sitä näkyy vielä parin viikon jälkeenkin hoettavan, mutta ei se sosialidemokraattien talouspolitiittisen linjan vääristely kansalaisille kyllä mitään onnea tuo. Sen sijaan sosialidemokraattien esittämien lääkkeiden ottaminen voisi hyvinkin johtaa parempaan talouskehitykseen.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun minä tulin tänne nuorena kansanedustajana, ensimmäisiä asioita, mitä täällä käsiteltiin, oli se, kun hallitus osti silloin kristilliseltä liitolta tuen talouspolitiikalleen myöntämällä erityisiä ns. joululahjarojoja Konnakuoro-nimiselle kuorolle. Kun olen täällä kuulostellut ministeri Kanervan ja ministeri Norrbackin lausuntoja, minusta tuntuu, että Konnakuoro on nyt saanut edustajansa tänne saliin ja laulaa täällä aika masentavia lauluja, mitä tulee kansantalouden kehitysnäköaloihin.

Minusta ministeri Kanervalla on todella, niin kuin ed. Hämäläinen todisti, mittasuhteet täysin sekaisin. Ministeri Kanerva puhuu 47 miljardin markan hoitamattomista luotoista, kun Kaupalehti puhuu 65 miljardista markasta, ja ministeri puhuu 12 miljardin luottotappioista, kun osuuspankkien toimitusjohtaja Taisto Joensuu puhuu 15 miljardista markasta, ja ensi vuonna ne vielä siitä kasvavat. Tässä mielessä tietenkin, jos hallituksen ministerillä menee mittasuhteet tällä tavalla sekaisin, tuntuu, että asiat eivät ole erityisesti hanskassa.

Ministeri Norrbackille sanoisin tässä yhteydessä, että on aivan naurettavaa, että hallitus tulee tänne ja sanoo, että hyväksykää rahapolitiikkamme ja sitten esittää vaihtoehtoja. Mi-

nisteri Norrback, hallituksen rahapolitiikka on päin seinää, väärä, johtaa tämän maan deflatoimiseen, alasajoon, ja tämän takia teidän on täysin kohtuutonta vaatia vaihtoehtobudjettia teidän hyväksymänne rahapolitiikan noudattamiseksi. Teidän rahapolitiikkanne täytyy muuttua, sitten ryhdytään tekemään vaihtoehtobudjettia. Sillä te tapatte tämän kansantalouden, murennatte hyvinvointivaltion, teette tästä pahoinvointivaltion. Te olette niillä talouspoliittisilla, rahapoliittisilla premisseillä, joiden varaan te toimintanne rakennatte, myymässä isänmaamme ja ajamassa sen tuhoon.

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Jos hallituksen talouspolitiikka on näin huonoa, niin ei liene erityisen vaikea esittää vaihtoehtoja. Juuri silloin peräänkuulutan todella vaihtoehtobudjetteja, missä sanotaan, mistä rahat otetaan ja miten käytetään. Mielestäni voidaan edellyttää oppositiolta sen tyyppisiä vaihtoehtoja nyt. Varsinkin kun syytetään noin voimakkaasti hallitusta, ei liene vaikeata löytää niitä vaihtoehtoja.

Sanoisin, että hallituksen kannalta on peräänkuulutettu rakentavaa yhteistyötä opposition kanssa, ja siihen olemme varmaan valmiit jatkossakin. Vaikeudet ovat sitä mittaluokkaa, ettei täällä kannata syytellä toisiaan, vaan mielestäni pitää juuri etsiä sen tyyppisiä ratkaisuja, jotka saavat parannusta talouteen aikaan. Enkä minä tänään ole oikeastaan miltään taholta kuullut sen tyyppistä uutta, mikä poikkeaisi hallituksen linjasta ja toisi parannusta. Nyt on oivallinen tilaisuus esittää niitä ajatuksia, jotka tietävät parempaa talouspolitiikkaa. Jos se on näin huonoa, niin ei liene vaikeata.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Budjetti on eduskunnan käsittelyssä 9 päivänä syyskuuta. Varmaankin ministeri Norrbackilta riittää kärsivällisyyttä odottaa siihen saakka, kun sosialidemokraatit siinä tilaisuudessa kertovat talouspoliittisen vaihtoehtolinjauksensa hallituksen talouspolitiikalle, siis laajemman vaihtoehdon kuin pelkästään 93 budjetille.

Ministeri Kanervan osalta haluan sanoa vain sen, että epätoivo taloudellisen todellisuuden edessä näyttää ajavan hänet samanlaisiin heittoihin kuin helmikuussa työllisyystilannetta koskeneen välikysymyksen käsittelyssä tässä samassa salissa.

Minä en tarkalleen tiedä, mikä on ed. Seppäsen talouspoliittinen linja, hän sen varmaan

mielellään kyllä eduskunnalle esittelee, mutta ainoa, joka tähän saakka on ilmoittautunut sen linjan taakse suoraan, on ministeri Kanerva aiemmassa puheenvuorossaan, jossa hän ilmoitti, että nyt tuntuu löytyvän yhteinen linja ministerin ja edustajan välille. Jos se sitten sisältää merkittävää inflaatiopaineita lisäävää setelirahoitusta, irtisanoutumista EY-ratkaisuista jne., niin tervemenoa, ministeri Kanerva, tuolle ed. Seppäsen linjalle.

Työministeri K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Pahoittelen, että sinänsä hyväkuntoinen ed. Kalliomäki on kuitenkin kuulonsa menettänyt kesän aikana. Kun toivotin sosialidemokraatit tervetulleeksi linjalle, jota ei rakenneta ulkomaisen lisävelkaantumisen varaan, ei kannata vääristää lausuntoja.

Mitä tulee ed. Seppäsen puheeseen, yritin olla kohtuullisen tarkka. En pitänyt ollenkaan paperista sanatarkkaa puhetta, mutta muistiinpanot paperissa ovat sen kaltaiset, että niiden mukaan tältä osin haluan tarkentaa todellakin asian. Vuoden 91 lopussa oli järjestämättömien luottojen määrä 42 miljardia markkaa. Jos tietoni ovat väärät, niin asiantuntijat tulevat saamaan tästä asianomaiset nuhteet. Tämän mukaisesti myös pyrin kertomaan ne luvut, jotka minulle on viranomaisten toimesta annettu.

Ed. K a s u r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanerva eräässä vastauspuheenvuorossaan totesi, että oppositio perustaa väitteensä tilastojen vääristeleeseen. Mielenkiintoinen väite sinänsä. Jos tämä tarkoittaa tämänpäiväistä mielipidetiedustelua, joka tuli julkisuuteen, niin tämä ei ole opposition suorittama mielipidetiedustelu.

Sen sijaan hallitukselle voi esittää kysymyksen, ovatko esimerkiksi ne vientiluvut ja vientilukujen kasvut, joita julkisuuteen on viime päivien aikana esitelty, oikeita ja perustuvatko ne oikeisiin tietoihin. Olen saanut tavallisesti luotettavalta taholta kuulla, että nämä vientiluvut, joilla nyt hallitus on ilakoinut — tietysti sinänsä on hyvä, että ulkomaankauppamme käy hyvin tällä hetkellä — perustuisivatkin virheellisiin tietoihin. Eli se vertaus, mitä nyt on suoritettu, on suoritettu niin, että AKT:n lakon vaikutuksia ulkomaankauppaamme ja vientilukuihimme ei ole putsattu pois. Näin ollen mielestäni suomalaisille tältäkin osin annetaan virheellistä kuvaa taloudellisesta kehityksestämme.

Haluan ministeri Kanervalle vielä muistuttaa, että budjettiriihessä, toisessa tai kolmannessa, mikä se nyt mahtoi olla, tehdyt leikkaukset oli suunnattu sillä tavoin, että jos tämä 600 miljona on nyt syksyn lisäbudjetissa mahdollisesti tulossa työllisyyden hoitamiseksi, niin tämä ei millään tavalla korvaa eikä kompensoi niitä leikkauksia, mitä hallitus on tehnyt mm. koulutuksen osalta.

Haluan tässä muistella sen verran vanhoja, että aikanaan, kun Suomessa oli öljykriisin jälkeinen vaihe, satsattiin erityisesti koulutukseen ja nyt tehdään aivan päinvastoin.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanervalle on sanottava, että hänen lukunsa ovat eräin edellytyksin oikeita koskien vuoden 91 loppua. Mutta on mielenkiintoista, että maassa tehdään päätöksiä vuoden 91 lopun tietojen perusteella, kun meillä on sen sijaan käytettävissä jo luotettavat arviot vuoden 92 lopun tilanteesta ja ne ovat olennaisesti ongelmallisempia kuin vuoden 91 lopun tiedot. Tässä mielessä en kyllä voi antaa ministerille anteeksi sitä, ettei eletä reaaliajassa, vaan eletään yhdeksän kuukautta jäljessä siitä, mitä tapahtui, ja tulokset ovat sen mukaisia.

Mitä sitten tulee ministeri Norrbackiin, toivon, että hänen mielenkiintonsa istua salissa riittää siihen asti, kun tästä käytetään puheenvuoroja. Nimittäin minusta hänellä on tiettyjä teoreettisia heikkouksia, joihin haluaisin kiinnittää huomiota omassa puheenvuorossani, liittyen siihen, että on olemassa sekä rahapolitiikkaa että finanssipolitiikkaa ja ne ovat kaksi eri asiaa. Itse asiassa ne ovat kaksi eri asiaa, mutta yhteydessä toinen toisiinsa. Jos ministeri Norrbackin näkökulmasta talouspolitiikka on vain finanssipolitiikkaa, ilmoitan hänelle, että rahapolitiikka on kyllä tärkeä osa sitä. Nykyisessä Suomen taloudellisessa tilanteessa justeraukset ja muutokset hallituksen politiikan osalta täytyy kohdistaa nimenomaan rahapolitiikkaan. Te olette harjoittamassa Emu-rahapolitiikkaa. Pääministeri on sanonut, että te harjoittatte Emu-rahapolitiikkaa ja sen perusteella teette tuollaisia budjetteja. Näistä perusteista täytyy luopua, täytyy muuttaa rahapolitiikkaa, ja sen jälkeen me kyllä teemme myös finanssipolitiikassa valtion budjettiin liittyviä vaihtoehtoisia esityksiä. Mutta teidän ehdoillanne, teidän Emu-perusteillanne, joita muut EY-maat eivät vielä noudata, on kohtuutonta vaatia oppositiota yhtymään näkemyksiinne.

Ed. Härmäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen ministereille edelleenkin toistaisin: Ei riitä, että sairaalle annetaan oikeata lääkettä, on tarpeen, että se annetaan myöskin oikeaan aikaan. Kun tämän maan talouskriisi syveni, sosialidemokraatit esittivät valikoivaa elvytystä. Se oli hyvä lääke silloin, kun me esitimme sitä. Se ei kelvannut hallitukselle. Hallitus on määrätietoisesti ajanut omaa kuristavaa politiikkaansa ja samalla syönyt elvytysvaraa merkittävästi. Hallitushan velkaannuttaa nyt enemmän kuin koskaan sosialidemokraattien elvytysvaihtoehdossa olisi tapahtunut, ilman että pienintäkään nousun merkkiä kokonaisuudessa kansantaloudessa olisi tapahtunut. Viennin nousu ei riitä kansantaloutta elvyttämään.

Mutta pientä elvytysvaraa meillä tälläkin hetkellä on. Sen luo tämä alhainen inflaatio ja kova työttömyys. Ei ole pelättävissä palkkainflaatiota. Elvytysvaraa luo myöskin kauppataseen parantuminen, joskin sitä heikentää vaihtotaseen edelleenkin heikkeneminen, ja se on taas seurausta siitä, että hallitus joutuu maksamaan ulkomaille pääomakuluja siitä massiivisesta velkaantumisesta, johon se on syllistynyt ja jolla se on vienyt tätä elvytysvaraa, jota tarvittaisiin investointien käynnistämiseen, jota tarvittaisiin koulutuksen tehostamiseen, jotta me entistä iskukykyisempinä tästä nousisimme.

Ed. Tuomioja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen antaa kyllä aivan liian ruusuksen kuvan ministeri Norrbackin talouslinjasta, kun hän nimittää sitä finanssipolitiikaksi. Minun mielestäni finanssipolitiikkaa ei ole se, kun hallitus kokoontuu kriisitunnelmissa taas tekemään jotain budjettiratkaisua, kun toteaa, että menot ja tulot eivät menekään sillä lailla, kun vielä pari kuukautta sitten ajateltiin, vaan velkatarve kasvaa, että nyt pitäisi jostain leikata, ja sitten tehdään näennäispäätöksiä ja ollaan tyytyväisiä, kun on saatu 6 miljardia vähennettyä jostain, lainkaan enää ajattelematta, mitä tämä vaikuttaa reaalityönteeseen, mitä seurauksia sillä on työllisyyteen, mitä seurauksia sillä on kuntien taloudelliseen asemaan. Näin ollen hallitus on siinä tilanteessa, että te muutaman viikon kuluttua kokoonnutte uudestaan ja toteatte, että kappas vain, tulikin laskettua verokertymä väärin, kun tuli supistettua sitä äskeisillä päätöksillä, tulikin lisättyä työttömyysmenoja, kun aiheutettiin lisää työttömyyttä aikaisemmillä päätöksillä, tehdäänpäs taas uusia säästöjä 3 miljardilla.

Tällä tiellä on kyllä hyvin äkkiä loppu, ja se loppu tulee kyllä silloin, kun velkaantumiselle on kerta kaikkiaan katto olemassa, ulkomailta ei enää Suomelle myönnetä ei yksityiselle eikä julkiselle mitään luottoja. Siinä vaiheessa hallitus lopullisesti viimeistään heittää hanskat tiskiinkin ja kutsuu opposition apuun, kun on syönyt viimeisenkin elvytysvaran. Siinä on teidän finanssipoliittikanne.

Liikenneministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Kiitän Seppäsen luennosta ja Tuomiojan saarnasta. Haluaisin vain peräänkuuluttaa vielä vaihtoehtoja siitä, miten voidaan muuttaa budjettia niin, että työllisyys paranee, korot tulevat alas ja talous paranee. Minä en ole kuullut vielä tämän keskustelun aikana yhtään sellaista konkreettista ehdotusta mutta kaikenlaista muuta. Toivon, että jatkokeskustelu ja jatkopuheenvuorot tuovat tällaisia uusia ajatuksia esille. Niitä ei ole toistaiseksi esitetty.

Ed. Hä mäläinen: Arvoisa puhemies! Oleellista hallitukselle olisi nykyisessä tilanteessa muuttaa nimenomaan rahapolitiikan suuntaa. Oleellista hallitukselle olisi nostaa työllisyyden hoito yhteiskuntapolitiikan keskeiseksi tavoitteeksi. Hallitus on täysin hylännyt työllisyyden hoidon yhteiskuntapolitiikan tavoitteena, pudottanut sen priorisoinneissaan ennätysalhaalle, luopunut sen ensisijaisuudesta, jota me viime vuosiin saakka olemme kuitenkin yhteiskunnassa pyrkineet ylläpitämään. Me olemme lähteneet siitä, että työllisyyden hoito on yksi yhteiskunnan kulmakivistä ja tullut ensi sijalle yhteiskuntapolitiikan tavoiteasettelussa.

Vasta tämä hallitus on täysin luopunut työllisyyden hoidosta tavoitteenaan. Se on määritellyt tavoitteensa Euroopan raha- ja talousliiton tavoitteiden mukaisesti, johon se uskoo edelleen samaan aikaan, kun muualla Euroopassa usko tähän talousliittoon on jo merkittävästi murentunut. Mutta hallitus asettaa tavoitteekseen alhaisen inflaation, hallitus asettaa tavoitteekseen velkaantumisen vähenemisen, hallitus asettaa tavoitteekseen kapeat budjettialijäämät, hallitus asettaa tavoitteekseen alhaiset korot mutta ei puhu sanaakaan työllisyydestä, kun ei Euroopan raha- ja talousunionin pääsyaatimus sitä edellytä.

Mutta hallituksen pitäisi nyt nähdä, että sitkeällä kiinni pitämisellä Emu-linjasta hallitus rauhoittaa itse meidän talouspolitiikkamme niin, että meidän sisäänpääsymme Euroopan yhteis-

söön kaikissa tilanteissa tulee olemaan tavattoman vaikeata. Jo nyt tiedämme, että Suomen talous monelta kohdilta ei pystyisi läpäisemään Maastrichtissa asetettuja EY-kriteereitä ja hallitus on kaiken aikaa huonontanut meidän mahdollisuuksiamme päästä eurooppalaiseen yhteistyöhön mukaan.

Oleellista ei ole, ministeri Norrback, ostameko Horneteja vai teemmekö ohitusleikkauksia. Silläkin on tavattoman suuri arvoperustasta lähtevä merkitys, mutta kaikkein oleellisinta on se, mitä me pidämme talouspolitiikan ja yhteiskuntapolitiikan keskeisenä tavoitteena. Ei riitä vaihtoehtobudjettien tekeminen, joissa me mitoitamme budjettimme momentteja eri tavoin, vaan koko talouspolitiikan suunta, tavoitteet ja rahapolitiikka pitää muuttua.

Mutta oleellista tämän hallituksen työskentelyssä, oleellista yleisessä keskustelussa talouspolitiikasta nyt ja menneinäkin vuosina paljolti on ollut näköalattomuus ja vaihtoehtottomuus, ja hallitus syyllistyy niihin molempiin. Näköalattomuutta oli yhteiskunnassa hyvin paljon silloin 80-luvulla jo ennen nykyistä porvarihallitustakin, kun rahapolitiikan liberalisointi tapahtui. Minä aikoinaan luulin, että se tapahtui liian äkkiä, mutta kun olen pyrkinyt jälkikäteen analysoimaan, miten se tapahtui, se tapahtui loppujen lopuksi vaihteittain ja niin pienissä paloissa, että laajaa yhteiskuntapolitiittista analyysia silloin ei tehty liberalisoinnin vaikutuksista. Ei käyty keskustelua siitä, mihin ollaan menossa, eikä käyty keskustelua sen seurauksista.

Niin ajaututtiin tilanteeseen, jonka seurauksista me nyt tällä hetkellä kärsimme. Ajaututtiin massiiviseen luottoekspansioon, ajaututtiin tilanteeseen, jossa pankit muuttivat toimintansa perusteita, siirtyivät kasinopeliin, siirtyivät kiinteistökeinotteluun ja nurkanvaltausten rahoittamiseen. Itse asiassa ne pitivät perinteistä pankkitoimintaa kannattamattomana ja sysäsivät asiakkaat asioimaan perinteisen pankkitoiminnan sektorilla korkeintaan eteisen automaatin kanssa keskustellen. Silloin oli vision puutetta, silloin oli näkemyksen puutetta siitä, mihin liberalisointi johtaa, ja silloin oli keskustelu vaihtoehtoton. Silloinkin sanottiin, että ei meillä ole vaihtoehtoja.

Edes tästä suuresta seikkailusta, joka uhkaa syöstä tuhoon kokonaisen kansantalouden, ei ole opittu. Edelleenkin keskustelu talouspolitiikasta on näköalaton ja hyvin vaihtoehtoton. Tässäkään salissa puheenvuorojen aikana, joita

myös ministereiltä on kuultu, ei ole kuultu minikään näköistä visiota siitä, millä tavalla hallitus aikoo tämän maan pelastaa. Ei ole kuultu visiota siitä, millä tavalla hallitus aikoo pitää pankit pystyssä, millä tavalla lisääntyvä tuen tarve aiotaan rahoittaa, millä tavalla aiotaan estää se, etteivät koko kansantaloutta lähiaikoina koettele sellaiset romahdukset, jotka syöksevät menessään ei vain maan hallitusta vaan paljon muutakin sellaista mikä täällä olisi arvokkaampaa ja säilytettävämpää.

Teiltä puuttuu visio, arvoisat herrat hallituksessa. Te syyllistytte vaihtoehdottomuuteen keskustelussa. Teille on tarjottu koko nykyisen hallituksen olemassaolon ajan vaihtoehtoisia talouspolitiikan malleja. Te olette yksitellen joka ikisen vaihtoehdon, jota teille on tarjottu, hylänneet. Ei auta mitään se, että te tulette ehkä vuoden viipeellä siihen tulokseen, että asia onkin kannatettava.

Kun teille sanottiin silloin, kun vakuusrahastoa viimeksi tehtiin, että ei ole mitään järkeä siinä, että pankkeihin tapahtuville korkeakorkoisille talletuksille ei anneta riskisijoituksen statusta, niin te sanoitte, ettei sitä voi tehdä. Ei millään voinut tehdä. Meni hetken aikaa. Kun lait olivat valmiina, hallituksen piiristä alkoi kuulua ääniä, että ei taida olla järkevää, että kaikille talletuksille annetaan täysi vakuus ja täysi suoja, osaa pitäisi pitää riskisijoituksina. Kun me sanoimme hallituksen ajassa erilaisia korkoratkaisuja Suomen Pankissa, että korot tulevat alas, jos lähdeverollisia tilejä verotetaan tiukemmin ja porrastetummin, hallitus sanoi, että sehän ei mitenkään käy päinsä. Nyt vuotta myöhemmin suurin piirtein te olette tulleet toisiin ajatuksiin. Me sanoimme silloin myös, että määräraikaisten tilien verovapautta voisi jatkaa ja laajentaa. Te sanoitte, että sehän ei käy päinsä. Nyt te olette tulleet toisiin ajatuksiin.

Mutta teillä tämä marssi on tavattoman hidadista. Kaikkiin niihinkin käytettävissä oleviin toimenpiteisiin, joita teille on tarjottu, te tartutte niin pitkällä aikavälillä ja sellaisella viipeellä, että sillä välillä ehtii tapahtua tavattoman suuria tuhoja. Ministeri Norrback voi aikansa kuluksi laskea, kuinka monta yritystä on sillä välillä kaatunut, kun me ensimmäisen kerran esitimme koron alentamisen tähtääviä toimenpiteitä salissa ja samoin Suomen Pankin pankkivaltuustossa. Yrityksiä on kaatunut yksi joka tunnissa, ja vauhti tuntuu edelleen jatkuvan, ellei peräti kiihtyvän loppuvuotta kohti. Tästä pystyy laske-

maan, kuinka monta tuhatta tällä välillä on mennyt turhaan ja tarpeettomasti hallituksen jääräpäisyyden, näköalattomuuden ja vaihtoehdottomuuden vuoksi.

Arvoisa puhemies! Talousvaliokunta on mie-tinnössään kiinnittänyt huomiota pankkivaltuuston asemaan Suomen Pankin hallinnossa. Talousvaliokunta on ilmeisesti tarkastellut asiaa lähinnä juridisesti, tarkastellut jääviyssäännöksiä ja pyrkinyt sitä kautta hakemaan ratkaisuja. Eduskunnan pitäisi tarkastella pankkivaltuuston asemaa myös muuten kuin juridiselta näkökannalta. Eduskunnan pitäisi tarkastella pankkivaltuuston asemaa ennen kaikkea kansanval-lan kannalta.

Meillä on varsin itsenäinen keskuspankki. Meillä on monistakin historiallisista syistä keskuspankista tehty eduskunnan pankki ja pankkivaltuutetut on pantu eduskunnan puolesta sitä ohjaamaan ja valvomaan. Mutta vuosien mittaan samalla, kun pankkitoiminta on muuttunut ja rahajärjestelmä on liberalisoitu, pankkivaltuutettujen tehtävät ovat muuttuneet. Pankkivaltuutettujen tehtävänä on tällä hetkellä lähinnä päättää peruskorosta. Peruskoron merkitys taas koko rahoitusjärjestelmässä on suunnattomasti kaventunut. Pankkivaltuutetut tekevät esityksiä markan arvosta, mutta pankkivaltuutettuja paljon enemmän markan arvoon vaikutetaan liikepankkien diilerihuoneissa ja suurten yhtiöiden rahoitusjohtajien tietokonepäätteillä.

Sen vuoksi mielestäni oleellinen kysymys eduskunnan kannalta suhtautumisessa pankkivaltuuston työhön ja toimintaedellytyksiin onkin se, millä tavalla nykysäännöksillä ja tässä liberalisoituneessa rahapolitiikan maailmassa eduskunta enää todellisuudessa voi valvoa ja ohjata. Siltä osin säädökset ovat täysin vanhentuneet ja pankkivaltuusmiesten mahdollisuudet vaikuttaa olennaisesti kaventuneet, lähes olemattomiin. Nykyinen lainsäädäntö jopa rajoittaa pankkivaltuutettujen tiedonsaantia, koska hyvin suuri osa tarvittavista tiedoista on erilaista pankkisalaisuuden tai muun liikesalaisuuden verhoamaa.

Suomen Pankki ei todellakaan tällä hetkellä enää ole eduskunnan pankki siinä määrin kuin silloin, kun säädöksiä on tehty, on ajateltu, eikä se ole edes riittävän itsenäinen, vaikka se itsenäisenä pyrkii itsensä säilyttämään. Se on menettänyt valtansa markkinavoimille. Talous on muuttunut, kansainvälistynyt. Suomen Pankin asema on sillä tavoin muuttunut, että eduskunnan

omalta osaltaan pitäisi muuttuvassa kansainvälisessä taloudessa ryhtyä miettimään, millä tavalla me haluamme Suomen Pankin valvonnan tapahtuvan. Keskeinen ongelma on silloin, johtavatko Suomen taloutta markkinavoimat vai kansanvaltainen järjestelmä.

Minä toivoisin, että siinä keskustelussa myös räjäytettäisiin rikki käsite "markkinavoimat", jota kansalaisille halukkaasti monetaristisen talouspolitiikan edusmiesten taholta tarjotaan ikään kuin jonkinlaisena objektiivisena totuuden antajana talouden kehittymisestä. Ei markkina-voimilla ole mitään objektiivisuutta. Ei niillä ole mitään esiduen tietoa, joka olisi objektiivisempaa kuin esimerkiksi meillä poliitikoilla. Kaikki talousopit ovat arvoperustaisia, niin ovat monetaristisetkin talousopit. Ja nämä, joita markkina-voimiksi sanotaan, eivät ole luonnonvoimia. Ne ovat suuryritysten rahoitusjohtajia. Ne ovat pankkien valuuttahuoneissa toimivia diilereitä. Ne ovat niitä, joita ennen, kun politiikassa tehtiin myös talouspolitiikkaa arvoperustalta lähtevästi, sanottiin kapitalisteiksi, sanottiin koronkiskureiksi, sanottiin keinottelijoiksi. Tällä hetkellä me sanomme heitä vähintäänkin isänmaattomiksi pelureiksi.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläisen puheenvuorosta jäin ihan hämmennyksiin. Mikä on nyt SDP:n rahapoliittinen linja? Jos SDP on hyväksynyt EY-jäsenyyden, voiko olla muunlaista rahapoliittista linjausta kuin se, mitä hallitus harjoittaa? Voiko olla muunlaista talouspoliittista linjaa kuin se, mitä hallitus harjoittaa, koska suuntana on se, että Suomi on jossakin vaiheessa EY:n jäsen? Itse asiassa te olette sotkeutumassa täysin omiin jalkoihinne, omiin visioihinne. Ei ole enää päättä eikä häntää.

Aikaisemmin te puhutte velkaelvytyksestä. Minä olen vuoden kuunnellut teidän puheitanne. On todistettu, että ei meidän julkinen velkamme ole mistään kotoisin vielä, se on hyvin alhaista, siitä vain lisää rahaa. Nyt te ette enää puhu velkaelvytyksestä. Nyt te puhutte ilmeisesti setelirahoituksesta.

Toinen asia: Kun ed. Hämäläinen puhui pankkitalletusten riskisijoituksesta, niin tässä suhteessa minä olen aivan samaa mieltä, että hallitus on tässä tullut viipeellä ja olisi pitänyt paljon nopeammin tehdä ratkaisuja. Mutta sen sijaan kun te puhutte koron säätelyhommista, niin ilmeisesti SDP on nyt mennyt säätelylinjalle tässä korkopolitiikassakin. Eli linjat ovat men-

neet niin sekaisin, että te ette enää itsekään tiedä, mistä te oikein puhutte.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tästä näyttää tulevan enemmänkin SDP:n haastattelutunti ja SDP:n talouspolitiikan kyseenalaistamisen tunti. Olen ollut sekä eduskunnassa että pankkivaltuutetuissa sitä mieltä, että mm. lähdeverollisten tilien veroja säätelemällä pystytään saamaan korkoja alas. Olen puhunut tällaisesta säätelystä nimenomaan pankkien sisääntulevan rahan kustannusten alentamiseksi. Pidän edelleenkin niitä keinoja varsin varteenotettavina.

Sosialidemokraatit ovat suhtautuneet Euroopan yhteisöön pyrkimiseen myönteisesti. Sosialidemokraatit ovat olleet sitä mieltä, että me emme voi eristyä, että meidän pitää oman kansantaloutemme parantamiseksi ja kehittämiseksi olla mukana eurooppalaisessa yhteistyössä. Mutta emme me hyväksy sitä hallituksen yksipuolista näkemystä, että se pelkästään tuijottaa silmänsä sokeiksi Maastrichtin kriteereihin ja unohtaa sellaisen keskeisen yhteiskuntapoliittisen tavoitteen kuin työllisyyden. Näyttää siltä, että silloin kun Suomen aika Euroopan yhteisön jäsenyyteen koittaa, meillä on enää rippeet jäljellä siitä hyvinvoinnista, jos edes rippeitäkään, jota silloin oli, kun me Euroopan yhteisön jäsenyyteen havittelimme.

Ed. Laike: Rouva puhemies! Taakse jäänyt kertomusvuosi 1991 tulee jäämään historian aikakirjoihin murheellisena merkinä siitä talouspoliittisesta linjasta, jonka viitoitti Suomen Pankki ja Holkerin ns. sinipunahallitus ja jota vielä vauhditti veret pysäyttäneen vaalivoiton huumassa vallan kukkuloille palannut keskusta tiiviissä yhteispelissä kokoomuksen ja muiden porvarillisten hallituskumppaneidensa kanssa.

Kertomusvuosi 1991 merkitsi toistuvia suomenennätyksiä, kuten täällä aiemmin jo todettiin: työttömyydessä, velkaantumisessa, vaihtotaseen epätasapainossa, korkotasossa, konkurssien määrässä, markkinavoiimien vallan kasvussa ja myös hyökkäyksissä ns. hyvinvointivaltion saavutuksia vastaan. Kertomusvuonna valuuttaja rahamarkkinat olivat levottomat. Säätelystä luovuttiin askel toisensa jälkeen ja pääomia siirrettiin ulkomaille. Nähtiinpä sellainenkin ihme, että porvarihallitus ja Suomen Pankki "sosialisoivat" Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin Suomen Pankin hallintaan. Konkurssien määrässä ja pankkien riskien suuruudessa ajau-

duttiin lukuihin, jotka vaaransivat koko pankki-järjestelmän toimivuuden. Seurauksena oli pankkien luotonantokyvyn heikkeneminen, le-vottomuuden lisääntyminen edelleen raha- ja valuuttamarkkinoilla ja erityisesti asuntovelkai-sia ja pienyrityksiä kuristava korkotason hurja kohoaminen.

Pankkivaltuusmiesten kertomus osoittaa, että tepsiviä lääkkeitä potilaan tilan parantamiseksi ei ole löydetty tai haluttu käyttää. EY:n talous- ja rahaliiton vaatimusten täyttäminen, markki-navoimien valtaan antautuminen, kasinopeluri-en toiveiden toteuttaminen, valuuttakeinotteli-joiden mielenrauhan turvaaminen ja kaikenlai-sen sääntelyn purkaminen raha- ja valuutta-markkinoilla ei merkitse mitään onnentilaa kan-salle, vaikka esimerkiksi ed. Mäki-Hakolan pu-heenvuorosta näin voisi päätellä.

Kun pääomamarkkinoiden vapauttamiseen lähdettiin, silloin väitettiin sen koituvan tavalli-sen ihmisen hyödyksi. Tämä lupaus on osoittau-tunut täysin katteettomaksi. On käynyt päinvas-toin: Useimpien ihmisten turvattomuus ja arki-set ongelmat ovat kasvaneet. Markkinavoimien vapauttaminen johti tuhoisaan kasinopeliin. Kasinopelurit sulkiivat silmänsä tosiasialta, että vain työ voi luoda uutta arvoa, uutta jaettavaa ja hyvinvointia.

Markkinavoimien vapauttamisesta on hyöty-nyt suurpääoma — käytän nyt tässä sellaista nimitystä, johon ed. Hämäläinen äsken mielestä-ni viittasi — ja markkinavoimien vapauttamises-ta on hyötynyt pieni suursijoittajien ja tukkupal-lettajien joukko. Tämä joukko ohjailee nyt halli-tuksen ja eduskunnan politiikkaa halujensa mu-kaan oman korkosääntelynsä ja valuuttakeinot-telunsa avulla. Korkeiden korkojen ja pankki-keinottelun avulla se suorittaa mittavaa tulojen ja varallisuuden uudelleenjakoa.

Markkinavoimien vapaus on merkinnyt val-lan ankaraa keskittämistä suppealle pääomapii-rien porukalle. Markkinavoimat koostuvat, ku-ten ymmärsin ed. Hämäläisenkin äsken tarkoit-taneen, harvalukuisesta joukosta suurteollisuu-den ja pankkien johtajia ylimpinä päällepäsmä-reinään omistajat sekä muutamasta Suomen Pankin ja valtion edustajasta, joiden peukalon alla valuutat ja markkinakorot ovat. Lisäksi mielestäni markkinavoimiin voidaan lukea muu-tama ulkomainen yritys ja sijoittaja. Helsingin Sanomien sinänsä hyvä yritys osoittaa markki-navoimat kasvoina oli mielestäni harhaanjohta-va, koska siitähän puuttuivat ne todelliset isän-nät, Ehrnroothit ja monet muut.

Markkinoille annettu vapaus siirrellä pää-omia ja valuuttoja mielensä mukaan on ajanut Suomen talouden syöksykierteeseen. Viennin osuus tuotannosta on pienentynyt samaa tahtia kuin pääomaliikkeitä on vapautettu ja pääomi-en maastavientiä lisätty. Pääomaliikkeiden va-pauduttua ja vientiteollisuuden voittojen pai-suttua yli äyräiden pääomien maastavienti kohdistui usein kehnoihin yritysostoihin. Näin teollisuuden ennätysvoitot 1980-luvun loppu-vuosina käytettiin suurelta osin ulkomaisten omistajien lihottamiseen. Suomeen jäivät, niin kuin nyt hyvin muistamme ja tiedämme, tyhjät työpaikat.

Hallitusten talouspolitiikalla tilannetta on vain pahennettu. Markkinavoimien vaatimuk-siin on myönnytty uusien verohelpotuksin ja tuki-aisin suurteollisuudelle ja pankeille. Tukipoliti-i-kassa hallitukset ovat toimineet entiseen malliin eivätkä ole tiedostaneet, että vapaiden markki-noiden tilanteessa tuki valuu harakoille vieläkin varmemmin kuin säädellyssä taloudessa.

Hallitusten suuryrityksille antamat helpotuk-set on maksatettu kotitalouksilla julkisia menoja vähentämällä. Yhdessä reaaliansoitoa alentavien palkkasopimusten kanssa tämä on johtanut kan-salaisten ostovoiman jyrkkään huonontumiseen ja velkaantumiseen. Säästötoimilla on ryhdytty purkamaan julkisia hyvinvointipalveluja. Tuli-linjalle ovat erityisesti joutuneet sosiaali- ja ter-veyspalvelut ja lasten ja nuorten koulutus, mutta hävittäjämiljardit on jätetty tyystin rauhaan. (Ed. Aittoniemi: Niin pitääkin!)

Ylikorkeiden korkojen avulla markkinavoi-mat maksattavat nyt kasinopeliensä tappioita asunto- ja muilla velallisilla ja myös kunnilla. Ylikorkeat korot estävät myös useiden inves-tointikohteiden käynnistymisen.

Olen näillä esimerkeillä halunnut osoittaa sen, että markkinavoimat eivät Suomea lamasta nos-ta. Markkinavoimien vapauttaminen oli kuin taivaan lahja markkinavoimille, mutta ruoska-nisku ongelmiansa kanssa kamppailevien sel-kään. (Ed. Tuomioja: Ruoskanisku markkinata-loudelle!) Siksi mielestäni nyt tulisi palata mark-kinavoimien sääntelyyn antamalla valta sellaisil-le edustuselimille, joiden toiminta on kansalais-ten kontrolloitavissa.

Kun kuuntelin ed. Tuomiojan puhetta, minä en ollut yllättynyt puheenvuoron sisällöstä ja siihen sisältyneestä ehdotuksesta, koska ed. Tuo-mioja käytti samanlaisia puheenvuoroja viime keväänä. Mutta siitä olen iloisesti yllättynyt, että sosialidemokraatit nyt näyttävät olevan vaka-

vasti tämän ponsiesityksen muodossa vaatimassa valtiovalle tiukempaa asemaa, mikäli pankkien tukitoimia jatketaan. (Ed. Tuomioja: Vaadimme keväälläkin!) — Silloin ne jäivät kyllä puheiksi ja silloin meidän ehdotuksemme tulivat torjutuiksi. — Mutta minä ymmärrän, että nyt on tehty uusi arvio, ja olen siitä iloinen.

Jos ed. Tuomioja sallii tai kun ehdollisia ehdotuksia täällä ei voi tehdä, niin minä ilmoitan kannattavani ed. Tuomiojan ehdotusta.

Täällä puhuttiin edellisen asian yhteydessä eduskunnan ponsien ja päätösten velvoittavuudesta. Nostan tässä lopuksi esiin erään Suomen Pankkia koskevan eduskunnan päätöksen. Se-lostan sitä lyhyesti, aika näyttää siihen riittävän.

Kun eduskunta edellytti joulukuussa 85 hyväksymässään lausumassa, että kansanedustajien kaksoispalkkauksesta luovutaan seuraavan vaalikauden alusta alkaen, niin tämä päätös toteutui työ- ja virkaehtosopimuksin, se toteutui kunnallishallinnossa, valtionhallinnossa, se toteutui hyvin laajasti siten kuin eduskunta oli tarkoittanut. Mutta sitten alkoi tulla sanomalehtiin uutisia siitä, että Kansaneläkelaitos, Suomen Pankki ja eräät muut valtion laitokset eivät noudata tätä linjaa. Tästä johtuen tein eduskuntakyselyn 13 päivänä maaliskuuta vuonna 1990, ja tähän kyselyyn silloinen oikeusministeri Tarja Halonen vastatessaan totesi, että kaksoispalkkaus päätöstä on eduskunnan tahdon mukaisesti yleensä toteutettu, mutta periaatteessa on kuitenkin mahdollista solmia kaksoispalkkauksen mahdollistava yksittäinen sopimus esimerkiksi Suomen Pankissa ja eräissä muissa valtion laitoksissa.

Muistanette, edustajat, että viime vuoden alkupuolella sanomalehdissä oli väitteitä siitä, että silloinen eduskunnan puhemies — vai oliko hän luopunut puhemiestehtävästä, oli kuitenkin kansanedustaja — nosti palkkaa eduskunnasta ja Suomen Pankista. Näin uutisoitiin. Kirjoitin silloin Suomen Pankin silloiselle pääjohtajalle Kullbergille kirjeen, jossa muistutin tästä eduskunnan tekemästä päätöksestä ja toivoin, ettei ainakaan Suomen Pankki ole poikkeamassa tästä eduskunnan tahdosta. En ole milloinkaan saanut tähän kirjeeseen vastausta. En tiedä, miten asia on. Kantelin aikanaan 1,5 vuotta sitten oikeuskanslerille. En ole saanut vastausta oikeuskanslerilta. Kun asia on epäselvä, niin pyydän tämän puheenvuoroni päätteeksi, että pankkivaltuutetut pyrkivät selvittämään, onko Suomen Pankissa sellainen käytäntö, että siellä voidaan jollakin eri sopimuksella sopia siitä, että

jos esimerkiksi eduskunnan jäsen on Suomen Pankin hallituksessa, tämä henkilö voisi saada kaksoispalkkaa. Jos toisin on, olen tyytyväinen, koska se vastaisi eduskunnan tahtoa.

Ed. Seppänen: Rouva puhemies! Vastaisin tähän ed. Laineen esittämään kysymykseen heti ensiksi. Minä ajattelen, että teoreettisesti tämä asia voisi koskea pankinjohtaja Sorsaa. Pankinjohtaja Sorsa on oikeutettu Suomen Pankin johtokunnan jäsenen palkkaan. Sen lisäksi hän olisi oikeutettu ministerivuosisien ja kansanedustajavuosisien mukaiseen eläkkeeseen, kun hän ei toimi näissä tehtävissä. Mutta hän ei ole ottanut vastaan niitä eläkkeitä, eli tältä osin hänellä on vain yksi palkka. Tämän me olemme selvittäneet, joten jos tästä oli kysymys, niin tämä on vastaus siihen kysymykseen. (Ed. Kalliomäki: Miten on Ele Aleniuksen palkkojen laita?)

Mutta mitä tulee tähän itse asiaan, niin haluaisin todeta, että viime eduskuntavaalien alla keskustan oliko se nyt puoluesihtööri ilmoitti, että pitäisi saada veret pysäyttävä vaalivoitto keskustalle, ja katso, sellainen vaalivoitto tuli ja veret todella pysähtyivät. Nyt meidän tehtävämme on saada veret kiertämään uudelleen ja se merkitsee sitä, että kansantaloudessa täytyy saada aikaan sellaisia toimia, että tämä kansantalous nostettaisiin jaloilleen sen sijaan, että sitä ajetaan alas.

Kun täällä ovat kokoomuslaiset ja hallituksen ministeritkin käyneet puolustamassa harjoitettua talouspolitiikkaa, niin en malta olla muistuttamatta siitä, mitä on tapahtunut kokoomuksen toimittua viisi vuotta hallituksessa, paitsi että Suomen kansantalous on romahtanut.

Meillä on Suomen ulkomainen velka kasvanut kokoomuksen toimiessa hallituksessa kolminkertaiseksi. Sinä aikana, kun kokoomus on ollut hallituksessa, Suomen ulkomainen velkaantuminen on kolminkertaistunut. Tältä osin meillä on harjoitettu väärää talouspolitiikkaa. Tämä velkaantuminen on ollut pääasiassa syömävelkaa. Sitä on käytetty sellaisten toimien maksamiseen, jotka eivät vastaavalla tavalla tuota velkojen takaisinmaksukykyä. Tämä syömävelan ottaminen on ajanut kansantaloutemme erittäin riippuvaiseksi ulkomaisista pankeista, joita kutsutaan nimellä markkinavoimat.

Meidän kansantaloutemme tila on sellainen, että korkotaso Suomessa ei voi alentua siedettävälle tasolle, vaikka hallitus olisi kuinka uskottava niissä toimenpiteissä, mitä se harjoittaa. Väi-

tän, että minimikorkotaso kansainväliselle rahalle, joka tähän maahan houkutellaan, on 12 prosenttia. Siitä ei alle päästä, vaikka mitä tehtäisiin. Se merkitsee, että rahan hinta Suomessa on pankkien korkokate huomioon ottaen 15 prosenttia vähintäänkin, ja tämä on aivan sietämätön korkotaso. Ei sillä käynnisty uusia työllistäviä investointeja, varsinkin kun ottaa huomioon, että kapasiteetti on edelleenkin alikäytössä ja liike- ja toimitilarakentamista ei tässä maassa tarvita.

Asuntotuotantokin tällä hetkellä toimii maassa pelkästään valtion rahoituksen turvin. Tänä vuonna tässä maassa aletaan vapaarahoitteisia asuntoja rakentaa 2 000:ta kappaletta, siis 2 000:ta vapaarahoitteista asuntoa ruvetaan rakentamaan tänä vuonna tässä maassa, kun parhaimpina vuosina niitä on ruvettu rakentamaan 30 000:ta. Tämähän osoittaa sitä, minkälainen suuri taloudellinen katastrofi tämä tilanne on. Ihmisiltä uupuu tulevaisuuden usko.

Eli me olemme tässä maassa toimineet siihen suuntaan, että on otettu sähkörahaa syömävelaksi. Sähkörahan maahantuonnista ovat vastuussa pankit ja pankkijärjestelmät.

Mitä tulee rahan merkitykseen kansantaloudessa, niin mieluummin rinnastaisin sitä katalyytin asemaan. Eli raha kansantaloudessa voisi toimia sellaisena kiihdyttimenä, joka vaikuttaisi läsnäolollaan prosessissa siihen suuntaan, että se prosessi pysyisi käynnissä ja tässä tapauksessa, kun on kyse kansantaloudesta, tuottaisi uutta arvoa. Eli rahaa tarvitaan kansantaloudessa katalyyttinä erilaisiin kansantalouden prosesseihin, jotka tuottavat paitsi lopputuotteita myös väli-vaiheessa kansalaisille työllisyyttä ja toimeentuloa.

Mutta tämä hallitus käyttää katalyyttiä, rahaa, negatiivisiin tarkoituksiin eli on tehnyt rahasta negatiivisen katalyytin eli inhibiitin, eli tässä mielessä raha suomalaisessa kansantaloudessa on tällä hetkellä inhibiitti. Sen oma arvo näennäisesti nousee. Sillä saa entistä enemmän, mutta se ei ole enää katalyytti. Siitä on tullut lopputuote tämän prosessin tuloksena, ja tämä on väärää talouspolitiikkaa. Meidän täytyisi tässä maassa saada liikkeelle kansantaloudellisia prosesseja, joissa raha toimisi katalyyttinä, ja sitä varten maahan tarvitaan lisää rahaa kansantalouden käyttöön.

Suljen pois ulkomaisen velkaantumisen jatkoon tässä elvytysprosessissa sen takia, että ulkomaisen velkaantumisen myötä maasta poistuu jo tuotannontekijätuloja korkojen muodos-

sa sillä tahdilla, että maamme kansantalouden tulevaisuus vaarantuu niiden prosessien seurauksena.

Tämän takia meille ei jää muuta vaihtoehtoa kuin kotimaisin voimin panna kansantalous käyntiin. Siinä mielessä kotimaiset velat ja saatavat ovat nollasummapeliä. Ei ole erityisen suuri ongelma, että meillä velkaannutaan kotimaassa joillekin, koska tuotannontekijätulot korkoina kuitenkin ovat sitten kotimaisiin tarkoituksiin ja sillä tavalla pitävät mahdollisesti kansantaloutta käynnissä ja raha säilyttää tämän katalyyttiluonteensa. Mitään katalyyttiluonneta rahalla ei ole, jos turvaudumme ulkomaiseen syömävelkaan.

Tässä tilanteessa kansantaloudessa hallitus johtaa eduskuntaa ja kansalaisia harhaan omalla talouspolitiikallaan antamalla kuvan siitä, että sillä on jonkinlainen finanssi- ja rahapolitiikka, joka täyttäisi niitä toiveita joita kansalaiset sille asettavat.

Jos lähdemme liikkeelle talouspolitiikan perusteista, niin rahapolitiikassa hallitus on naulannut kiinni kolme periaatetta: Valuuttakurssi on muuttumaton. Meillä pyritään alhaiseen inflatioon, jossa tavoitteena tuntuu olevan nolla. Sen lisäksi rahapolitiikassa pitäisi täyttyä ns. Emu-kriteereiden, jotka on hyväksytty Euroopan rahaunionin perustaksi ja jotka viime vaiheessa tulevat voimaan vuonna 1999 EY-maissa, mutta jotka meillä ovat jo Suomessa tällä hetkellä voimassa hallituksen pääministerin ilmoituksen mukaan.

Eli kun meillä on naulattu kiinni nämä kolme periaatetta, kolme perusaksiomaa, kaikki muut talouden perusteet voidaan johtaa näistä kolmesta perusteesta. Tämä pitää silloin sisällään sen, että korot saavat meillä vapaasti olla korkealla. Tosiasiallisesti tähän talouspolitiikkaan, jossa on lyöty kiinni nämä kolme perusaksiomaa, kuuluu se, että korot ovat korkealla. Itse asiassa niiden kuuluukin olla korkealla.

Pääministeri Aho myönsi viime viikonvaihteessa, että korkoja ei näköpiirissä olevana aikana ole mahdollista saada alas. Tämä oli mielestäni rehellinen vastaus tähän. Todellakaan korkoja ei voida näiden rahapolitiittisten kriteereiden täytyessä saada alas, kun ottaa huomioon missä kunnossa Suomen kansantalous on. Tuontirahan hintaa Suomessa ei voida saada alle 12 prosenttiin. Se merkitsee sitä, että rahaa otetaan ja annetaan lainaksi Suomessa alhaisintaan 15 prosentin korolla.

Ennen Ranskan EY-äänestystä mitään mahdollisuuksia päästä edes 15 prosentin korkota-

soon ei ole olemassa. Tässä mielessä aina tulee uusia Ranskan EY-äänestyksiä, joiden perusteella korot ovat korkealla. Tässä mielessä hallitus on pohjannut korkojen alentamisvaatimuksen, mikä on hallitusohjelmaan kirjattu, täysin vääriin perusteisiin. Hallituksen talouspoliittinen ohjelma ei tältä osin toimi eikä voi toimia. Hallituksen pyrkimykset korkotason alentamiseen ovat vähintäänkin epäuskottavia, käytännössä toivottomia.

Toinen kysymys joka samaan asiaan liittyy, on myös se, että työttömyys on tässä talouspolitiikassa se, mikä joustaa ja joustaa ylöspäin. Eli tosiasiallisesti tähän talouspolitiikkaan kuuluu korkea työttömyys. Samalla tavalla kuin korot ovat korkealla, työttömyys on korkealla. Hallituksen millään toimenpiteillä ei tosiasiallisesti pyritä edes alentamaan työttömyyttä, koska se kuuluu tähän talouspolitiikkaan. Tämän takia mielestäni hallitus syyllistyy hyvin arveluttavaan harhaanjohtamiseen, kun se puhuu sanoissa työttömyyden alentamisen puolesta, mutta ei tosiasiallisesti halua työttömyyden alenevan sen takia, että se on hyväksynyt sellaisen rahapolitiikan, johon kuuluu korkea työttömyys.

Tämä asiantila mielestäni ei yhteiskunnassa vielä ole saanut riittävästi huomiota osakseen. Hallitus haluaakin korkeaa työttömyyttä. Mielestäni korkea työttömyys joka johtaa pahoinvointivaltioon, on isänmaan edun vastainen asia, ja tässä mielessä hallitus ei ole isänmaan asialla. Hallitus toteuttaa politiikkaa, joka seurauksena isänmaamme ja hyvinvointivaltio ovat vaarassa.

On monia toimenpiteitä, jotka voitaisiin ottaa maassa käyttöön liittyen rahapolitiikkaan ja jotka joudutaan kenties ottamaan käyttöön siinä vaiheessa, että tulee vielä sellainen viikonloppu, jolloin hallitus ei tiedä, mitä pitää tehdä. Eli korkosääntelyyn saattaa liittyä lähdeveroisten talletustilien korkokatto, peruskoron alentaminen, talletusten turvauskaton säätäminen pankkitalletuksille EY:n malliin sillä tavalla, että vain 80 000 markan talletukset turvataisiin. Myös pankkien päästäminen konkurssiin kuuluu tähän listaan, jota mielestäni täytyy edelleen harkita Suomen kansantalouden tervehdyttämistoimenpiteiden joukossa.

Nämä ovat toimenpiteitä, jotka saattavat tulla vastaan, halusipa hallitus sitä tai ei jonain syksyisenä viikonloppuna, koska tämän hallituksen politiikka ei ole uskottavaa edes niissä tavoitteissa, joita se on ilmoittanut tavoitteekseen silloin, kun on jo jouduttu myöntämään, että korkoja ei edes haluta alas eikä voida saada

alas. Seuraavana joudutaan ilmoittamaan, että työttömyyttä ei edes haluta alas, koska se liittyy tähän politiikkaan.

Arvoisa puhemies! Näen tämän talouspoliittisen tilanteen hyvin ongelmalliseksi enkä näe mahdollisuuksia, että Suomen pikainen EY-jäsenyys voitaisiin yhdistää niihin muutosvaatimuksiin, joita talouspolitiikalle tällä hetkellä asetetaan. Minä haastan sosialidemokraatit keskustelemaan nimenomaisesti tästä asiasta. Eli oletteko todella varmoja siitä, kun vaaditte talouspolitiikkaan muutosta, että voitte yhdistää nämä muutosvaatimukset Suomen nopean EY-jäsenyyden kanssa?

Olen ollut esimerkiksi ed. Louekosken kanssa samoissa tilaisuuksissa, joissa hän on vaatinut Suomea noudattamaan näitä Emu-kriteereitä. Jos Emu-kriteereitä noudatetaan, hallituksen talouspolitiikalle ei ole vaihtoehtoja. Tältä osin siis mielestäni sosialidemokraatit ovat syyllistyneet jonkin verran populismiin. Näissä kysymyksissä on esitetty sellaisia vaihtoehtoja, jotka ovat ristiriidassa sosialidemokraattien EY-tavoitteen kanssa. Minusta on aivan hyväksyttävää, että pyritään EY:hyn. En minä sitä tavoiteta moiti, koska perustuu vapaaseen harkintaan, että tällainen päätös on tehty. Mutta siltä osin minä moitin, että se asettaa tiettyjä rajoituksia sille, mitä voidaan vaatia. Mielestäni sosialidemokraatit ovat ylittäneet vaatimuksillaan ne rajat, joita EY:n jäsenhakemuksen uskottavuus heidän esittämälleen pitää sisällään. Tältä osin siis varoittaisin populismista sitä tilannetta varten, että jonain syksyisenä viikonloppuna voi tulla tilanne, jossa te huomaatte olevanne hallituksessa ja teidän täytyy ruveta harjoittamaan uudenlaista politiikkaa joka on joko samanlaista kuin tämän hallituksen politiikka, tai sitten EY:n jäsenhakemuksen nopea eteenpäinmeno ei ole mahdollista.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Seppänen puhui rakennustuotannon elvyttävästä voimasta. Minä olen henkilökohtaisesti sitä mieltä, että meillä rakennustuotannosta, asuntotuotannosta, ei löydy veturia pitkään aikaan maan taloudelle, koska meillä alkavat paikat olla asuntoja täynnä, siis tavaraa täynnä tietyllä tavalla. Ne eivät mene kaupaksi, ja se ei ole järkevää politiikkaa.

Minä kuuntelin hyvin tarkkaan ed. Seppäsen puhetta. Hän antoi yhdessä vaiheessa niin kuin entinen likka ymmärtää, että hän kannattaisi jotain tiettyä hokuspokkus-konstia, niin kuin

sanotaan, kotimaisilla rahamarkkinoilla. Siitä on viime aikoina ollut puhetta. Hän ei kuitenkaan tapansa mukaan edennyt niin pitkälle. Ehkä hän katsoi, että poliittisesti ei ole aika vielä kypsä yhtyä näkemykseen, joka edellyttää setelikannan eli likvidin lisäämistä Suomen rahamarkkinoilla suomalaisilla seteleillä, joka on se viimeinen konsti. Se on tietysti riskialtis, mutta varmasti toimii, niin kuin aikaisemmin jo viime helmikuussa täällä lausuin. Sain silloin hullun nimen. Hullujen seuraan ei taida vieläkään tästä eduskuntasalista löytyä ketään muuta, Seppästä odotin, hän on kyllä tarpeeksi räväkkä sanoamaan. Ymmärrän sitäkin, jos hän ei sano näin. Uskon, että hän ajatteli tätä asiaa vihjaillessaan tähän suuntaan.

Minä olen sitä mieltä, että korkotason lasku ei auta meitä enää nopeaan nousuun, vaikka meillä korot laskisivat 8 prosenttiin, koska meidän soppakattilamme on tässä vaiheessa kuivunut ja sinne tarvitaan vettä ja hiljaisella tulella kiehumista, toisin sanoen setelirahaa. Se laskee tiettyä osalta myöskin korkoja. Kysynnän ja tarjonnan laki määrää sen tältä osin, emmekä ole niistä kasinosijoittajista niin riippuvaisia ja siitä markkinarahasta, mutta yksinomaan korkojen lasku ei meitä auta. Tarvitaan riihikuivaa rahaa markkinoilla, niin surkeata Venäjän mallia kun se saattaa ollakin, mutta Venäjällä on 700 prosenttia inflaatio, meillä vain 2,5. Meillä on tavaraa hyllyt täynnä, Venäjällä tyhjä.

Ed. S a a s t a m o i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka olisikin jo kiva päästä kokeilemaan näitä uusia kauniita äänestyslaitteita, sikäli kuin tänä iltana pääsemme niitä kokeilemaan, niin en malta olla vastaamatta ed. Seppäselä. Hän on itse jotakuta muistaakseni muistuttanut siitä, että puhumme pankki-valtuusmiesten kertomuksesta. Ed. Seppänen osoitti minun mielestäni äskeisessä puheenvuorossaan uskomatonta epäloogisuutta. Hän väittää mustaa valkoiseksi tai valkoista mustaksi, siinä kohti nimittäin, kun väitti, että hallitus haluaa työttömyyttä. Minä en käsitä, mitä ihmehen hyötystä hallitukselle olisi siitä, että ihmisillä ja kansalla menee huonosti. Tämä minun mielestäni oli kyllä niin uskomaton väite, että ei ihan äsken ole kuultu.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus haluaa työttömyyttä siltä osin, että se kuuluu hallituksen politiikkaan. Hallitus on lyönyt kiinni sellaisia periaatteita,

joiden mukaan työttömyyttä saa syntyä ja työttömyyttä ei pyritä torjumaan. Tältä osin sen hallituksen politiikan samanlainen keskeinen sisältö kuin se, että korot saavat olla korkeita. Hallituksen politiikkaan kuuluvat korkeat korot ja työttömyys, ja se johtuu niistä perusaksioomista, joista voidaan johtaa nämä johtopäätökset: kaikki muutkin hallituksen talouspoliittiset perusteet.

Mitä tulee ed. Aittoniemen täällä käyttämään puheenvuoroon, niin kyllä minä vähän sitä tapailin, mitä hän tässä esitti esittäessään, että rahaa pitäisi käyttää katalyytin tavoin kansantaloudessa, siis sillä tavalla, että se itse toimintoihin osallistumatta pitäisi niitä toimintoja käynnissä. Tässä on tietenkin ongelmia, jos ihan rehellisesti ja avoimesti puhutaan. Meillä on mahdollisuus setelirahoitukseen, kunnes EY kieltää sen vuodesta 94 lähtien. Eli se on vielä sallittua ja laillista. Mutta tietysti inflaation vaatiminen on aivan hirveän ongelmallista. Mielestäni inflaatiota pitäisi tehdä mutta ei vaatia eikä hintojen nousua pidä vaatia, vaan hintojen nousua pitää pyrkiä estämään. Mutta tietyn talouspolitiikan seurauksena hinnat saattavat nousta sellaisilla aloilla, missä kysyntää tulee niin paljon, että sen alan tuotteista ollaan enemmän valmiita maksamaan. Olen sitä mieltä, että tämän 5 prosentinkin inflaatio on kansantaloudelle hyväksi, olen ollut sitä mieltä jo pitkähkön ajan, mutta että vaatia inflaatiota, se on ongelma. Minä kannattaisin saksalaista menetelmää, että tehdään eikä puhuta niin paljon. Saksassa pannaan seteliä liikenteeseen. Tavoite oli lisätä 5,5 prosenttia ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

P u h u j a : ... ja on lisätty 9.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En voi olla kommentoimatta, mitä ed. Aittoniemi totesi korkokannan alentamisesta sanoen, ettei tällä olisi vaikutusta talouteen. On ilmeisesti todennäköistä, ettei se kovinkaan paljon investointeihin vaikuttaisi, koska korkeasuhdanteen aikana investoitiin liikaa, niin kuin tuossa mietinnössä todetaan, ja meillä on tänä päivänä erittäin paljon ylikapasiteettia. Se pitää paikkansa. Mutta ongelma tänä päivänä on myöskin alhainen kotimainen kysyntä, ja tämä johtuu osittain siitä, että kotitalouksien

käytettävissä oleva raha on liian pieni. Jos korkokanta laskee ja saadaan alenemaan, niin tietysti käytettävissä oleva raha lisääntyy, kasvaa, ja silloin myöskin kulutus kasvaa, eli sillä olisi kyllä piristävä vaikutus. Mitä tulee velkasiin yrityksiin, niin totta kai näiden asema selvästi paranisi.

Inflaatiosta sanoisin, että kyllä se on oikeastaan talouden suurin vihollinen siinä mielessä, että inflaatio syö kilpailukykyä. Me olemme menettäneet 1980-luvulla kilpailukykyä. Nyt ankaralla talouspolitiikalla, joka tosin ottaa kiipeätä, me yritämme saada kilpailukykyä takaisin.

Korkokantaan on, niin kuin ed. Seppänen sanoi, mahdotonta puuttua niin kauan kuin pääomaverotus on sellainen kuin se on Suomessa ja niin kauan kuin kansainvälinen korkokanta on sitä luokkaa, mitä se tällä hetkellä on. Ilmeisesti jokainen tietää, mikä on se ainoa keino päästä alhaisempaan korkoon.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kallis sanoi puheenvuorossaan, että talouspolitiikan yhtenä ongelmana on se, että kotitalouksilla ei ole rahaa. Näin varmasti on. Mutta miksi te sitten hallituksessa hyväksytte esimerkiksi raippaveron, jonka tuotto sinänsä on ihan mitätön siihen velkamäärään nähden, mitä hallitus joutuu ottamaan. (Ed. Kallis: Se poistetaan!) — Ei kaikkea. — Eli veropolitiikan keinoilla voidaan vaikuttaa paljon paremmin kulutuskysyntään ja kotitalouksien ostovoimaan kuin esimerkiksi vasemmiston ja ed. Seppäsen puolueen ohjelmalla eli palkkojen korottamisella, joka puolestaan taas vaikuttaa yritysten toimintamahdollisuuksiin nostamalla työvoimakustannuksia.

Ed. Seppäsen puheessa sinänsä aika loogisesti käsiteltiin rahapolitiikan vaikutusta talouspolitiisiin linjalaintoihin. Osittain työttömyys tietenkin johtuu siitä. Mutta hallituksella olisi kyllä ollut mahdollisuus valita toinenkin tie. Ei näin korkean työttömyyden kautta taloutta välttämättä olisi tarvinnut eurokuntoon ajaa, vaan siihen olisi muullakin konstilla päästy. Professori Ahtialan analyysi kesällä hallituksen valitsemasta politiikasta oli sinänsä ihan oikea.

Ed. Seppäsen samassa puheenvuorossaan hyvin loogisesti osoitti ne kriittiset, kipeät koh-

dat, jotka SDP:n politiikassa tällä hetkellä on ja jotka vain korostuvat syksyn myötä, kunhan talouspoliittinen keskustelu käynnistyy.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En halua tätä keskustelua jatkaa ja pitkittää omalta osaltani, mutta totean ed. Kallikselle, että ei korkojen laskeminen lisää rahaa markkinoille. Päinvastoin kasinosijoittajien rahat menevät muihin tarkoituksiin, kun korkotaso laskee. Liikkeellä olevan rahan määrä Suomessa saattaa entisestään vähentyä. Se on terve suuntaus, mutta se ei auta siinä vaiheessa, kun kattila on kuivunut pohjaan saakka. Sinne on lisättävä vettä ja kiehuteltava. Mielestäni tämä on hyvä vertaus. Minä toistuvasti sitä toistan.

Mitä tulee inflaatioon, niin se on aina ollut velkaisen ystävä. Se on aina omalta osaltaan kuolettanut velkaa. Kun Holkerin ja tämän hallituksen aikana ihmiset ja yritykset velkaantuivat kaksinkertaisesti, niin nyt tarvittaisiin velkaisen ystävää. Nyt se pidetään kokonaan poissa 2,5 prosenttiin inflaatiolla. Kun velkojen korot alkavat pahimmillaan pyöriä 20 prosentissa, niin tämä on se asia, joka edellyttää sitä, että korkoja pitäisi saada rahan kysynnän ja tarjonnan suhdetta muuttamalla jonkun verran alaspäin ja inflaatiota liikkeelle, aivan kuten ed. Seppäsenkin sanoi, 5 ja sanoisin ehkä 6:kin prosenttia, jolloin suunnattomassa hädässä olevat velalliset saisivat edes jonkun verran toivoa. Ja reaalkorko, joka on korkojen ja inflaation välinen suhde, muuttuisi sillä tavalla, että sijoittajat pakotettaisiin sijoittamaan investointeihin ja sen kautta saataisiin myös omalta osaltaan tuotantoa liikkeelle.

Ed. Ranta: Arvoisa puhemies! Ed. Seppäsen varsinaisen puheenvuoron loppunousun jälkeen pyrin suuntaamaan huomiota päiväjärjestyksen asiakohtaan n:o 2. Sitä paitsi tämä asia kaipaa valaistusta.

Talousvaliokunnan mietinnössä kiinnitetään päähuomio taloudellisen tilanteen jyrkkään heikkenemiseen, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin haltuunottoon, pankkitoiminnan säännöksiin, hallinnon järjestämiseen sekä harjoitettavaan rahapolitiikkaan nykyisessä kansainvälistyvässä tilanteessa. Entistä ajankohtaisempia asioita kaikki juuri nyt.

Eduskunnan pankkivaltuusmiehet joutuvat tehtävässään lain mukaan noudattamaan Suomen Pankin ohjesäännön määräystä, jonka mu-

kaan "Suomen Pankin tehtävänä on Suomen rahalaitoksen pitäminen vakavalla ja turvallisella kannalla", sekä edelleen eduskunnan pankkivaltuutettujen johtosääntöä, jossa säädetään, että "pankkivaltuutetun tulee kaikessa toiminnassaan niin menetellä, että Suomen raha säilyttää laissa säädetyn arvonsa". Siis kyseessä ovat eduskunnan pankkivaltuutusmiehille asettamat velvoitteet. Pankkivaltuutetun toiminnalle siis asetetaan ankarat yleisen edun toteutumiseen liittyvät velvoitteet. Rahan arvoon sekä rahalaitoksen vakauteen ja turvallisuuteen vaikuttavat tekijät ovat kuitenkin valtaosaltaan muussa yhteiskunta- ja talouselämässä.

Hallituksen harjoittama finanssi- ja talouspolitiikka, pankkien liiketoiminta ja kasvavassa määrin kansainväliset markkinapohjaiset valuuttaliikkeet vaikuttavat korkokantaamme ja rahan arvoomme sekä taloudellisten järjestelmien toimintakykyyn. Ns. markkinavoimat ovat saaneet viime vuosien aikana entistä väkemmän otteen ja vaikutuksen talous- ja rahapolitiikkaan. Tietoliikenteen ja kaupankäynnin maailman laajuinen elektronisoituminen ja kaupankäynnin esteiden höltyminen ovat tekemässä koko maailmasta markkinavoiimien taistelukentän, jolla taloudellisten suurvaltojen dominanssipyrkimysten lisäksi pääomaliikkeiden tavoitteet määräytyvät ylikansallisten teknosysteemien ja sijoittajien taloudellisten etujen pohjalta. Kansalliset tavoiteasettelut ja eettiset päämäärät huuhtoutuvat helposti näihin syövereihin.

Vuosi 1991 muodostikin myös Suomen Pankin toiminnan kannalta poikkeuksellisen hankalan vaiheen. Taloudellinen lama syveni, suurvaltasuhteet muuttuivat, Länsi-Euroopan ostovoimaa heikensi Persianlahden sota ja Itä-Euroopan tuhojen korjaaminen, vientimme Neuvostoliittoon romahti, ja kotimaassa kansallinen aselempi kärjistyi sekä hallituksen toimintaan kohdistuva epävarmuus ja epäluottamus syveni. Vuoden 1991 aikana kaventunut toimintakenttä, heikentynyt yleistalous ja vuoden lopussa ehtynyt valuuttavarantomme romahdutti mahdollisuutemme markkinavoiimien ohjaamiseen. Voimavarat vakaan raha- ja valuuttapolitiikan harjoittamiseen eivät enää yksinkertaisesti riittäneet vahventuneiden markkinavoiimien pakottaessa Suomen alentamaan markkansa, työn tulosten, arvoa 14.11.91. Häiriöt ja epäsuhta ovat edelleen jatkuneet. Keskuspankkipolitiikan harjoittamisen kannalta onkin ollut välttämätöntä vahvistaa toimintapohjaa kehittämällä yhteistyötä Euroopan keskuspankkien kanssa.

Rahajärjestelmäämme uhannut horjunta johti syksyllä 91 Suomen Pankin poikkeuksellisiin toimiin. 1980-luvun loppupuolen pankkien harjoittama aggressiivinen markkinaosuuskamppailu, suuria riskejä sisältänyt sijoitustoiminta, utopistiset kansainvälistymispyrkimykset sekä pankkimaailman yhteydessä toimivien finanssi- ja teollisuusryhmittymien keskinäinen kamppailu omistuksesta aiheuttivat rajun ulkomaisen velkaantumisen, uhan vakavaraisuudelle ja toiminnan kannattavuudelle. Taloudellinen lama syvensi ongelmia.

Tilanne kulminoitui Suomen Pankin ottaessa Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin hallintansa. Tässä tilanteessa Suomen Pankki on joutunut toimimaan pakon edessä. Konkurssitilanne olisi aiheuttanut rahamarkkinointemme vakavan häiriön, ehkä osittaisen romahtamisen, ja olisi aiheuttanut ulkomaisten vaikutusten lisäksi suunnattomia ongelmia tallettajille ja velallisille. SKOPin konkurssi olisi merkinnyt tallettajien varojen menetyksiä sekä pakkohuuto-kauppojen aallon läpi maan niin asuntojen kuin yritystenkin osalta. Tämä puolestaan olisi halvaannuttanut entisestään yritystoimintaa, lisännyt sietämättömän korkeaa työttömyyyttämme ja aiheuttanut mittaamattomia inhimillisiä kärsimyksiä.

Nyt edelleen jatkuvassa tilanteessa ja kriisien laajennuttua olemme jatkuvasti saman pakon edessä. Suomen Pankin ja yleensä yhteiskunnan keinoja on myös tältä osin jouduttu lisäämään antamalla pääomatukea sekä perustamalla valtion vakuusrahasto.

Valtion vakuusrahaston perustamista tänä keväänä on pidettävä välttämättömänä ja oikeana ratkaisuna. Vakuusrahaston myöhäinen perustaminen aiheutti sen, että Suomen Pankki joutui uhkaavan äkillisen rahamarkkinahäiriötilanteen johdosta vakuusrahastolle nyt kuuluvaa tehtävää. Se aiheutti Suomen Pankille tappiot, jotka sen kannettavaksi eivät kuuluisi. Tämä heikentää Suomen Pankin toimintakykyä tilanteessa, jossa sen asemaa olisi pitänyt toimintakyvyltään pikemminkin vahvistaa.

Pankkivaltuutusmiesten toimiessa valtion vakuusrahaston hallintoneuvostona ja Suomen Pankin johtokunnan jäsenen toimiessa vakuusrahaston johtokunnassa, vakuusrahasto toimii tosiasiallisesti Suomen Pankin yhteydessä. Tämän kokonaisuuden toimintaa ja informaatiojärjestelmää parantaisi olennaisesti pankkitarkastuksen toiminnallisen aseman järjestäminen myös Suomen Pankin yhteyteen. Pankkitarkas-

tus tarvitsee nyt heti lisää voimaa. Muuten rahajärjestelmämme korjaaminen yhteiskunnan lähtökohdista ei voi toteutua emmekä riittävästi pysty huolehtimaan kansallisista intresseistämme. Tässä suhteessa en voi yhtyä ed. Ukkolan kantaan. Mielestäni yhteiskunnan vaikutuksen pirstominen vain heikentäisi yhteiskunnan vaikutusmahdollisuuksia. Muitten intressi vaikutaisi tällöin enemmän.

Pankki- ja rahoitussektorin osalta on myös ryhdyttävä ankariin toimiin. Pelkkä tukipaketin käyttö johtaa vain korttitalon pönkittämiseen. Nyt on puututtava rakenteisiin. Vakavaraisuuden heikkeneminen tukitoimista huolimatta vaarantaisi vuosikausiksi talouden elpymisen sekä välttämättömän elinkeino- ja tuotantotoiminnan rakenteellisen uusiutumisen ja tyrehdyttäisi lopullisesti kotimaisen kysynnän kohenemisen. Pahimmissa pankkien vakausongelmissa edessä saattaisi olla konkurssiuhkia ja paniikkireaktioita kaikkine vaikeine seurauksineen. Pankkeja on kerta kaikkiaan uudistettava. Riskirajoitussäännöksiä ja pääomavaatimuksia on muutettava nykyistä tiukemmiksi. Talletusvakuusjärjestelmän suoja on rajoitettava ja kontribuutioperiaatteet uudistettava. Ottolainauksen korkoja on pystyttävä alentamaan, jolloin myös peruskorjajärjestelmää voidaan uudistaa.

Päätävissä asemassa olevien vastuuuehtoja on selkiinnyttävä, ja valtion vakuusrahaston on asetettava selvät ehdot vakuuksien antamiselle. Yhteiskunnan nyt tukissa voimakkaasti pankkijärjestelmää pankkien on puolestaan tuettava yksityisiä kansalaisia ja yrityksiä. Lainaehtoihin tarvitaan joustavuutta.

Arvoisa puhemies! En voi uskoa rahataloudessa markkinavoimien oikeaan toimintaan enkä aina edes vilpittömyyteen. Se on nyt voitu yhteisesti katkerin mielin todeta. Markkinavoimien kasvavaa kansainvälistä dominanssia voidaan vähentää lisäämällä kansallisvaltioiden toimielinten ja finanssipolitiikan keskinäistä yhteistoimintaa. Euroopan rahajärjestelmän yhteistoiminta on erityisesti heikkojen valuuttojen ja ohuiden rahavirtojen maiden etu. Suomella on syytä yhteistyöhön.

Me emme voi pärjätä makeilemalla markkinavoimille korkeilla koroilla, mihin me nyt olemme valittavasti ajautuneet. Korkea korko säilyttää kyllä vähäisen valuuttavarantomme, mutta se lamaannuttaa yhteiskuntamme uudistamisen ja kehittämisen. Tuotantorakenteemme rappeutuminen ja infrastruktuurimme heikkeneminen vie voimat maksukyvyltämme ja romah-

duuttaa toimeentulomme. Me tarvitsemme investointeja, kansainvälistä pääomaa ja kilpailukykyistä vientiä. Me tarvitsemme vakaata raha- ja yhteiskuntapolitiikkaa sekä vakaata ja oikeudenmukaista yhteiskuntaa. Hetkellinen markkinavoimien uskottelu ja houkuttelu tempuin ei pitkän päälle tuota tulosta, ei ainakaan meille itsellemme. Nyt tarvitaan siis vakauttavaa finanssi- ja tulopolitiikkaa, vakaata rahapolitiikkaa sekä selkeitä kansallisia toimenpiteitä eri elinkeinojemme kehittämiseksi, energiapolitiikan ongelmien ratkaisemiseksi, taloudellisen vaikutusalueemme laajentamiseksi ja oikeudenmukaisen yhteiskuntapolitiikan toteuttamiseksi.

Arvoisa puhemies! Ed. Tuomioja on tehnyt pensilausmaesityksen. Tänään kuulin mm. kello 17:n uutisissa, että Suomen Säästöpankin vastavalittu uusi pääjohtaja arvelee, että Suomen Säästöpankki voisi olla kannattava pitkällä tähtäimellä, voittoa tuottava ehkä viiden vuoden kuluttua tai vieläpä myöhemmin. Se on varsin pitkä aika. Siten on selvää, että nyt yhteiskunnan, mikäli lisäpanostukseen joudutaan, niin kuin arvioitavissa on, on mentävä mukaan omistajaksi, on mentävä myös pankkijärjestelmän sisään tekemään päätöksiä. Toisaalta on täysin selvää, että pankkijärjestelmän rakenne ei voi säilyä eikä se voi pärjätä nykyisellään eivätkä tukitoimet voi eivätkä saa olla ankkurina välttämättömälle uudistustoiminnalle.

Näillä perusteilla, arvoisa puhemies, kannatan ed. Tuomiojan lausumaehdotusta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ranta sanoi puheessaan, että kun veronmaksajat tukevat pankkeja, niin pankkien on tuettava velkaisia kotitalouksia ja velkaisia yrityksiä. Millä tämä taataan, ed. Ranta? Sen jälkeen kun hallitus antoi tämän kahdeksan kohdan ohjelman, pankeista on tullut entistä pirullisempia. Anteeksi, puhemies, tämä sana, mutta kaikki ne tiedot, mitä yksittäisen kansanedustajan korviin vaikeuksissa olevilta yrityksiltä ja vaikeuksissa olevilta yksityisiltä tulee, kertovat, että pankeista on tämänkesäisen päätöksen jälkeen tullut entistä häikäilemättömpiä.

Ed. Ranta sanoi myös, että pankkeja on tuettava ja että pankkien tuen vastineeksi on valtion mentävä omistajaksi. Varmasti näin SDP

ajattelleekin. Tämähän toteuttaisi jo vuoden 75 Ulf Sundqvistin pankkien sosialisointiohjelman täydellisesti. Pankeille ei pidä antaa enää yhtään penniä lisää. On hyväksyttävä se, mitä ed. Sepänen on sanonut, että jotkut pankit menevät tässä rytäkässä konkurssiin. Menkööt, kun pienet säästöt ja pienten säästäjien asema turvataan. Sen sijaan vastineeksi on otettava pankeilta omaisuutta valtiolle. Se on sitä oikeaa politiikkaa eikä se, että sosialisoidaan kierron kautta pankkeja. Pankeilta on otettava maata ja maita ja osakkeita ja mitä siellä nyt on, mistä ottaa, jos nyt on enää, mistä ottaa, elleivät nekin ole hävinneet taivaan tuuliin.

Ed. R a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Silloin kun valtio tukee pankkijärjestelmää, myös vakuusrahaston kautta on mahdollisuus asettaa ehtoja myönnettylle tuelle. Silloin on täysin selvää, että esimerkiksi vakuusarvoja, vakuusvaatimuksia ei saa muuttaa, jonka mm. pankkitarkastusviraston pääjohtaja Aranko on tuonut hyvin voimakkaasti pankkivaltuusmiesten toivomuksesta viime päivinä esille. On lähdettävä myös siitä, että korkoja on voitava pääomittaa, ja siitä, että maksuaikatauluja, maksujärjestelyjä on voitava muuttaa. Nämä ovat selviä ehtoja, joilla tähdätään yksittäisen ihmisen, yksittäisten yritysten aseman helpottamiseen.

Silloin kun omistus merkitsee päätäntävaltaa — sehän on yleinen järjestys tässä yhteiskunnassa — sen on koskettava myös valtion oikeutta. Kun valtio laittaa varoja pankkijärjestelmään, valtion on saatava myös päätösvaltaa.

Ed. L i n n a i n m a a : Arvoisa puhemies! Pankkivaltuusmiesten kertomus on menneen vuoden analysointia. Toisinaan tällainen taaksepäin katselu tuntuu turhalta, jopa jälkiviisaalta. Nyt käsitellyssä oleva kertomus on kuitenkin poikkeuksellisen mielenkiintoinen. Se antaa mahdollisuuden tarkastella yhteenvedonmaisesti talouspoliittista kehitystä, syitä ja seurauksia. Se auttaa ymmärtämään, miksi olemme tänään syvällä lamassa. Syiden, seurausten ja tämän päivän tilanteen ymmärtäminen auttaa meitä myös linjaamaan tulevaa. Se on mielestäni tärkeää. Siksi pankkivaltuusmiesten kertomukseen kannattaa paneutua tavanomaista vakavammin.

1980-luvun loppupuoli oli talouden ylikuumentumisen aikaa. Luulimme nousevamme vahvoista rakennusaineista itse rakentamaamme ylämä-

keä ja loistavaa tulevaisuutta kohti. Uskoimme, että taloudellinen kehitys ja sen jatko olivat oman erinomaisuutemme ansiosta turvattuja sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Yhteistä hyvää tuntui olevan jaettavaksi runsaalla kädellä. Kuva osoittautui harhaksi. Kangastusta seurasi jyrkkäkin jyrkempi alamäki. Sen pohjalta nousu ei ole helppoa.

Vuosi 91 oli synkkä vuosi. Suhdannekäänne oli jyrkempi kuin muissa läntisissä teollisuusmaissa: Neuvostoliiton-kaupparamme romahti, länsivientimme vaikeutui, ja maassamme harjoitettu pitkän aikavälin talouspolitiikka, joka oli suunnannut voimavaramme suljetulle sektorille, oli tullut tiensä päähän. Ongelmiamme syvensi se, että vuosi oli vaalivuosi. Valitettavasti vaalikuviot näyttävät aina vaikuttavan niin, että silloin aikaa kuluu asioiden hoidon kannalta kuukausikaupalla hiljaiseloon ja odotteluun. Näin tapahtui myös viime vuonna, vaikka kaikki jo tiesimme taloudellisen tilanteen vakavuuden edellyttävän nopeita toimenpiteitä ja ratkaisuja.

Kansan ilmaistua tahtonsa ja poliittisten kuvioiden ratkettua uusi hallitus ryhtyi ripeästi toimiin. Se ilmaisi tähtäävänsä vakaan markan talouspolitiikkaan ja antoi eduskunnalle jo toukokuussa talouspoliittisen tiedonannon sekä julkisti teollisuudelle suunnatun laajan seitsenkoh-taisen tukipaketin. Rahoitusmarkkinat rauhoittuivat. Uudet ongelmat olivat kuitenkin jo ovelta. Ruotsin kruunu kytkettiin ecuun. Suomelta odotettiin vastaavaa ilmoitusta ja samanaikaisesti käytiin spekulointia vihonviimeisellä devalvaatiolla. Kesäkuun alussa eduskunta hyväksyikin markan ecukytkennän aikaisemmin omaksutun vakaan markan politiikan mukaisesti.

Hallitus työskenteli määrätietoisesti talouden tervehdyttämiseksi. Se esitti mm. vuoden 1992 tulo- ja menoarvioesityksessään valtiontalouden kuriin saattamista säästölakein avulla. Oppositio kuitenkin kritisoi säästölakeja voimakkaasti, ja tämä lisäsi yleistä epävarmuutta. Raha- ja valuuttamarkkinoiden epävarmuutta ja rauhattomuutta lisäsivät myös pitkään jatkuneet tulosopimusneuvottelut. Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen hyväksymä ns. Sorsan sovintoesitys kohtasi voimakasta vastustusta liittotasolla ja vesittyi lopulta olennaisilta osiltaan.

Markkinoilla esiintyi määrätietoista pyrkimystä alentaa markan arvoa, ja valitettavasti myös hallituksen sisältä kuului soraääni talouspolitiikan linjasta. Maa ajautui pakkodevalvaa-

tioon, josta vientiteollisuus hyötyi, mutta josta kotimarkkinoilla toimiva teollisuus, pk-sektori, ja myös julkinen sektori maksoivat ja maksavat vieläkin liian kovan hinnan.

Arvoisa puhemies! Pankkivaltuusmiesten kertomuksessa tuodaan selkeästi esiin yritysten vaikea taloudellinen asema. Keskitynkään seuraavassa tähän näkökulmaan, sillä yritysten konkurssilla on suora yhteys myös pankkien luottotappioihin, ja kuten ed. Jääskeläinen tänään aikaisemmin totesi, vauraus tulee työstä, ei rahan liikuttelusta.

Talouden taantuminen heikensi voimakkaasti yritysten kannattavuutta. Tuotannon määrä supistui noin 7 prosenttia. Työn tuottavuus parani vain vähän, vaikka yritykset vähensivät työvoimaansa nopeasti. Kysynnän supistuminen vaikeutti kustannusten nousun siirtämistä tuotteiden hintoihin. Tulorahoituksen heikentyminen, tuotantokapasiteetin käyttöasteen tuntuva aleneminen, suuri velkaantuneisuus ja korkeat korot supistivat investointeja. Yritykset vähensivät luotonottoaan, ja niiden velkakannan kasvusta suuri osa selittyy devalvaatiolla, joka lisäsi valuuttaluottojen markka-arvoa.

Kannattavuuden heikkeneminen ja devalvaation aiheuttamat lisälainahoitomenot ovat olleet monelle pienyritykselle liikaa. Viime vuonna jätettiin noin 6 800 konkurssihakemusta. Määrä lisääntyi 80 prosenttia vuodesta 1990. Useat Neuvostoliiton viennistä riippuvaiset teollisuusyritykset sekä monet rakennusalan ja palvelualojen yritykset joutuivat lopettamaan toimintansa.

Konkurssiin menneiden yritysten joukossa on vauhdikkaan kasvun vuosina löyhin perustein perustettuja yrityksiä, joilla ei ehkä normaalioloissakaan olisi ollut elinmahdollisuuksia. Mukana on kuitenkin myös todellisia yrittäjiä, tuottavia yrityksiä, esimerkiksi alihankintayrityksiä, jotka lama on kaatanut. Vakuudet kävivät riittämättömiksi, korot veivät liian suuren osan tuotosta, käyttöpääoma loppui ja mahdollisuudet joustavaan työsuhteeseen puuttuivat.

Konkurssilainsäädäntöä ollaan vihdoin uudistamassa yrityssaneerausten helpottamiseksi. Konkurssilainsäädännön uudistamista on eduskunnan eri kannanotoissa vaadittu jo 1970-luvulta lähtien. Valmistelun hitautta voi ihmetellä. Liian suuri määrä turhia kursseja on ehtinyt ja ehtii toteutua. Konkurssiaalto, joka todennäköisesti tulee tänä vuonna olemaan kokonaisuutena vielä viime vuotta vaikeampi, on Suomelle vakavampi asia kuin tänään vielä ylei-

sesti ymmärretään. Pkt-yritysten merkitys työllistäjänä on suuri ja kasvaa edelleen Euroopan yhdentyessä.

Konkurssiin joutuneilta yrittäjiltä on mennyt paitsi yritys usein myös koti ja omaisuus ja tätä kautta koko tulevaisuus. Elämisen pohja on pettänyt. Jäljellä ovat vain suuret velat. Mistä me teemme uudet yrittäjät, työllistäjät ja tuottajat heidän tilalleen? Ei ihmistä voi kouluttaa yrittäjäksi. Pelkkä koulutus, edes korkeakoulutasoinen, ei riitä. Valtion tarjoama tuki yrityksen aloittamiselle ei myöskään ole tae uusien menestyvien yritysten syntymiselle. Yrittäjyys asuu ihmisen sielussa. Riskinotto kykyiseksi yrittäjäksi synnyttään. Se ominaisuus joko ihmisessä on tai sitä ei ole. Sitä ei pysty tekemään eikä aikaansaamaan hallintopäätöksin.

Viimeistään nyt tulee eduskunnan, hallituksen ja lainvalmistelijoiden pysähtyä pohtimaan asenteita yrittäjyyttä kohtaan. Tajuavatko kaikki yrittäjyyden ja yritysten merkityksen yhteiskuntamme moottorina? Jos merkitys myönnetään, tulee jokaisen tahon antaa yrittäjyyden kannustamiseksi se panos, joka on heidän vallassaan. Se olisi parasta, mitä voimme tehdä työttömyyden vähentämiseksi ja talouskehityksen nousuun saattamiseksi.

Olen vakuuttunut, että yrittäjät ovat valmiita kiristämään vyötä ja tinkimään kaikesta mahdollisesta. He ovat valmiit tekemään työtä vuorotta ja pyrkivät viimeiseen asti turvaamaan työpaikan työntekijöilleen, joihin pienyrityksissä useimmiten muodostuu arvostava ja vastuullinen suhde. Tähän yrittäjät tarvitsevat kuitenkin näyn, vahvan uskon siihen, että yhteiskunta ymmärtää yrittäjyyden tarpeet, ja uskon siihen, että edessäpäin näkyy valoa.

Tätä uskoa pystytään luomaan yhteiskunnan toimesta laatimalla joustavaa, kannustavaa ja pitkäjänteistä lainsäädäntöä. Tähän ovat hyvät mahdollisuudet esimerkiksi nyt valmisteltavana olevassa yritysverotus uudistuksessa. Jos lainlaattia sitä vastoin käyttäytyy kuin pikkusieluinen byrokraatti ja säätää lakeja vedoten joihinkin omaisuuden tai toiminnan yleisperiaatteiden suhteen poikkeuksellisiin yrittäjiin tai yrityksiin, olemme hukassa. Lakeja ei tule laatia poikkeustapausten perusteella. Poikkeustapaukset hoidettakoon järjestykseen muilla keinoin.

Verotuksella tulee tukea yritysten mahdollisuutta pitkäjänteiseen suunnitteluun, mikä mahdollistaa sekä investoinnit että vakaan tulokehityksen. Lait eivät voi eivätkä saa ennakoimattomasti muuttua vuodesta toiseen. Yrityksissä tar-

vitaan uskoa päätösten pitävyyteen ja niissä tarvitaan työrauha.

On selvää, että yritykset tarvitsevat myös taloudellista tukea selvitäkseen tämänhetkisestä lamasta, esimerkkeinä suhdannelainat ja korkotuki sekä myös pankkijärjestelmän tukeminen. Yritysystävällistä politiikkaa ei kuitenkaan ole moninaisen tukiais- ja avustusviidakon luominen edes näin lama-aikaan. Se menetelmä johtaisi yhteiskunnan käyttämään sääntely- ja määräysvaltaan ja hävittäisi loputkin sinnikkäät yrittäjät. Todellista yritysystävällistä politiikkaa on luoda kannustava ja vapauksia antava ilmapiiri, joka tukee yrittäjyyttä ja sen syntymistä sekä antaa riittävät mahdollisuudet innovoivalle luovuudelle ja pitkäjänteiselle suunnittelulle.

Olen aikaisemmissa yhteyksissä kritisoinut työnantajien palkkasidonnaisia sosiaalikuluja, jotka ovat muodostuneet liian raskaiksi työvoimavaltaisille yrityksille. Tätä ongelmaa on yritetty helpottaa sekä tämän että aikaisempien hallitusten toimesta mm. alentamalla tilapäisesti TEL-vakuutusmaksuja. Pienikin helpotus on luonnollisesti otettu tyytyväisyydellä vastaan. Edestäkin poukkoilevalla TEL-maksulla ei kuitenkaan vaikuteta perusongelmiin vaan luodaan lisää epävarmuutta. Viime vuonna TEL-maksu oli 16,9 prosenttia, tänä vuonna 14,4, ensi vuonna todennäköisesti noin 16 prosenttia. Vastaavasti työttömyysvakuutusmaksu oli viime vuonna 1,4 prosenttia, mutta tänä vuonna jo 3,7 prosenttia, ja ensi vuotta koskeva arvio on 5,7 prosenttia. Eli se, mitä TEL-maksussa säästettiin, jouduttiin maksamaan työttömyysvakuutusmaksuna.

Ei ole mitään mieltä siinä, että vielä työpaikan tarjoavat työvoimavaltaiset yritykset tapetaan palkkaperusteisilla sosiaalikululla. Nykyään työnantajien maksamien työttömyysvakuutusmaksun, kansaneläkevakuutusmaksun ja sairausvakuutusmaksun määräytymisperusteet tulisi pikaisesti pohtia kokonaisuutena uudelleen ja saada aikaan pysyvät, suhdanneheilahtelutkin kestävätkin ratkaisut.

Erityisesti näinä vaikeina aikoina kannattaa miettiä, miten vahvistamme yrittäjien uskoa huomiseen. Sillä on heijastusvaikutuksensa jokaisen ihmisen elämään. Mahdollisuutemme taloudelliseen nousuun on ainoastaan siinä, että elinkeinoelämämme pyörät saadaan jälleen täyheisesti, työllistävästi ja tuottavasti pyörimään.

Eräänä esteenä pyörien pyörimiselle on korkeana pysytellyt korkotaso, joka on koetellut

sekä yritysten kannattavuutta että yksityisten ihmisten taloutta. Maassamme erityisen kohtalokkaaksi korkeat korot ovat käyneet taloudellisen laman aikana. Korkotason kannalta taloutemme vakavimmat ongelmat ovat vaihtotaseen vaje ja julkisen talouden alijäämä. Näiden rahoittamiseen tarvitsemme jatkuvasti ulkomaisista pääomaa. Krooninen pääomien ulkoa tuonti vaatii myös korkeita kotimaisia markkinakorkoja. Ainoastaan korkeiden korkojen avulla pystymme houkuttelemaan ulkomaisia valuuttoja maahan.

Korkeiden korkojen alentamiseksi on ehdotettu mm. inflaation kiihdyttämistä. Tämä olisi kuitenkin kohtalokasta kilpailukyvylllemme. On myös ehdotettu, että korot vain yksinkertaisesti määrättäisiin alemmaksi. Miten se olisi mahdollista, kun markka koetaan riskivaluutaksi ja korkea korko on seurausta taloutemme taudista? Jos markka ei tuottaisi sijoittajien mielestä riskinsä edestä, sijoittajat siirtäisivät rahansa muihin maihin. Riskin ja koron on oltava oikeassa suhteessa, muuten sekä kotimainen pääoma että valuutat pakenevat maasta.

Korko alenee vasta sitten, kun vaihtotaseemme alijäämä ja julkisen sektorin velkataakka supistuvat sekä luottamus Suomen talouteen ja markkaan elpyy. Se vaatii edelleen toimenpiteitä avoimen sektorin kilpailukyvyyn parantamiseksi ja julkisen talouden sopeuttamiseksi vallitseviin oloihin. Tähän tähtäävät mm. säästölait, valtionosuus uudistus ja edessä olevat budjettiratkaisut.

Korkotason alentaminen vaatii myös rakenteellisia uudistuksia: maatalouden remonttia, valtioyhtiöiden yksityistämistä ja menoauto-maattien purkua. Se vaatii myös ydinvoiman lisärakentamista, päätöksen siitä. Kohtuuhintaisella ja turvatulla energian saannilla tuemme maamme kilpailukyvyllä elintärkeää vientiteollisuuttamme.

Lopuksi: tässä maassa tarvitaan hallituksen täydellistä yksimielisyyttä ja eduskunnan mahdollisimman suurta yksimielisyyttä välttämättä toteutettavista toimenpiteistä. Vain sitä kautta korot alenevat. Mitään taikatemppuja ei ole olemassa.

Herra puhemies! Loma on loppunut. Lama jatkuu. Ryhtykäämme työhön!

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Tämä puhe oli kuin ministeri Iiro Viinaseen kirjoittama. Siinä oli kaikki vanhat lääkkeet, jotka ovat osoittautuneet täysin tehot-

tomiksi. Hyvä puhe sellaisenaan ja kauniisti ja tahdikkaasti esitetty. Pari huomautusta haluan tehdä.

Ei se, että esimerkiksi maksuvälineistön kautta yhteiskunnan toimintoja kiihdytetään, suoraanaisesti automaatin tavoin vaikuta inflaatioon. Inflaatiossa on kysymys siitä, miten esimerkiksi ammattiyhdistysväki suhtautuu vaatimuksiin silloin, jos yhteiskunnan pyörät lähtevät pyörimään ja kysyntä liikkeelle. Sen sijaan eri asia ovat ne mallit, joita on esitetty, että lähdetään palkkojen korotuksiin, se on aina suoraan kustannustekijänä hinnoissa, se on selvä asia. Mutta se, kun on puhuttu setelistön eli likviditeetin lisäämisestä yhteiskunnassa ja tuotantoelämässä ja yleensä markkinoilla, ei se ole mikään automaatti sellaisenaan. Todennäköisesti se johtaa inflaation nousuun, ehkä hallitsemattomaankin, mutta inflaation nouseminen ehkä 5—6 prosenttiin joko liittyy meidän nousuamme tai sitten se on nousun aiheuttaja, se on aivan selvä asia.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Linnainmaa piti varsin sujuvasanaisen ja hyvin jäsennellyn esitelmän aiheesta. Se kuitenkin johti minut tekemään pari lähinnä retorista kysymystä.

Ensinnäkin: mitä tekemistä tämän esitelmän sisällöllä oli päiväjärjestyksessä olevan pankkivaltuusmiesten kertomuksen vuodelta 1991 kanssa? Toiseksi kysymyksen siitä, että jos pikkusieluisten byrokraattien sijasta olisivat asialla olleet suurisieluiset byrokraatit, niin kuinka tämän tasavallan olisi käynyt.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Linnainmaa, kuten moni muukin, tässä otti esille pienyrittäjien vaikeudet, ja on tosiaasia, josta itsekkin olen saanut kuulla paljon eläviä kertomuksia tosielämästä, että pienyrittäjänä oleminen tämän hetken Suomessa vaatii todellista suomalaista sisua.

Ed. Linnainmaa totesi yhdeksi ongelmaksi nämä palkkoihin sidotut sosiaaliturva- ja eläkemaksut. Yksi talouspoliittinen keino, jota vihreä eduskuntaryhmä on jatkuvasti esittänyt ja jolle hallitus on jatkuvasti ummistanut korvansa, on se, että me vähentäisimme työhön kohdistuvaa verotusta mukaan lukien nämä työeläke- ja sosiaalimaksut, jotka on sidottu palkkaan, ja sen sijaan alkaisimme kehittää ympäristöverotusta. Tämä olisi suurin piirtein kaikille suomalaisille pienille ja keskisuurille yrityksille edullista. Aina elinkeinoelämän haarat, jotka tästä kärsi-

vät, olisivat autokauppa ja puunjalostusteollisuus.

Kun katsotaan, mitkä elinkeinoelämän haarat tällä hetkellä ovat Suomessa suurissa vaikeuksissa ja mitkä taas eivät, niin olisi todella järkevä toimenpide tämä meidän pitkään ehdottamamme linja, että työhön kohdistuvia maksuja ja veroja kevennettäisiin ja vastaavasti ympäristöverotusta nostettaisiin.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kiinnitän huomion ed. Linnainmaan sanoihin ja hänen edustamansa puolueen tekojen ristiriitaisuuteen. Ed. Linnainmaa puhui suomalaisten yrittäjien puolesta, ja tässä yhteydessä tuli esille se, että enempi kuin mikään muu suomalaisia yrittäjiä tappavat korkeat korot. Haluaisin tähän huomauttaa, että koskaan aikaisemmin Suomessa korot eivät ole olleet niin korkealla kuin kokoomuksen toimittua viisi vuotta hallituksessa. Koskaan aikaisemmin Suomessa ei ole tehty niin paljon konkurssseja kuin tehdään kokoomuksen toimittua viisi vuotta hallituksessa. Koskaan aikaisemmin Suomessa ei ole kuollut niin paljon yrittäjiä ja yrittämisen edellytyksiä kuin kokoomuksen toimittua viisi vuotta hallituksessa. Ja sama tappamislinja jatkuu.

Tässä puhuttiin kauniita sanoja yritysverotuksen uudistamisesta, mutta haluaisin huomauttaa, että yrittäjät ovat erittäin aktiivisesti vastustaneet niitä hallituksen kaavailuja, joiden mukaan kommandiittiyhtiöiden ja avoimien yhtiöiden verotusta uudistetaan ja verotuksen pohjaksi tulee osakeyhtiö. Toivoisin, että ed. Linnainmaa kuuntelisi, mitä mieltä yrittäjät ovat tästä kysymyksestä, ja sen jälkeen puolustaisi yrittäjiä eikä hallitusta kysymyksissä, joissa nämä ovat ristiriidassa keskenään.

Haluaisin vielä vapaaseen markkinatalouteen liittyen kiinnittää huomion siihen, miten ed. Linnainmaa vaatii valtion tukea yksityiselle yritystoiminnalle, siis ruikuttaa valtion rahaa yritystoiminnalle. Tämä on tosi konkurssin pohja hänen puheenvuorossaan. Ensinnä tapetaan yritykset, nostetaan korot taivasiin ja sitten ruikutetaan vielä rahaa. Eihän se voi olla kannattavan ja menestyvän yritystoiminnan edellytys, että valtion rahoilla jatketaan sitä toimintaa, jonka edellytykset hallitus omalla politiikallaan murentaa.

Ed. Linnainmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaiselle olisin halun-

nut ensiksi todeta, että pankkivaltuusmiesten kertomuksessa on tällä kertaa poikkeuksellisen laajasti käsitelty yritysten tilaa johtuen ilmeisesti siitä, että viime vuosi oli ennätysmäinen yritysten konkurssien kannalta. Tämä kehitys jatkuu tänä vuonna, ja näillä on ollut täysin selkeä vaikutuksensa myös pankkien luottotappioihin. Siinä mielessä, jos nyt ei keskustella siitä, mikä oli pielessä viime vuonna ja millä tavalla yritysten asemaa voidaan jatkossa parantaa, on tiedä, mikä olisi sitten sen oikeampi hetki tästä keskustella.

Ed. Seppäselle haluaisin todeta sen, että hän väitti minun ruikuttavan valtion rahaa yrityksille. Siltä osin tämä pitää paikkansa, että nyt on mielestäni oikea aika antaa suhdannelainoja, aivan niin kuin on annettu, ne maksetaan pois. Olen myöskin puhunut korkotuen puolesta. Mutta sanoin puheenvuorossani täysin selkeästi, että mihinkään avustus- ja tukiviidakkoon ei pidä mennä vaan yrityksiä autetaan parhaiten luomalla vapauksia antava ja yrittämiseen kannustava ilmapiiri.

Ed. Björkenheim: Arvoisa puhemies! Pankkivaltuusmiehet ovat vain ihmisiä, jotka voivat joko onnistua tai epäonnistua. He eivät ole selvänäkijöitä eivätkä liioin neroja. He joutuvat kuuntelemaan ja yleensä myös uskomaan, mitä heille Suomen Pankista vakuutetaan. Mutta Suomen Pankissakin on vain ihmisiä, jotka yhtä hyvin voivat erehtyä kuin olla oikeassa. Sielläkään ei ole selvänäkijöitä eikä neroja.

Suomen Pankki on päättänyt kulkea omaa, oikeaksi katsomaansa tietä. Yhä useampi suomalainen valitettavasti kuitenkin uskoo, että se on valinnut väärän tien. Kysymyksessä on luottamus kriisi, ja sen takia pääomavirtojen liikehdintä ei lopu. Tässä piilee mielestäni talouspolitiikan suurin ongelma. Suomen Pankki ei ole pystynyt saamaan sanomaansa perille niin, että kansa uskoisi sen onnistuvan.

Uskottavuuden puutteesta syytetään myös hallitusta. Hallituksella ei kuitenkaan ole realistisia vaihtoehtoja sen lisäksi, mitä on yritetty. Pankkivaltuusmiesten kertomuksesta ilmenevät hallituksen eri toimenpiteet talouden vakauttamiseksi. Kertomuksessa selostetaan mm. markan sitomista ecuun. On lausuttu erilaisia käsitteitä, olisiko tuolloin ecukykentään liittyen pitänyt tehdä myös valuuttakurssi-, talous- ja työmarkkinapolittisia toimenpiteitä. Talousvaliokunta mietinnössään toteaa, että ecupäätöksen yhteydessä ja sen jälkeen ei syntynyt laajaa

yksimielisyyttä toimenpiteistä, joilla olisi voitu ehkäistä myöhempiä levottomuuksia raha- ja valuuttamarkkinoilla. Hallitus kuitenkin yritti siinä vaiheessa aikaansaada yksimielisyyttä, mutta vastustus oli vankka muin muuri. Hallitus yritti aikaansaada sisäistä devalvaatiota, mutta se ei onnistunut. Missä oli silloin oppositio, missä etujärjestöt?

Vastaisuudessa talouspolitiikan tavoitteena on oltava EY:n talous- ja rahaliiton vaatimusten täyttäminen, koska Suomi on riippuvainen kansainvälisistä rahamarkkinoista. Kuitenkin korkojärjestelmää voidaan kehittää esimerkiksi pitkien viitekorkojen käyttöönnoton suuntaan. Tätä tietysti voidaan kutsua esimerkiksi säätelyksi, sääntelyksi, säännöstelyksi tai säästöksi.

Talousvaliokunta toteaa myös mietinnössään, mitä täällä valiokunnan puheenjohtaja Louekoski jo ensimmäisessä puheenvuorossaan totesi, että jo 1980-luvun loppuvuosina oli nähtävissä merkkejä, jotka saattoivat viitata talouden kääntymiseen laskuun. Teollinen tuotanto ja vienti olivat jatkuvasti vähentyneet suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kotimainen kysyntä oli pitänyt korkeasuhtannetta yllä. Tämä oli kuitenkin tapahtunut liiaksi velkapääoman turvin. Erityisesti ulkomainen velkaantuminen oli nostattanut esiin varoittavia puheenvuoroja mm. Suomen Pankin taholta. Vaihtotaseen alijäämän kasvu oli niin ikään todettu epäterveen kehityksen selkeäksi tunnusmerkiksi.

Sekä Suomen Pankki että pankkitarkastusvirasto näkivät pankkien, varsinkin SKOPin, ylikuumennetussa toiminnassa kaikki hälyttävät merkit, jotka myöhemmin johtivat katastrofin toteutumiseen, mutta pankin johto ei välittänyt varoituksista, ja seuraukset tiedämme. Yleinen mielipide tuomitsi SKOPin johdon, mutta pankin johdon vastuu huonosti menneestä liiketoiminnasta on rajoittunut lähinnä yksittäisen työsuhteen päättymiseen.

Koska pankkitoiminnan luotettavuuden vuoksi viime kädessä yhteiskunta joutuu tukemaan ja pelastamaan pankkeja, koska pankki ei saa mennä konkurssiin, pankkien johdolla kokonaisuudessaan on oltava vastuunsa huonosti hoidetusta liiketoiminnasta. Pankkien sisäiset toimivaltasäännökset on laadittava niin selkeiksi, että vastuukysymykset pystytään selvittämään. Tarpeen vaatiessa tältä osin on täydennettävä lainsäädäntöä. Pankkitarkastusvirastolta puuttuu tällä hetkellä keinot puuttua pankkien sisäisiin asioihin kovin tuntuvasti.

Talousvaliokunta onkin puheenjohtajansa aloitteesta ryhtynyt selvittämään, mihin toimenpiteisiin eduskunta voi lainsäädäntöteitse ryhtyä, jotta SKOPin kaltaisilta vakavilta pankkikriiseiltä tulevaisuudessa voidaan välttyä. Lakia ei kuitenkaan voi tehdä niin kattavaksi, ettei jokin muu outo ilmiö tulevaisuudessa voisi olla mahdollista.

On syytä myös pohtia pankkivaltuusmiesten nykyisiä ja tulevaisuudessa lisääntyviä tehtäviä. Valtion vakuusrahasen perustamisen jälkeen voidaan hyvällä syyllä kyseenalaistaa pankkivaltuusmiesten asema Suomen Pankin, vakuusrahasen ja rahoitustarkastuksen valvovana ja osittain myös toimeenpanevana elimenä.

Myös pankkitarkastusviraston työkenttä on laajentunut, ja on selvästi käynyt ilmi, että nykyisillä henkilöresursseillaan virasto ei tehokkaasti voi valvoa kaikkia sille kuuluvia tehtäviä. Mutta samalla, kun keskustellaan pankkivaltuusmiesten roolista tulevaisuudessa, on myös keskusteltava siitä, miten pankkitarkastusviraston vastuuta, valtaa ja resursseja on sovittava yhteen.

Arvoisa puhemies! Pankkivaltuusmiesten kertomus vuodelta 1991 on tärkeä dokumentti Suomen taloudellisesta kehityksestä. Tämän vuoden kertomus on meillä käsittelyssä vuoden kuluttua. Se tulee olemaan edelleen aika murheellista luettavaa. Toivokaamme kuitenkin, että kaikki tahot, kaikki Suomen kansalaiset vihdoinkin ymmärtäisivät taloudellisen tilanteen vakavuuden. Ei ole kysymys hallituksen tai Suomen Pankin jääräpäisyydestä, kun korko ei laske. Ecuratkaisu, EY-hakemus, Bundesbankin tuki, devalvaatio, budjetin leikkaukset ym. eivät ole auttaneet koron laskua kuin hetkeksi.

Mielipiteiden pitää nyt muuttua. Enää ei pitäisi kysyä, mitä minä voin saada yhteiskunnalta vaan mitä minä voisin sille antaa. Jälleenrakentaminen alkaa yksituumaisuuden päätöksellä. Saavutetuista eduista on luovuttava heikommassa asemassa olevien hyväksi. Korkean elintason lasku on edessä. Mitä nopeammin kaikki ymmärtävät sen, sitä nopeammin voimme selvitä työttömyydestä ja lamasta.

Pankkivaltuusmiesten tehtävä on ollut vaikea. Asiat ovat edenneet sellaisella vauhdilla, että paneutumiseen ja tilanteen punnitsemiseen on joskus ehkä jäänyt liian vähän aikaa. Mutta olisivatko päätökset olleet erilaiset, jos enemmän aikaa olisi ollut? Tuskinpa vain. Ei uskottavia vaihtoehtoja ole esitetty miltään taholta, ei tämän keskustelun aikana eikä aikaisemminkaan.

Naapurimaassamme nouseva kriisi on hyvin paljon saman tyyppinen kuin meillä. Sielläkin on toistaiseksi löydetty vain samoja keinoja kuin meillä. Se on tietysti laiha lohtu mutta tukee sitä johtopäätöstä, että suomalaiset eivät yksin voi selvitä koko Eurooppaa kurjistavasta lamasta.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Ehdotan, että asian käsittely pantaisiin pöydälle eduskunnan ensi perjantaina pidettävään täysistuntoon.

Ed. Laivoranta: Herra puhemies! Olen kuunnellut keskustelua lähestulkoon alusta loppuun ja ajattelin olin hiljaa enkä puhua mitään, koska olen kesälomalla saanut tehdä oikeita hommia yrityksessä ja nähnyt, miten surkea tilanne siellä on. Mutta jollakin tavalla ehkä liikutuinkin tilanteesta, kun on niin liikuttavan yksimielisesti ja lämpimästi puhuttu yrittäjien, pienyrittäjien ja yleensä työllistämisen puolesta. Se on ollut liikuttavan yksimielistä. On murehdittu konkurssseja ja sitä kautta tulevaa työttömyyttä. Se on todella ollut kovin yksimielistä.

Kun on etsitty syyllisiä ja syitä, sitten on ollut kirjo melkoinen. Siltä osin täytyy sanoa, että se vei aika lailla halun osallistua tähän keskusteluun. Nimittäin syyllisten etsiminen sinänsä vielä onnistuu aika hyvin, ja aika oikeita analyysejäkin on tehty syistä, ja se on aivan totta. En kertaakaan niitä analyysejä, joita on tehty.

Mutta kun on haikailtu tekoja tilanteen korjaamiseksi, on keskitytty lähinnä seurauksiin kuten korkeisiin korkoihin ja työttömyyteen ja unohdettu pääasia, mistä tämä johtuu. Sitä on sentään sivuttu, että työttömyys tietysti johtuu siitä, että yrityksillä on mennyt huonosti ja menee kanttuvei. Mutta mistä se johtuu, että yritykset menevät kanttuvei? Sitä ei ole tullut kovin moni ajatelleeksi. Olisikohan siellä syynä se, että jostakin syystä ne eivät ole kilpailukykyisiä? Olisikohan niin, että siellä ovat jotenkin tuotteitten hinnat tai niitten valmistuskustannukset korkeampia kuin markkinahinnat? Suomalainen tavara ei pärjää taiwanilaiselle tavaralle. Kukaan ei ole miettinyt tätä. Mielestäni tämän miettiminen olisi aika oleellista, kun etsitään keinoja.

Kun luulen jotakin tietäväni siitä, mitkä yrityksissä ovat tämän päivän probleemeja ja minä takia ne eivät ole kilpailukykyisiä, oleellisin syy on toki se, että ne ovat ylivelkaantuneita. Se on totta, ja korkea korko on todella hankala tilanne.

Mutta miksi ne ovat ylivelkaantuneita? Niitten menot ovat suuremmat kuin tulot. Miksi niitten menot ovat suuremmat kuin tulot? Siihen on monta syytä. Nyt en syyllisty sanomaan heti ensimmäiseksi, niin kuin yleensä väitetään, että syynä on duunarin palkka. Ei se niin ole. Kyllä meillä on todella tehty yrityksissä, huomattavaa myös yrityksissä, todella karkeita virheitä. Meillä on yli-investoitu. Meillä on virheinvestoitu ja yliorganisoitu. Se on ylivelkaantumisen suurin syy. Minun mielestäni meidän pitää tunnustaa ainakin yrityselämässä, että virheet on tehty siellä ja poliittisessa johdossa. Tämä yliorganisointi ja virheinvestointi on tapahtunut myös yhteiskunnallisella sektorilla. Ne valuuttarahat, jotka on otettu, on sijoitettu paikkoihin, jotka eivät tuota: golfkenttiin, kylpylöihin, marketeihin jne. jne. Ja ne eivät tuota. Ne rahat ovat siellä.

Me maksamme ne velkainvestoinnit ja ne korot. Mutta tosiasia on se, että maksajia ovat duunarit. Maksajia ovat ne veronmaksajat, joilla on työtä ja jotka saavat palkkaa. Ei ole muita maksajia, enkä usko siihenkään, että kansantalouden nurkan takana olisi jokin sellainen rahasäkki meitä odottamassa, joka tulisi maksamaan, kunhan meillä nyt hetki painetaan seteleitä ja pyöritetään Suomessa tätä kotimarkkaa.

En minä käsittä sitä ed. Seppäsenkään takin kääntöä, kun hän keväällä ed. Aittoniemeä moitti setelirahateoriasta ja sanoi, että meidän täytyisi sitten painaa valuuttana eli dollareita ja se olisi taas väärennystä. Silloin minä arvelin, että ed. Seppänen oli todella järkimies. Varmaan hän on vieläkin järkimies, mutta tekee politiikkaa ja tietää, että ihmiset ovat sitä mieltä, että nyt pitää puhua populistisesti heidän puolestaan. Ei kuitenkaan sillä tavalla voi vaikuttaa tähän asiaan.

Kun tiedetään tämä tosiasia, mikä yrityksissä on vielä edelleen tilanne, että ne ovat ylivelkaisia ja siellä ovat kulut suuremmat kuin tulot, niin ainoa tapa korjata tilanne yrityksissä on se, että tulot eivät ole yhtään enempää kuin menot. (Ed. Seppänen: Lisätään tuloja!) — Ei se onnistu yrityksissä, sen tiedän, kun edustan sellaista alaa. Tämä on vielä raaka totuus. Esimerkiksi sillä alalla, millä olen, puolet kilpailijoista täytyy kuolla tai kuolee itse. Tällöin ei tuloja voi lisätä. Ainoa tapa on saneerata porukkaa, ja silloin tulee työttömiä. (Ed. Seppänen: Ed. Lahtiselta voi kysyä, miten se tapahtuu!) — Kyllä, kyllä. Kyllä on konkurssi sitten edessä.

Mutta joku sanoi, ettei se mitään. Annetaan yritysten tehdä konkurssi ja annetaan niitten maksaa valuuttavelat. Minä tiedän, että täällä on niitä, jotka sanovat, että annetaan vain inflaation mennä ja tulla devalvaatio, ei se mitään. Antaa yritysten kärsiä valuuttatappiot. Eivät ne mitään kärsi. Ne menevät maistraattiin ja jättävät konkurssianomuksen, ja kaikki kaatuu pankkien niskaan ja sitä kautta veronmaksajien niskaan. Tämä on aika lyhytnäköistä.

Itse asiassa meidän pitäisi tunnustaa se, että virheet on tehty poliittisessa johdossa, yritysjohdossa, mutta laskun maksaa veronmaksaja. Siitä ei päästä mihinkään. Niin kauan tämä konkurssikierre jatkuu kuin menot ovat tuloja suurempia ja niin kauan kuin hinnat ovat markkinahintoja korkeampia eli niin kauan kuin tuotantokustannukset ovat suurempia kuin tuotteen markkinahinnat voisivat antaa periksi. Eikä tässä silloin ole muuta yksinkertaista konstia suomeksi sanottuna kuin se, että todetaan vain, että niin kauan alamäki jatkuu kuin me kuvittelemme, että meillä on 20–30 prosenttia korkeampaan elintasoon varaa kuin meillä on. Siinä se lääke on.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laivorannalle huomauttaisin, että vaikka tuotteen hintaakin laskettaisiin, niin se ei mene kaupaksi, vaikka tuottaja tarjoaisi itku silmässä ja vaikka ostaja sen, kuluttaja, haluaisi ostaa itku silmässä. Kun ei ole rahaa, niin ei ole rahaa. Ed. Laivorannalle on vaikea paikka tämä setelistöhomma.

Ed. Seppänen puhui aikanaan erittäin viisaita sanoja, kun hän sanoi, ettei näistä hommista pidä puhua. Sen pitäisi vain tapahtua hiljaisuudessa ja sillä siisti.

Totean ed. Laivorannalle, että hän hyvin tietää, että erinomaisen suuret asiantuntijat Suomessa ovat samaa mieltä tästä asiasta ja sen vaikutuksista, myös sen vaarallisuudesta, mutta sen tehokkuudesta. Kun mitään muuta keinoa ei enää ole, se on ainoa keino, jolla saadaan pyörät liikkeelle. Se on tietysti vaarallinen keino. Silloin pitää hallintalaitteiden toimia, jotta pystytään pitämään kärryt tiellä. Mutta ed. Laivoranta tietää, että erittäin suuret asiantuntijat ovat samaa mieltä; allekirjoittanut viime helmikuussa toi tämän asian esille. Minä olen metsätyömies vain enkä mikään ekonomisti, entinen metsätyömies, mutta siitä huolimatta he sattuvat olemaan samaa mieltä.

Ei nyt kannata niin tyrmätä tätä asiaa. Saattaa olla, että jossakin vaiheessa siihen mennään, mutta ed. Seppänen lausui kyllä ihan oikein, kun hän antoi ymmärtää ja sanoi, että jos niin on, sen vain täytyy tapahtua. Ei sitä kannata joka puolella huutaa. Nyt ollaan jo liian pitkällä, kun siitä puhutaan jo joka nurkassa. Sen olisi pitänyt tapahtua hiljaisuudessa, jos tämä hallitus ymmärtää mitään. Mutta kun ei se ymmärrä mitään muuta kuin sen, mitä varpaille putoaa: Sen se siirtää siuun ja jatkaa tallustamista eteenpäin.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Kannatan ed. Seppäsen tekemää ehdotusta esillä olevan asian jättämisestä pöydälle ensi perjantaina pidettävään istuntoon.

Toinen varapuhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja ehdotusta on kannatettu, asia on jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Seppänen ed. Laineen kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Seppäsen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi perjantain ensimmäiseen täysistuntoon.

3) Ehdotukset laeiksi erikoissairaanhoidolain, Helsingin yliopistollisesta keskussairaalaan annettun lain ja kansanterveyslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 84

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 20

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 20.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain toiseen täysistuntoon

4) Lakivaliokunnan mietintö n:o 4 (HE 202/1991 vp)

5) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 6 (HE 94)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 19.05.

Täysistunto lopetetaan kello 18.53.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

